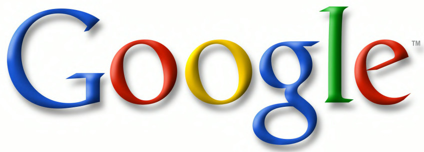
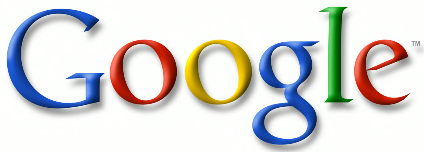
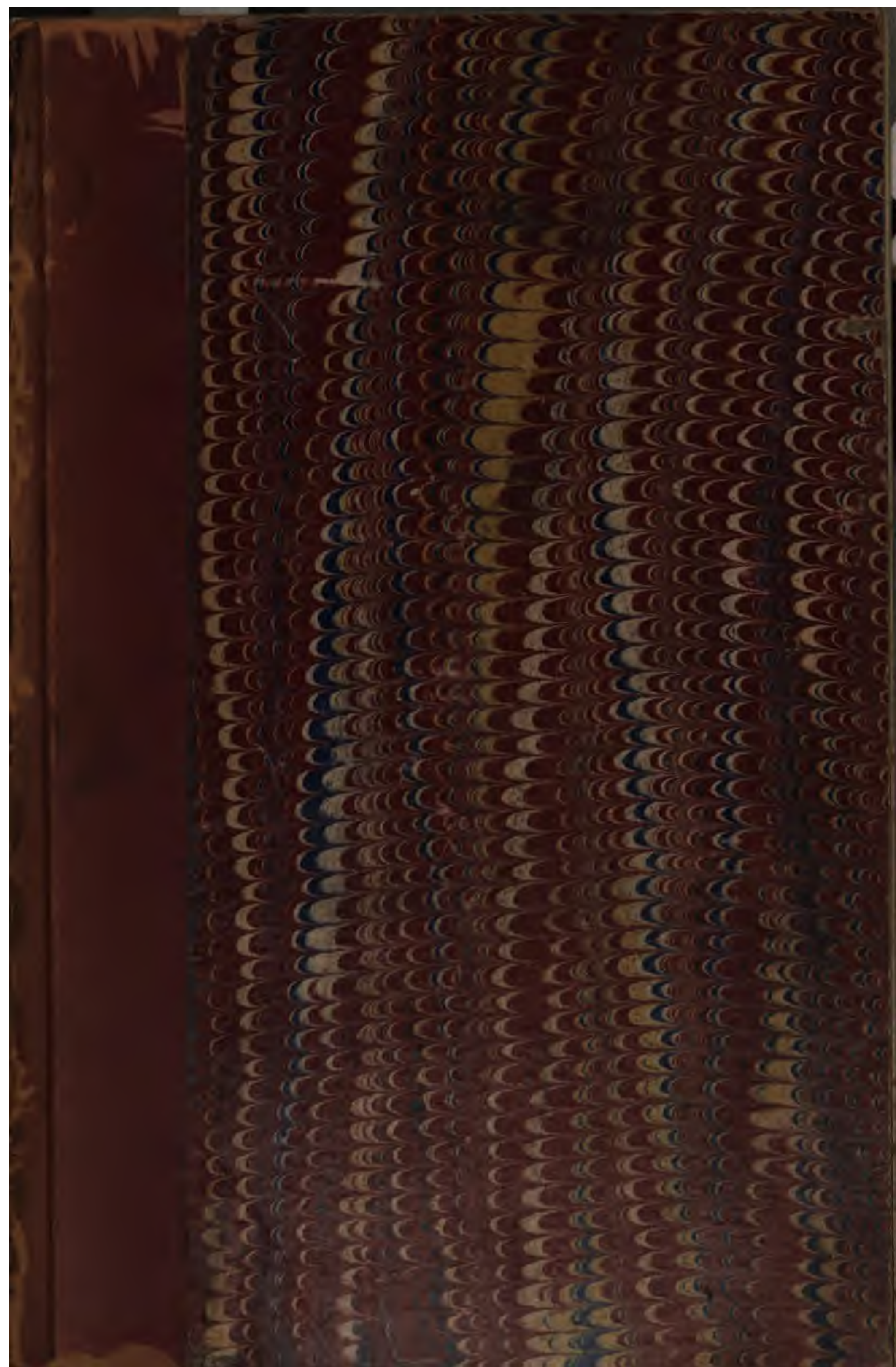

Google

600077773.

Hr. Prof. C. J. Tornberg
Lund

Bidrag

til

de indiske Lande

Målavas og Kanyakubjas

Historie.

Af

N. L. Westergaard. 24.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Trykt hos J. H. Schultz.

1868.

Bidrag

til

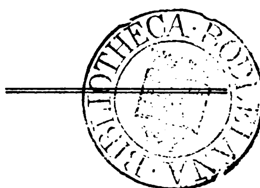
de indiske Lande

Málavas og Kanyakubjas

Historie.

Af

N. L. Westergaard.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Trykt hos J. H. Schultz.

—

1868.

Særskilt Aftryk af Indbydelsesskriftet til Kjøbenhavns Universitets Fest i Anledning af Hans Majestæt Kongens Fødselsdag den 8de April 1868.

Ved Slutningen af det tiende Aarhundrede begyndte i Indiens politiske Historie et nyt Tidsrum, som, skjøndt kortvarigt, dog havde en stor og betydningsfuld Indflydelse paa den hele Eftertid. Kræfter, som længe havde gjæret og tidligere af og til vare komne til Udbrud, traadte nu frem i fuld Virksomhed, som gik ud paa at hævde den individuelle Selvstændighed, hvorved gamle Forhold bleve brudte, medens dog de nye ikke fik Tid til at naae en fuldstændig Udvikling. En væsenlig Grund hertil laa i Muhammedanernes Kamp med Indien, der ogsaa er et Særkjende for dette Tidsrums Begyndelse, ligesom dets Slutning tydeligt betegnes ved deres endelige Sejer fra Udløbet af det tolvte Aarhundrede. Kort før Tidsrummets Begyndelse havde en tyrkisk Høvding Alptegín i det fjærne Transoxiana ved et Tronskifte 961 i Sámání Slægten vakt sin nye Herskers Mistro ved at have fraraadet hans Valg, og han var med en trofast Skare flygtet til Ghazni i Sulímán Bjærgene, hvor han saaledes satte sig fast, at hans Svigersøn Sabuktegín blev anerkjendt 977 der som Sámánidernes Statholder. Arabernes Vaaben havde alt i Islâms førsteAarhundrede naaet Indiens Grændser; men der standsede de deres sejerrige Fremtrængen, og den følgende Tid hengik som oftest i Fred og Ro. Først ved det tiende Aarhundredes Slutning, ved Begyndelsen af det nye eller det femte Tidsrum i Indiens Historie, optog Sabuktegín Muhammedanernes Kamp med Indien, og Lahores Konge Jayapála søgte dels alene dels i Forbund med Nabofyrster at standse ham, men forgjæves; de vestlige Induslande, hvortil den indiske Kulturs ældste Minder ere knyttede, tabtes da ganske for den øvrige indiske Udvikling. Sabuktegín døde 997, og hans over hele den muhammedanske Verden saa berømte og fejrede Søn, Mahmúd af Ghazni hadede Indiens Hedninger af sit ganske Hjærte, og forat tugte dem med

Plyndring og Ødelæggelse, foretog han gjennem sin hele Regjeringstid en Række af Krigstog, der førte ham til Kanyakubja og Kálanjara mod Øst og til Somanáthas pragtfulde Tempel mod Syd; men det var dog ene Panjáb, som ved disse Tog varigt knyttedes til hans eget Rige. Efter Mahmúds Død 1030 havde hans Hus fuldt op at gjøre med at forsvare sig mod sig selv og mod sine Stamfrænder i Vest, saa at Kampen saa godt som ganske hvilede, indtil dette Hus 1184 blev fortrængt af Ghoridernes Slægt, der med Alvor og Kraft fornyede Kampen. Efter en heltemodig og i Begyndelsen heldig Modstand blev Ajmírs Hersker Přthvírája 1193 overvundet af Muhammed Shahábuddín, som i det følgende Aar ved Sejren over Kanyakubjas Kejser Jayachandra grundlagde det muhammedanske Kejserdømme, der i en ikke lang Tid bredte sig ud over hele Indien. Dette var et nyt Vendepunkt i Indiens Skjæbne, og dermed begyndte i dets Historie et nyt og væsenlig forskjelligt Tidsrum, som indførte fremmede Forhold og Former, og som i mange Henseender indvirkede paa og forandrede det indiske Livs Ejendommeligheder. I hint femte Tidsrum af den hele indiske Udvikling, der er saa tydeligt udpræget og betegnet i sin Begyndelse og i sin Slutning, viste den stærke Selvstændigheds og Ligheds Følelse sig ikke blot paa det politiske Omraade, hvor Fyrsterne efter Evne brød det gamle Vasalforhold og søgte at hævde deres egen Frihed og Uafhængighed; men den samme Følelse maa ogsaa have søgt at gjøre sig gjældende paa andre Forhold, og den har saaledes ført til Kamp mod det fra Arilds Tid nedarvede og fast indgroede Kastevæsen, der ligefrem fornægtede Menneskenes medfødte Ret til fri Udvikling og bandt dem fast i Fødselens Lænker. Om en af Sydindiens Kejsere Vikramáditya, der regjerede ved Aar 1016, fortælles der i et omtrent samtidigt Aktstykke, udstedt af hans Broder og Efterfølger, at han hævede Kasteforskjellen; og dette er tilstrækkeligt til at give en Forestilling om denne Kejsers Bestræbelser for Menneskets Ret, og om disse end da faldt frugtesløse til Jorden, saa synes de dog at have fundet Bil-

ligelse hos hans egen Samtid, og de have derfor næppe været aldeles enestaaende, skjøndt der vides saa lidt derom. Thi som ofte er udtalt, den indiske Literatur har aldrig udviklet nogen virkelig Historie; alle Kjendsgjerninger maa møjsommelig samles ud af Samtidens forskjellige Aktstykker og andre Kilder, ordnes og sammenstilles, for at danne et Billede, om end altid fattigt og tarveligt, af den indiske Udviklings Strøm gjennem Tidernes vexlende Løb. I et tidligere Universitetsprogram (1860) har jeg søgt at paapege, navnlig med Hensyn til den Bevægelse, der foregik i Literaturen, Hovedtrækkene af de ældste Tidsrum i den indiske Kulturudvikling, nemlig Veda-Tiden med sit frie og friske Liv, og det efter en mørk Overgangstid derpaa følgende brahmanske Tidsrum, hvis Begyndelse alt fuldstændig havde udviklet Kastevæsenet og Troen paa Sjælevandringen, som begge fra den Tid af med uformindsket Styrke have bevaret deres tunge Hold paa det indiske Liv. Omtrent ved Overgangen fra det femte til det fjerde førchristelige Aarhundrede begyndte det tredie Tidsrum, hvis ene Særkjende var Buddhismens tiltagende Udbredelse, dens Brydning med Brahmanismen og tillige dens begyndende Aftagen og Svækkelse, medens det andet væsenlige Særkjende var Fremmedes Angreb paa Indien og navnlig skythiske Folkeslags Indtrængen deri og Erobring af store Dele deraf, hvis Besiddelse de længe hævdede, maaske især ved deres Forbindelse med den buddhistiske Kirke. Det fjerde indiske Tidsrum begyndte den Gang, da de fremmedes Herredømme var brudt, og da Brahmanismen havde begyndt, om end i en forandret og ny Skikkelse med Hensyn til Troens Gjenstand og Form, at tilbagevinde sin gamle Forrang og Overmagt, og medens den i Tidens Løb udbredte sin Indflydelse med stadig voxende Kraft, var det en Følge heraf, at Buddhismen, hvorvel den til enkelte Tider og paa enkelte Steder endnu frit kunde udfolde sig, dog i det hele maatte føre et hensygnende og hendøende Liv. I en Afhandling i det udkommende Bind af det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Skrifter har jeg dels drøftet de Bidrag, som haves fra det vestlige Indien

til det tredie Tidsrums Historie i de første christl. Aarhundreder, og dels har jeg deri samlet og gjennemgaaet alle mig tilgjængelige Aktstykker til de Kejserslægters Historie, som efter hinanden have styret Indiens politiske Skjæbne i det fjerde Tidsrum, fra Gupta Slægtens Fremtræden ved Aar 319 og indtil Ráshṭrakúṭa Husets Fald i Aaret 973, hvorved det femte Tidsrum begyndte. Til dettes Historie flyde Kilderne ikke rigeligere, ejheller ere de tilstedeværende Bidrag fyldigere, de ere endog paa Grund af de ejendommelige Forhold mere spredte og usammenhængende. Det er derfor ikke Hensigten i de følgende Blade at give en fuldstændig Behandling af hele det femte Tidsrums Historie. De følgende to Afsnit angaae kun enkelte Lande, der hævede sig op til Kejserriger, og skulle give Bidrag til deres Historie, indtil de maatte bøje sig under det muhammedanske Kejserdømme. Det første Afsnit drejer sig om **Málava**, hvis politiske Historie først begynder med det femte Tidsrum; men dertil har jeg knyttet de Bidrag, der haves om den hele foregaaende Tid, og som navnlig tjene til nøjere at belyse den Anskuelse, der fra gammel Tid af, saavel i Indien selv som udenfor dette, med stor Styrke har gjort sig gjældende om Landets politiske Betydning i Fortiden. Det andet Afsnit angaaer Landskaberne om **Kanyakubja** (Kanoj), der fra det fjerde Tidsrums Begyndelse var Sædet for Guptaernes Kejserslægt og for det følgende Herskerhus af Vaiçya Byrd, hvis Aktstykker ere omhandlede i den nys nævnte Afhandling. De her meddelte Bidrag tilhøre nærmest Tiden derefter, omtrent fra Midten af det ottende Aarhundrede, da en ny Herskerslægt traadte op i disse Egne, hvorfra den søgte at stifte et eget Kejserrige i Nordindien. Hertil har jeg føjet de Bidrag, der haves til en anden Slægts Historie, som herskede i det nærliggende **Kálanjara**, og som til en Tid strakte sit Herredømme ud over Kanyakubja og ligeledes satte sig i Besiddelse af Kejserværdigheden, samtidig med det sidste Kejserhus i Kanyakubja, hvis Fald betegner Begyndelsen til det sjette eller muhammedanske Tidsrum.

Málava.

1. Málava eller Málva er en politisk Benævnelse paa den Kreds af Landskaber, som strækker sig fra den 22de til den 25de nordlige Bredegrad paa den vestlige Side af Indien; men det har til forskjellige Tider havt en forskjellig Udbredelse og Anvendelse. Nærmest betegner Navnet den i Reglen aabne Højslette, der dog sjælden naaer op over 2000 Fod, som under Vendekredsen indtager den nordlige Skraaning af de vestlige Vindhya eller Páriyátra Bjærge, hvorfra mange Floder og Aaer udspringe, som efter et nordligt Løb forene sig med Yamunás Biflod Chármanvatí, og som bidrage til dette Lands store Frugtbarhed. Dets Grændse mod Syd gik, og det vel som oftest, over Páriyátra Bjærgene til Floden Narmadá eller Nerbudda. Ligesom i Oldtiden, saaledes er ogsaa nu Ujjayiní (Ujjein, Oojein) dets Hovedby.

2. Paa Grund af Landets Beliggenhed synes det at have staaet udenfor den ældste Tids eller Vedatidens Udvikling, der havde sit Midtpunkt i Indiens nordligste og nordvestligste Dele; dets Navn bliver i det mindste ikke nævnet i Vederne, det forekommer først i den anden Periodes Minder. Hovedbyens ældste Navn er Avanti eller Avantí med flere Tillægsnavne, hvoraf det ene Ujjayaní eller Ujjayiní efterhaanden fortrængte Hovednavnet. Efter Byen kaldtes Landet Avanti-deça eller Avanti-ráshṭra, og dets Beboere benævnedes enten med Flertalsformen Avantayas eller med det deraf afledte Ord Ávantya. I den anden Hovedperiode af Indiens Historie sluttede Landet sig ganske til den egenlige brahmanske Kulturudvikling og til dens Samfundsliv. Men der maa dog have været noget egent og afvigende i Folkets Tankesæt og Sæder, noget som stødte de orthodoxe Brahmaners

Opfattelse af Livet, hvoraf den saa kaldte Manus Lovbog giver et bestemt og tydeligt Billede fra Slutningen af denne anden eller den brahmanske Kulturperiode. Efter denne Lovbog (10,21) var en Ávantya vel et Afkom af en ægtefødt og jævnbyrdig Brahman, men dog kun af en saadan, som var bleven en vrátya eller udstødt af Kasten, fordi han ikke havde opfyldt de hellige Kasteforpligtelser, der paahvilede ham netop paa Grund af hans Fødsel i Kasten. Følgerne af Faderens Fejl og Brøde i saa Henseende gik ogsaa ud over hans Afkom. Ved en saadan Afbyrd maatte derfor Folket lide under en meget stor Mangel, og efter den strænge Opfattelse burde det ganske være udelukket fra al Deltagelse i det religiøse Liv. Imidlertid har denne strænge Opfattelse næppe været meget almindelig; den var i hvert Fald ikke til Hinder for, at Byen opnaaede et stort Ry for Hellighed. Derhos gaves der en anden Overlevering, som maaske snarest gjengiver Krigerkastens Opfattelse, og som fremstiller Forholdene ganske anderledes. Thi efter den var Ávantya den ene af de fem Grene af den ogsaa i senere Tider højt ansete Haihaya Stamme, der igjen tilhørte den store Yádava Æt, som havde sit mythiske Udspring fra Maanen.[1])

3. Fra den anden Hovedperiode af den indiske Udvikling haves ingen historiske Aktstykker og overhovedet ingensomhelst Fremstilling af Begivenhederne i deres Forbindelse og Tidsfølge. Man er her ene henvist til Sagnhistorien, der nærmest indeholder Krigerkastens Minder fra den svundne Tid i den Form, de have modtaget ved Brahmanernes Bearbejdelse og Overlevering. I den rige Samling af Sagn, der findes i Mahábhárata, nævnes dog ikke ofte dette Land. Páṇḍu-Sønnen Sahadeva, der fører Sejerstoget mod Syd, overvinder ved Narmadá Floden to Avanti-Konger, Vinda og Anuvinda (Mahábh. 2,1114), og efter en anden Angivelse (Vishnu-Pur. 437) vare disse Sønner af en Jayasena, om hvem intet mere vides. I Mahábháratas store Kamp deltog paa Duryodhanas Side to Avanti-Konger, hvis Navne ikke nævnes (Mahábh. 5,598) og deres Hær kjæmpede under Bhíshmas Overanførsel (6,8859).

2. [1]) H. H. Wilson i Vishnu Purana, S. 418 Anm. 20.

4. Under den store Mangel paa historiske og paalidelige Efterretninger er man nødt til at tage et ganske andet Hensyn, end det ellers vilde have været nødvendigt, til den yngre Tids mere fritsvævende og løse Sagn, Fortællinger og Eventyr, hvoraf mange i øvrigt ogsaa kunne have en mere almindelig Interesse, idet de over Persien og Arabien have naaet hen til os, og om end i en forandret, dog som oftest i en gjenkjendelig Skikkelse. Saadanne Fortællinger og Eventyr kunne naturligvis ikke afgive nogetsomhelst Vidnesbyrd om historiske Kjendsgjerninger og Personer; men de kunne dog tjene til at give et Indblik i Indernes Opfattelse af det virkelige Liv og i deres Forestillinger om den svundne Tids Forhold; og det er saa meget mere nødvendigt at tage Hensyn til disse Fortællinger og Eventyr, som de i enkelte Tilfælde have fæstet sig saa dybt i den indiske Bevidsthed, at deres Helte og Begivenheder have i den kunnet vinde et saadant Udseende af historisk Virkelighed, som har kunnet blende og gjøre sig gjældende endog udenfor selve Indien. Dette er navnlig Tilfældet ved meget, som angaaer Landet Málavas Historie, eller som er blevet sat i Forbindelse dermed. Landets Hovedby Avanti eller Ujjayiní er saaledes knyttet til den Kreds af Sagn og Eventyr, som dreje sig om Vatsas Konge Udayana. Disse ere vel kun komne til os gjennem senere Tiders Gjengivelser og Bearbejdelser; men i deres Indhold kunne de spores langt tilbage i Tiden; de forudsættes saaledes som almindelig kjendte i det ældste indiske Drama Mṛchhakaṭika eller Lervognen, og af Indiens store Digter Kálidása bliver Kjendskabet til denne Sagnkreds netop knyttet særligt til Avanti.[1])

5. I den Omarbejdelse af en ældre Samling af Fortællinger, som foreligger i Somadevas Digt Kathá-sarit-ságara fra Begyndelsen af det tolvte christelige Aarhundrede, bar Udayanas samtidige eller Kongen i Ujjayiní Navnet Mahásena, og hans Fader hed Jayasena, ligesom Faderen til de to Avanti-Fyrster, der nævnes i

4. [1]) I Meghadúta Vers 32, et lille Digt, som ogsaa vil være nordiske Læsere bekjendt af A. Z. Collins Gjengivelse i Moln-Budet (Helsingborg 1866.)

Mahábhárata. Mahásena gik for at faae et passende Sværd og en Kone til den grumme Gudinde Chaṇḍikás Tempel og bragte hende et Offer af sit eget Kjød, hvorved han vandt hendes Naade. Gudinden skjænkede ham et fortrinligt Sværd og lovede ham til Kone en Datter af Angáraka, idet hun tillige gav ham Navnet Chaṇḍa-Mahásena (den hæftige, vilde). Angáraka var en Asura (Dæmon), der ramt af en Forbandelse maatte leve i Skoven i Skikkelse af et Vildsvin med et Legeme haardt som Diamant. Paa Jagten stødte Kongen paa Dyret, som da træt og tørstig flygtede for ham, og ved at følge Sporet kom han til dets Hule, hvor han saa Datteren den yndige Angáravatí. De fattede strax Kjærlighed til hinanden, hvorfor hun pintes ved Tanken om den Ulykke, som Faderen den følgende Morgen vilde bringe over den elskede. Efter Kongens Raad lokkede hun Faderen til at røbe, at han kunde saares dødeligt i den venstre Haandflade. Mahásena dræbte ham saa og hjemførte hans Datter til Ujjayiní, hvor hun fødte ham to Sønner og Datteren Vásavadattá. Denne ønskede Kongen at bortgifte til Udayana, skjøndt en Fjende, og for at bringe ham til sig brugte han List. Udayana var en ivrig Elefantjæger; Mahásena lod derfor gjøre en stor Elefant af Træ, skjulte tappre Krigere i dens indre og henstillede den i en Skov paa Vindhyabjærget. Rygtet om den store Elefant bragtes til Udayana, der drog ene paa Jagt og fandt den ved Aftenstid, men blev fanget af de skjulte Krigere og ført til Ujjayiní. Paa Grund af hans Færdighed i Musik gjorde Mahásena ham til sin Datters Lærer, og efter Forventning fattede de Kjærlighed til hinanden; dette ledte Vásavadattá til at befrie Udayana og at flygte med ham, Faderen uafvidende, som dog snart efter sendte sin Tilgivelse og Samtykke til en ægteskabelig Forbindelse.[1])

5. [1]) Somad. Kap. 11—14, 112. Udayanas Minister var Yaugandharáyaṇa, og til dennes Anstrængelser for at befrie Kongen er det, at der sigtes i Mṛchhakaṭika (ed. Calc. S. 131, Stenzl. S. 67.) — En noget anden Form har Sagnet havt for Digteren Bhávabhúti; thi derefter var Vásavadattá af Faderen bortlovet til Kong Sanjaya, men hun hengav sig selv til Udayana (Dramaet Málatímádhava 2den Akt., Ed. Calcutta S. 38.)

6. Dette Eventyr er ogsaa naaet hen til det buddhistiske Ceylon, hvor det fortælles paa en lidt forskjellig Maade.[1]) Kongen i Ujjayiní hedder her Chaṇḍa-pradyota[2]); han er misfornøjet over, at Udayana i Kauçámbí er i Besiddelse af en større Magt, og navnlig at han forstaaer sig paa den hemmelige Konst ved sit Spil at fange Elefanter. Derfor ønsker han at faae ham i sin Magt, og ved den anvendte List med Træ-Elefanten, hvori 60 Mænd ere skjulte, bliver Udayana bragt fangen til Ujjayiní, hvor Kongen højtideligholder sit Held ved et Drikkelag i tre Dage. Udayana er villig til at lære Kongen sin Konst, men kun paa den Betingelse, at han vil bøje sig for ham, hvad han nægter at gjøre. Da Udayana imidlertid ogsaa var villig til at lære den til en anden, som vilde bøje sig for ham, agtede Pradyota atter at bruge List, men troede kun at kunne stole paa sin Datter, der her hedder Vásuladattá. Han sagde derfor til Udayana, at en pukkelrygget Pige ønskede at lære hans Konst, og til sin Datter, at en spedalsk Mand var i Besiddelse af en herlig Konst, som han ikke vilde meddele nogen anden; hun skulde derfor lære den af ham og siden gjøre Faderen delagtig deri. Dertil var hun villig, og Undervisningen begyndte, hvorved hun sad bag et Forhæng og Læreren stod udenfor. Et Tilfælde røbede Kongens Paafund; de saa og elskede hinanden, og derpaa var der ikke længere Tale om Undervisning. De overlistede Pradyota og flygtede sammen hemmeligt til Kauçámbí, hvor hun blev Udayanas Dronning.[3]) Buddhismen paa

6. [1]) I Kommentaren (S. 157 flg.) til Páli Værket Dhammapada, udgivet efter vore Haandskrifter af V. Fausbøll, Kbhavn 1855. De deri anførte Navne ere ovenfor gjengivne i deres Sanskrit Form.

[2]) Hos Somadeva bæres Navnet Pradyota af Kongen i Magadha, der ogsaa blev Udayanas Svigerfader (15,19 flg.)

[3]) Et andet Sagn om Ujjayinis Konge Puṇyasena kunde ogsaa anføres her i Korthed. Han kjæmpede med en mægtig Fjende, uden at kunne overvinde ham. Hans Ministre skjulte da Kongen, udspredte Rygtet om hans Død og opbrændte et fremmedt Lig med kongelige Ligskikke. Derpaa bad de den fjendlige Fyrste om at være deres Konge, og da han gjerne indvilgede deri, drog de med deres Hær ind i hans Lejr og dræbte ham, hvorpaa de atter lod Puṇyasena komme til Syne. (Somadeva 15,97 flg.)

Ceylon har fæstet Sagnet om denne Chaṇḍa-pradyota til en bestemt Tid, idet han er blevet henført til Buddhas samtidige, og der haves ogsaa der et andet Sagn om denne Konges Sygdom og hans Helbredelse ved Jívaka, der var en stor Læge ved Bimbisáras Hof i Magadha, som ogsaa havde havt den Lykke at helbrede selve Buddha.[4]) Efter buddhistisk Beregning paa Ceylon døde Buddha 543 f. Chr., og skjøndt dette ikke kan være nøjagtigt, kan dog den begaaede Fejl ikke beløbe sig til mere end omtrent et Aarhundrede i det højeste, hvormed hans Død er skudt for langt tilbage i Tiden. Henførelsen af Pradyota Sagnet til Buddhas Tid viser i hvert Fald den høje Ælde, som er tillagt Sagnets Indhold der paa Øen.

7. Derhos fik Byen Ujjayiní i en anden Henseende en særlig Betydning for den singalesiske Kirke. Landet hørte til det store Rige, som kort efter Alexander den Stores Død blev samlet af Chandragupta, hvis Søn mod Slutningen af sin Regjering indsatte sin Søn Açoka til Statholder i Avanti-Riget. Denne indgik paa en Rejse dertil en ægteskabelig Forbindelse med en (çreshṭhin) Oldermands yndige Datter i Byen Veṭisa;[1]) hun fødte ham i Ujjayiní Sønnen Mahendra og to Aar derefter Datteren Sanghamitrá. Begge sluttede sig tidlig til Buddhismen, og da deres Fader ogsaa var bleven dens ivrige Beskytter og havde ladet afholde det store Kirkemøde ved Páṭaliputra, bragte de i Midten af det tredie førchristelige Aarhundrede den nye Lære til Øen Ceylon, hvor den fandt en hurtig Udbredelse, og hvor begge indtoge en høj Plads i den buddhistiske Kirkes hellige Minder. Skjøndt ogsaa disse Minder have gjennemgaaet en lang mundlig Overlevering fra Slægt til Slægt, inden de endelig bleve nedskrevne, og skjøndt de i flere Henseender ikke ere blevne uberørte

6. [4]) R. Spence Hardy, A Manual of Buddhism, S. 243.

7. [1]) Byen kaldes Veṭisa i vort Haandskrift af Mahávansa alle fire Gange det forekommer (13,6 flg.), i Stedet for Udgavens Chetiya. Maaske er Navnet en Páli Form af Vidiçá (Bhilsa), der er rig paa gamle buddhistiske Mindesmærker. Moderen levede efter Mandens Tronbestigelse i denne sin Fødeby.

af dens Mangler, saa fremtræder dog Angivelsen om de to Søskendes Byrd som ganske naturlig og synes at bære Præg af historisk Sandhed. Derhos bliver Prindsen fra Ujjayiní (Ujeníya kumála) nævnet i Dhauli Indskriften fra Açokas Tid.[2])

8. Langt større Betydning synes der at tilkomme Ujjayiní, da den som Hovedstad er knyttet til Vikramáditya, der i den indiske Overlevering og Omdømme straaler med større Glands end hartad nogen anden Fyrste, og prises højt som den mægtigste og rigeste Hersker, og tillige som den viseste og gavmildeste. Det er navnlig i to Henseender, at der maatte tilkomme Vikramáditya en stor Betydning ogsaa for Indiens almindelige Historie; eftersom nemlig hans Hof ifølge Overleveringen blev søgt af hans Samtids lærde Mænd og store Digtere, og deriblandt af den største af alle, Kálidása, og eftersom hans Navn er knyttet til Indstiftelsen af en almindelig kjendt og brugt Tidsregning, hvis Begyndelsesaar er 57 før Chr., hvad der synes at maatte give ham en sikker Plads i Historiens Tidsfølge. Saa fast har Vikramáditya præget sig ind i den indiske Bevidsthed, saa stor er hans Berømmelse og Ry, som er naaet ned til os, at man bliver meget tilbøjelig til at troe paa hans virkelige Personlighed, og til da med Prof. Lassen, der fremfor andre med Lærdom og Skarpsindighed har søgt at fastholde og godtgjøre hans historiske Tilværelse, at beklage den fuldstændige Mangel paa alle historiske Minder og Aktstykker, idet der i Stedet for Fortællinger om store og vigtige Bedrifter, kun haves Sagn og Eventyr tilligemed enkelte Optegnelser om ligégyldige eller endog opdigtede Tildragelser, som i enhver anden Historie kunde forbigaaes med Tavshed.[1]) Imidlertid er denne Vikramádityas historiske Personlighed ogsaa blevet draget i Tvivl af andre, og vistnok med Rette.[2])

9. Tidsregningen fra Aar 57 f. Chr. bærer nu almindelig Vikramádityas Navn, og saa gjorde den alt ved Aar 1000 efter

7. [2]) Jfr. Burnoufs Fortolkning i Le Lotos de la bonne foi, 683. 688.

8. [1]) Indische Alterth. II, 800 flg.

[2]) Dr. H. Kern i Fortalen (S. 4 flg.) til Udgaven af Varáhamihiras Brhatsanhitá, Calcutta 1865.

Chr., da Araberen Albirúni kom til Indien og der lærte at kjende den. Han forefandt dog ogsaa der en anden Tidsregning, den saa kaldte Çáka med Begyndelsesaaret 79 eft. Chr., som den Gang, ligesom den er det nu, var ligesaa almindelig paa andre Steder. Men ogsaa til denne Çaka-Tidsregnings Indstiftelse blev den Gang Vikramádityas Navn knyttet; thi Albirúni hørte fortælle, at da Midt-Indiens Folk led under en fremmed Çaka Konges Tyranni, bragte Vikramáditya dem Hjælp, slog og dræbte Undertrykkeren, og af Glæde herover havde man da taget hans Nederlag og Død til Udgangsaar for en ny Tidsregning. Et lignende og lidt ældre Vidnesbyrd er aflagt af den indiske Astronom Bhaṭṭotpala, der efter sin egen Angivelse skrev A. D. 966 (Ç. 888), idet han siger, at den Çaka Tidsregning, som han benyttede, begyndte paa den Tid, da Çakakongerne bleve overvundne af Vikramáditya. Dette Sagn har givet Vikramáditya Tilnavnet Çakári, en Fjende af Çaka, medens Çaka Tidsregningens Stifter i Tidernes Løb fik Særnavnet Çáliváhana. Albirúní saa Modsigelsen og søgte at hæve den ved den Bemærkning, at det fremgik af det Mellemrum af 135 Aar, som laa imellem Vikramádityas Tidsregnings Begyndelse og Çakakongens Død, at denne Sejerherre ikke kunde være den berømte Vikramáditya, men maatte være en anden Fyrste med samme Navn;[1]) alt den Gang (ved Aar 1000) var han saaledes den *berømte* Vikramáditya. Af disse Vidnesbyrd fremgaaer det dog, at der paa den Tid har hersket Tvivl og Usikkerhed, og at skjøndt Vikramádityas Navn alt var paa nogle Steder bestemt knyttet til den ene Tidsregning, var der dog ogsaa paa andre Steder i al Fald en vis Tilbøjelighed til at sætte det i Forbindelse med Çaka Tidsregningen. Derfor, for saa vidt Vikramádityas Plads i Tidsfølgen grunder sig derpaa, at hans Navn er knyttet udelukkende til Indstiftelsen af en bestemt Tidsregning, bliver hans Plads usikker, da det viser sig, at Navnet paa samme Tid er blevet henført til to forskjellige Tidsregninger, med et indbyrdes Mellemrum af 135 Aar.

9. [1]) Reinauds Uddrag af Albirúni i Journ. Asiatique, Paris 1844. IV, 283.

10. Çaka Tidsregningens virkelige Tilværelse og Brug kan følges tilbage i Tiden til henimod dens Begyndelsesaar; men det er først meget sent, at der forekommer historiske Beviser paa Brugen af den saa kaldte Vikramádityas Tidsregning. Det ældste Aarstal, der med fuldstændig Sikkerhed haves fra den, er Samvat 811 (A. D. 754) i et kejserligt Gavebrev.[1]) Tidsregningens Navn er der ikke angivet, den er blot betegnet ved Samvat, en Forkortelse af samvatsara (Aar); men det er dog klart, hvilken der menes, da Aaret er jævnført med det tilsvarende i Çaka-Tidsregningen, og denne udtrykkelig er betegnet ved dette dens Navn. Undladelsen af at betegne den anden Tidsregning med nogen særlig Benævnelse viser vel snarest kun, at denne i den Egn, hvor Gavebrevet hørte hjemme, var den almindeligste og derfor ikke behøvede nogen særlig Benævnelse, men var tilstrækkelig betegnet ved den blotte Angivelse af Aarstallet; skjøndt dog Undladelsen ogsaa kan pege hen paa, at Tidsregningen, uagtet den var almindelig, dog endnu ikke var sat udelukkende i Forbindelse med Vikramádityas Navn. Enkelte tidligere Aarstal synes at forekomme, om end noget tvivlsomt; men de ligge meget nær ved det sikkre Aarstal, og før den Tid kjendes aldeles intet til denne Tidsregnings Brug, uden at man dog af denne Mangel kan hente noget sikkert Bevis paa, at den overhovedet ikke tidligere havde været til. Astronomen Varáha-mihira, der var fra Avanti (Ujjayiní) og levede i Midten af det 6te christ. Aarhundrede, har imidlertid ikke kjendt den; han nævner den i det mindste ikke, hvorimod han har angivet Maaden til at udfinde Overensstemmelsen mellem et givet Çaka Aar og det tilsvarende af den sydindiske tresindstyveaarige Cyklus, og dertil har han kjendt en anden Tidsregning fra Kaliyugas Begyndelse.[2]) Ligesom derfor den nuværende Forbindelse af Vikramádityas Navn med hin Tidsregning langtfra viser, at han selv har været knyttet til dens Indstiftelse, saaledes afgiver denne Tidsregnings Begyndelsesaar 57 f. Chr. i og for sig heller ikke noget Bevis

10. [1]) Udstedt af den første Ráshṭrakúṭa Kejser, jfr. Afhandlingen om de indiske Kejserhuse § 94.

[2]) Bṛhat Sanhitá 8,20.21. 13,3.

for, at dens Brug netop har begyndt med dette Aar, som ogsaa før er blevet udtalt.[3]) Den nysnævnte Kaliyugas Tidsregning, der begynder med den nuværende eller fjerde Jordperiodes Begyndelse den 18de Februar 3102 f. Chr., viser tilstrækkeligt, at man ogsaa i Indien har kunnet ved en Tilbageregning udfinde et meget bestemt Udgangspunkt. Noget lignende er, efter hvad der foreligger, vistnok ogsaa Tilfældet med Vikramádityas Tidsregning, om det end ikke er muligt nu at have nogen Formodning om, hvilke Beregninger der ere anstillede, eller overhovedet om hvad der har ledet til at fastsætte dens Begyndelsesaar til Udløbet af 3044 af Kaliyuga (d. e. 57 f. Chr.). Mindre gaadefuldt er Tilknytningen af Vikramádityas Navn til denne Tidsregning, for saa vidt som den synes at have havt sin Hjemstavn i Málava, hvor Vikramáditya-Sagnet har fæstet dybest Rod og stærkest har udviklet sig.

11. Vikramádityas Beskyttelse af Videnskab og Digtekonst støtter sig navnlig paa et Vers, hvori der nævnes de ni Perler ved hans Hof. Da den indiske Videnskab begyndte at udvikle sig paa europæisk Grund ved dette Aarhundredes Begyndelse, var dette Vers almindelig kjendt af lærde Indere, uden at endnu dets Kilde er blevet opdaget. Det eneste Sted, hvor det hidtil er fundet, men aabenbart der kun anført som et Citat, er i Slutningen af et astrologisk Digt (Jyotirvid-ábharaṇa-kávya), hvis sildige Tidsalder tilstrækkelig røbes af Forfatteren selv, der har identificeret sig med Digteren Kálidása og angiver at have fuldført sit Arbejde i Kaliyugas Aar 3068 (ɔ: 34 f. Chr.), da Málava var behersket af Vikramárka, som havde stiftet en egen Tidsregning, og som var Jordens mægtigste Hersker og havde overvundet Çakakongen i Romerlandet (Rúmadeça), hvem han havde ført fangen til Ujjayiní. Indholdet af hint Vers om de ni Perler er underligt, som ogsaa er paavist af alle, der have beskjæftiget sig dermed. Der nævnes blandt de ni Perler Astronomen Varáha-

10. [3]) Jfr. A. Weber, Indische Literaturgeschichte, S. 189.

mihira, som, hvad nu vides, levede i det sjette Aarhundrede, og ved Siden af ham Digteren Kálidása og Grammatikerne Vararuchi og Amarasinha, hvoraf i det mindste de to første med høj Grad af Sandsynlighed tør antages at være endog betydelig ældre; og de andre fem Navne ere misforstaaede, ubetydelige eller ukjendte.[1]) Derfor har heller ingen kunnet fæste Lid til hin Angivelses Rigtighed, uden at man dog derfor altid har troet tillige at maatte opgive Troen paa det almindelige Indhold af Sagnet, da det dog kunde antages blot at gaae ud paa at give en Forestilling om Vikramáditya som Videnskabernes Beskytter. Men Verset hidrører aabenbart fra en sen Tid, der tilmed var blottet for al nøjagtig Kjendskab til Fortiden. I Málavas historiske Tid, i det 11te Aarh., herskede der Bhoja, hvis Hof søgtes af Lærde, og som af sin Eftertid blev sammenstillet med Fortidens Vikramáditya, og det er vel nærmest først fra hans Tid, at Traditionen har laant dette Træk til dermed at udsmykke Folketroens fejrede Helt i det Land, som ogsaa i langt tidligere Tider havde Ord for at udmærke sig fremfor andre indiske Lande ved Kjærlighed til og Iver for literære og videnskabelige Sysler. Derfor ligger der i hint Vers og i det Sagn, hvorpaa det støtter sig, ikke nogen Hjemmel for Vikramádityas historiske Tilværelse og Personlighed, for saa vidt som den skulde være knyttet til en bestemt Kreds af virkelige Mænd i en bestemt Tid.

12. I øvrigt fremtræder denne Vikramáditya kun i fabelagtige og eventyrlige Fortællinger; og hertil er Grunden vistnok ligefrem den, at han saavel i sit Udspring som i sin Udvikling ene tilhører Eventyret, ligesaa vel som den før nævnte Udayana i

11. [1]) Disse ere Ghaṭakarpara (Potteskaar), der fra et lille Konstdigts Slutningsord er blevet til en Digters Navn (jfr. Bøhtlingks Ordb.). Dhanvantari, der enten er Gudernes Læge og Lægekonstens Stifter, eller kun Forfatter af en medicinsk Ordsamling. Vetála-bhaṭṭa, hvorved sagtens er tænkt paa Vetála-panchavinçatí eller en Samling af 25 Eventyr, som fortælles til Vikramáditya af en Vetála eller ond Aand, der hjemsøger Ligpladse (jfr. § 12 Anm. 2). Xapaṇaka, der er en Benævnelse paa en nøgen buddhistisk Tiggermunk, men ikke kjendes som Forfatternavn, saa lidt som Çanku.

Kauçámbí.[1]) Navnet findes ikke sjælden i den virkelige Historie; to Kejsere af Chálukya Slægten i det syvende og ottende Aarhundrede hed Vikramáditya, og end tidligere findes det som Hædersnavn anvendt i Gupta Slægten af Chandragupta I. i Midten af det fjerde Aarhundrede. Navnet betegner den, hvis Sol er Krigermodet, og en Hentydning til krigersk Daad og Erhvervelse af Rigdom derved findes maaske hos Varáhamihira (i Bṙhat-s. 69,11), hvor der tales om en udmærket Fyrste, født under visse Constellationer, med Navn Málavya, som vil være vikrama-arjita-dhana, vil vinde Rigdom ved sit Krigermod. Men om end denne Fabelens og Folketroens Vikramáditya prises som Jordens og Aandeverdenens mægtige Hersker, saa dreje de enkelte Sagn sig dog fornemmelig om hans Elskværdighed og Kløgt, og navnlig bliver han fremstillet som et Mønster paa storartet Gavmildhed og Villighed til at offre alt for andres Skyld.[2]) Gav-

12. [1]) Det eventyrlige begynder i nogle Sagn alt med Vikramádityas Fæder, hvis Skjæbne gaaer igjen i vore Eventyr. Han var en Gandharva eller et underordnet Luftvæsen i Indras Himmel. Paa Grund af en Forseelse rammes han af sin Herres Forbandelse og maatte saa vandre paa Jorden som et Æsel hos en Pottemager. I denne Skikkelse friede han til Kongens Datter, som han fik efter at have givet Prøve paa sin overnaturlige Magt. Om Natten afkastede han sin Æselsham og blev til den skjønneste Yngling. Da Faderen engang hemmelig opbrændte Hammen, ophørte strax Forbandelsen, og han vendte tilbage til Himlen efter at have forkyndt, at hans Hustru vilde føde Sønnen Vikramáditya, og en af hendes Terner hans Broder Bhartṙhari. Det er ifølge dette Sagn, at Abulfazl (A. D. 1596) nævner Gardabharúpa som Vikramádityas Fader (Ayín Akbarí, translated by Gladwin I, 44.) — Et andet Sagn meddeles af Somadeva (120,9 flg.). Der er Faderen Mahendráditya, Konge i Ujjayiní i Avantilandet; da Guderne klagede til Çiva over Mlechhaernes Vold, bød han en af sine Tjenere at stige ned til Jorden og der at fødes som Mahendrádityas Søn Vikramáditya.

[2]) Om Vikramádityas eventyrlige Gavmildhed handler fornemmelig Vikramacharitra (eller Sinhásana-dvátrinçatí) en almindelig indisk Folkebog, hvoraf Uddrag ere meddelte af R. Roth i Journ. Asiat. Paris 1845 VI, 278 flg. Det lignende Værk Vetála-panchavinçatí vil især give Beviser paa Kongens Kløgt; dette Værks Stof er imidlertid ogsaa optaget i Somadevas Digt Kap. 75-99 under Titel Vetála-panchavinçatiká, men med den mærkelige Afvigelse, at det her er henlagt til Pratishṭhána paa Godávarís Bred, og at Kongen hedder Trivikramasena og er en

mildhed indskjærpedes af begge de store Trossamfund; men Buddhismen lagde dog ganske anderledes Vægt paa denne Dyd, som afgiver et af Hovedæmnerne for de buddhistiske Fortællinger og Legender. Det tør derfor formodes, at den ene Side af denne Sagnkreds, som angaaer den gavmilde Vikramáditya, er voxet op af en buddhistisk Rod, skjøndt den fornemmelig maa have udviklet sig under brahmansk Pleje. Denne Sagnkreds har heller ikke fra Begyndelsen af været udelukkende knyttet til Ujjayiní; thi endnu i det syvende christelige Aarhundrede henførtes den selv samme, mægtige og gavmilde Vikramáditya til Byen Çrávastí, som indeslutter nogle af Buddhismens helligste Minder;[3]) og efter Sagnet der, haanede han engang en højagtet Lærer og mistede kort derefter Tronen.[4]) End senere er han knyttet til Byen Páṭaliputra, baade som Vikramáditya med sin Fjende Narasinha i Pratishṭhána, og under Navn af Vikramatunga.[5])

13. Om end denne Vikramáditya uagtet den høje Plads, han indtager og i mange Aarhundreder har indtaget i de indiske Folkeslags Forestillinger og Overleveringer om Fortiden, ene maa henvises til Sagnenes og Eventyrenes Kreds; saa viser dog paa den anden Side den Forbindelse, hvori han endelig er sat netop til Ujjayiní, hvilken Betydning denne By har besiddet i det indiske Omdømme. Dens Anseelse fremgaaer ogsaa af andre, skjøndt i Tal kun faa Minder, der særlig haves om denne By, og i denne Henseende kan man ogsaa modtage Digteres Vidnesbyrd. Kálidása dvæler ved den med synlig Forkjærlighed, ret som om han

Søn af Vikramasena, saaledes som ogsaa Kongen i det andet Værk afvexlende bliver kaldt. Hos Somadeva (99,38) gjør Çiva den Slutningsbemærkning, at han havde skabt Helten før som Vikramáditya til Ødelæggelse af Asurer i Mlechha Skikkelse, og nu som Trivikramasena for at tvinge tøjlesløse Kjeltringer. — Om Ujjayinís Konge Vikramáditya med Tilnavn Vishamaçíla handler Somadevas sidste Bog (Kap. 120-24), hvis Hovedindhold dannes af Vikramáditya-kathá, som væsenlig gaaer ud paa at skildre hans Magt over Aandernes og Troldenes Verden og hans Kjærligheds Eventyr. Om hans Beskyttelse af Videnskab og Digtekonst er der heller ikke her nogen Tale.

12. [3]) Her havde Buddha ofte dvælet; jfr. Fausbølls Dharmapada, Comm. S. 78.

[4]) Hjunthsang, Mémoires I, 115 flg.

[5]) Somadeva 38,8 og 35,54.

paa en eller anden Maade har været knyttet dertil. Hans Digt Meghadúta (Skybuddet) handler om en Yaxa, en Tjener hos Rigdomsguden Kuvera, der af sin Herre var dømt til at tilbringe et Aar paa Jorden i Sydindien, og som nu ved Regntidens Komme beder den optrækkende Sky om at bringe et Budskab til hans elskede i det fjærne, idet han tillige beskriver den Vej, Skyen skal drage for at komme fra Rámagiri, Yaxaens jordiske Opholdssted, til Kuveras Slot Alaká paa Gudebjærget Kailása hinsides Himálaya. Paa denne Vej fremhæves Avantí og dens Omegn med de yndige Floder Nirvindhyá, Sindhu, Siprá (ved selve Byen) og Gandhavatí, og der hentydes til et Sagn, hvorefter Byen oprindelig havde været en Del af Luftguden Indras Himmel; idet Væsener, som ikke der havde faaet tilstrækkelig Løn for deres gode Gjerninger i den Tid, som var tildelt dem at dvæle der, havde ved deres Tilbagevenden til Jorden for den overskydende Dyd medbragt dette herlige Stykke af Himlen.[1]) En anden Digter udtaler, at Ujjayiní var en Pryd for Jorden og ved sine hvide Slotte ligesom udlo Indras himmelske By Amarávatí.[2]) Byens Herlighed vises ogsaa af de Tillægsord, hvormed den betegnes; Ujjayiní (den sejrende), hvilket Ord i Tidernes Løb afløste og fortrængte det ældre Navn Avantí eller Avantípurí, Viçálá (den store) eller Çrí-viçálá (den i Herlighed store). Et andet Navn er Pushpakaraṇḍiní, der vel hidtil kun er fundet hos Lexicografen Hemachandra omtrent fra det 12te Aarh. (Vers 976), men som grunder sig paa Byens Blomsterhaver (pushpakaraṇḍaka), der alt omtales i Mṛchhakaṭika, hvis Scene er henlagt til denne By.[3]) Hertil kan føjes Hjunthsangs Angivelse (Mém. II, 167), at Byen havde en Omkreds af en tredive chinesiske Li (omtrent to Mil).

13. [1]) Meghadúta Vers 32, eller i Collins Oversættelse V. 31, hvortil jeg her blot skal gjøre den lille Bemærkning, at Udtrykket Malvas bygder ikke findes i Digtets Text paa dette eller andre Steder (jfr. § 17).

[2]) Kathá-s.-s. 11,31.

[3]) Calcutta Udg. S. 179, 186 og Stenzlers S. 117, 120. Der nævnes ogsaa Haven ved Kámadevas Tempel, Calc. 55, Stenzl. 28. — Ligeledes nævnes (Calc. 332, Stenzl. 175) Byen Kuçávatí paa Venás Bred i Ujjayiní, der saaledes er brugt som Benævnelse for Landet.

14. Hvorvel Buddhismen ogsaa fandt Bekjendere i Ujjayiní, hvor to af dens Apostle, Açokas Børn, vare fødte, synes dog denne By væsenlig at have holdt fast ved den gamle Tro, og den fik et stort Ry for Hellighed, idet den blev en af de syv Byer, som skjænkede alle, som maatte døe der, den evige Befrielse ved Forening med det høieste Guddomsvæsen.[1] Da det brahmanske Trossamfund kløvedes i to Dele, fik Çiva-Dyrkelsen her et af sine Hovedsteder. Her fandtes talrige Tilhængere af Páçupata-Sekten (Hjunthsang II, 156); her havde den grumme Gud (Chaṇḍeçvara) en hellig Bolig (Megh. 35), hvor Alherren dvælede, naar han var kjed af Opholdet paa Kailása (Kathá-s.-s. 11,32); og her rejstes det berømte Tempel for Guden under Navn af Mahákála, som altings Tilintetgjører. I Meghadúta (36) opfordres Skyen til ved Aftentid at standse ved dette Tempel og der at lade sin Torden lyde som Trommen ved Aftentjenesten. I et andet Digt af Kálidása om Raghu-Slægten (Raghuvança 6,31 flg.) bliver ved Beskrivelsen af Stammoderens Valg af Brudgom ogsaa fremstillet en Avanti-nátha, hvis Særnavn ikke angives, men om hvem det hedder, at hans Haver gjennemsuses af de kjølige Vinde fra Siprás Bølger, og at hans Bolig ikke laa langt fra Mahákála Templet for Guden med Halvmaanen paa Issen, hvorfor Aftnerne der altid vare maanelyse.[2] Efter dette Tempel bliver Byen ogsaa kaldt Mahákálapura i et Gavebrev fra A. D. 1213 (jfr. § 55), og ved at omtale Ujjayinís Erobring A. D. 1232 af Sultanen i Delhi Altamish, fortæller Ferishta tillige om Ødelæggelsen af dette berømte Tempel, hvis Bygning havde udkrævet en Tid af 300 Aar, og hvori der fandtes et Stenbillede af Mahákála og et andet af den Vikramáditya, der havde udbredt stor Glands over Landet, foruden mange andre Billedstøtter af Messing, hvilke

14. [1]) De andre sex Byer vare: Ayodhyá, Mathurá og Káçí (Benares) i Midt-Indien, Kánchí i det sydlige og Dvárávatí i det vestlige, og endelig en By Máyá, hvis Beliggenhed er mig ubekjendt. De nævnes alle i et Vers, anført af H. H. Wilson i Anm. til Meghadúta V. 32.

[2]) Templet laa mellem Siprá og Gandhavatí ved en Ligplads, der hjemsøgtes af alskens Utysker. (Megh. 33-35. Somad. 37,4. 102,7. 12,47.)

alle Sultanen lod bringe til Delhi og der sønderslaae ved Porten til den store Moske.[3])

15. Derhos indtog Landet en høj Plads i det indiske Omdømme for sin Deltagelse i den hele videnskabelige Stræben og Virksomhed. Derom haves en bestemt Udtalelse af den buddhistiske Pilegrim Hjunthsang fra China, der paa sine Vandringer i Indien ved A. D. 640 kom igjennem disse Egne. Paa den Tid bestod ved Siden af hinanden to mindre Riger, som kaldes **Málava** og Ujjayiní, og han kom fra det første efter en større Omvej til det sidste; men hvad han fortæller om Málava tør i Henseende til den videnskabelige Deltagelse ogsaa antages for at gjælde om Ujjayiní (Avantí), som de indiske Spor ligeledes tyde hen paa. Ved Omtalen af Málava fortæller Hjunthsang (Mémoires II, 155), at der i Indien var to Riger, hvor man satte størst Pris paa Studeringer, nemlig mod Vest Málava og mod Øst Magadha, Buddhismens hellige Land, hvor han selv havde opholdt sig i fem Aar. I Málava, tilføjer han, blev Dyden hædret og den aandelige Dannelse agtet; Indbyggernes Forstand var skarp og fortrinlig, og deres literære Evner ligesaa udstrakte som dybtgaaende; de studerede med Iver og vare derhos af en blid og beskeden Charakter, og deres Sprog var smagfuldt og harmonisk.[1]) Paa Grund af den fuldstændige Mangel paa al virkelig Historie, som viser sig i den hele indiske Literatur, kan det ikke være forunderligt, om end højst beklageligt, at der ogsaa i denne Henseende vides saa lidt om de særlige Forhold her, saavel i Tiden før Hjunthsangs Besøg, som senere, og at det er vanskeligt at afgjøre hvilke Navne der særligt have været knyttet til dette Land, eller overhovedet hvilken bestemt Del det har taget i den hele Udvikling. Det ældste indiske Drama Mṛchhakaṭika er knyttet til Avanti; men det er kun dets Indhold, som støtter sig til en Be-

14. [3]) Ferishta, History of the rise of the Mahomedan power in India, transl. by J. Briggs, 1829, I, 211. Templet var omgivet med en Mur one hundred cubits in height. (Reinaud, Mémoire 291.)

15. [1]) Indiske Dramaturger foreskrev imidlertid Brugen af Folkesproget i Avantí for Spillefugle (dhúrtánám syád Avantiká); jfr. Sáhitya-darpana S. 180 og Lassen, Institutiones Pracriticæ S. 35.

givenhed, maaske af historisk Virkelighed, hvorved en Fyrste i Avanti blev styrtet og afløst af en Mand tilhørende den tredie Kaste med Brahmaners og Buddhisters forenede Understøttelse.[2]) Kálidása dvæler, som før bemærket, med synlig Kjærlighed ved dette Land. Bestemtere er Forholdet med Astronomen Varáhamihira fra det sjette Aarhundrede, da han efter eget Vidnesbyrd var en Indfødt fra Avanti;[3]) og her bestod længe en bekjendt astronomisk Skole, hvortil ogsaa senere Bhoja, en berømt Fyrste i dette Land, blev henført. Efter Byen havde en af Buddhismens theologisk-philosophiske Skoler sit Navn Ávantika; den var en Gren af den Sammatíya Skole, som førte sin Oprindelse tilbage til Buddhas Discipel Upáli, og som paa Hjunthsangs Tid havde sluttet sig til Hínayána Sekten og besad i Málava flere hundrede Klostre med omtrent 20000 Brødre.[4])

16. I politisk Henseende kjendes heller ikke meget til Landets Forhold i det første Aartusinde af vor Tidsregning. Ligesom det i det tredie førchristelige Aarhundrede udgjorde en Del af det store Rige, som Maurya Slægten havde samlet, saaledes bliver Avanti i Begyndelsen af det andet christelige Aarhundrede nævnet blandt de Lande, hvorover Andhrakongen Gautamíputra herskede; men alt før hans Tid havde det tabt sin Betydning, da Periplus maris erythræi fra Slutningen af det første Aarhundrede siger om Ozene (Ujjayiní), at det tidligere havde været en Kongeby.[1]) Ved Midten af det andet Aarhundrede nævner Geografen Ptolemæus

15. [2]) Et uhjemlet Sagn knytter ogsaa Digteren til Avanti, men hans Hjemstavn omtales ikke i Forspillet. Ifølge dette var Digteren en krigersk Fyrste, der efter at have gjort et Hesteoffer og indsat sin Søn til Konge, 100 Aar gammel paa ti Dage nær, fandt en frivillig Død paa Ligbaalet. Med sine krigerske Egenskaber og Færdigheder forbandt han Kundskab i Rigveda og Sámaveda, og da han derhos siges at have været dvijamukhyatama, den bedste blandt de fortrinlige tvebaarne (Brahmaner), maa han have tilhørt Brahman-Kasten. Hans Navn Çúdraka kan næppe være rigtigt.

[3]) I Bṛhat-játaka, jfr. Dr. H. Kerns Udg. af Bṛhat-Sanhitá, Indledning S. 1.

[4]) Ifølge tibetansk Angivelse, jfr. Csoma de Körös i Asiat. Res. XX, 298. Navnet findes ikke i den singalesiske Liste, jfr. Burnouf, Le Lotos de la bonne foi, S. 357. — Hjunthsang II, 155.

16. [1]) Periplus Kap. 48 i Geographi Græci minores. Paris 1855. I, 298.

i al Korthed Ujjayiní som Kongebyen for Tiastana, hvad der vil være Navnet paa Landets særlige Fyrste eller Lehnsfyrste under andres Overherredømme. I Slutningen af samme Aarhundrede havde det skiftet Overherre; thi nu nævnes Avanti blandt de Lande, som løde under Storsatrapen Kong Rudradáman, hvis Fædrenerige var det vestligere liggende Suráshṭra eller et af dets Nabolande. Det Kejserrige, som Gupta Slægten stiftede i det fjerde Aarhundrede, har ogsaa strakt sig ud over Avanti Landet.[2])

17. Omtrent ved denne Tid er det, saa vidt jeg kan see, at Navnet Málava begynder at komme frem i disse Egne. Det var et ældgammelt Navn paa en Folkestamme, som tilhørte det nordvestlige Indien og gjenfindes i de tappre Malli, der kjæmpede mod Alexander den Store. De gamle Sagn henføre Málava til Nordlandet og angive Navnets og Stammens Oprindelse. I Madra, mellem Irávatí og Vipáçá, herskede en Konge Açvapati; han var barnløs, indtil hans Hustru omsider ved Gudinden Sávitrís Naade fødte ham Datteren Sávitrí. Hun ægtede efter eget Valg Satyavat, en Søn af Dyumatsena i Çálva, hvorvel hun havde faaet sikker Kundskab om, at han kun havde et Aar tilbage af sin Levetid. Ved sin Fromhed, Dyd og Kløgt vinder hun Dødsgudens Naade, og han skjænker hende Mandens Liv, tilsiger hende 100 Sønner og lover lige saa mange til hendes Moder, og det var disse Sønner, der efter deres Moder Málaví kaldtes Málava.[1]) Páṇḍusønnen Nakula overvinder Málava paa sit Nordlandstog (Mah. 2,1189), og i Commentaren til Páṇini (V, 3,114) nævnes Málava som en vaabendygtig Stamme, der ikke hørte til Krigerkasten (rájanya), blandt Báhíka-Folkene eller de Folkestammer i det nordvestlige Indien, som stode udenfor det brahmanske Tros- og Kulturliv. Ved Slutningen af det fjerde christl. Aarhundrede nævner en Indskrift fra Gupta Slægten Málava

16. [2]) Jfr. min Afh. om de indiske Kejserhuse § 131, 150, 153.

17. [1]) Sagnet findes Mahábh. 3,16620 flg. i Fortællingen Sávitrí, der er oversat af C. Fr. Bergstedt, Upsala 1844. — Málava nævnes i Norden endvidere Mahábh. 2,1871. 1991. 3,15256. 6,370. (jfr. Vishnu Purana, S. 193).

tilligemed andre Folkestammer i det nordvestlige Indien blandt de Folk, hvis Fyrster gjorde Overherren Samudraguptas strænge Bud Fyldest ved Skatteydelse, Lydighed og personlig Opvartning.[2]) Naar derfor Navnet findes i Egnene ved Avanti eller Ujjayiní, maa det have flyttet sig; man kan formode, at det er hidført ved en Indvandring af en eller anden Gren eller Slægt af denne Folkestamme, som, begunstiget af Lykken, har vidst at sætte sig fast i enkelte Dele af Avanti Landet, og derfra har overført sit Stammenavn til Egne, hvor det oprindelig var fremmedt. Saaledes har ogsaa Gurjara Navnet fra Vest i Tidernes Løb udbredt sig langt ud over sit gamle Omraade og fortrængt andre oprindelige Navne.

18. Navnet Málava forekommer vel alt i Mahábhárata i saadanne Forbindelser, at man snarest maa henføre det til Avanti eller dets Nabolav; saaledes 6,8858, hvor der tales om Bhíshma, som drager ud med Málaver, Sydboer og Ávantyer, da der her er en Sammenstilling og tillige en Modsætning af Málaver og Ávantyer. Men skjøndt Digtet med Hensyn til Stoffets Indhold i det væsenlige hører til Slutningen af den anden Hovedperiode og er ældre end Buddhismens Udbredelse, saa har dog dets Form i Tidernes Løb modtaget saa mange Omarbejdelser, Forandringer og Tilføjelser, at det ikke er underligt, om af og til Samtidens Navne ere blevne overførte paa Fortidens Forhold. En bestemtere Tidsangivelse for Navnets Flytning synes Varáhamihira at give. Hans astronomisk-astrologiske Værk Bṙhat-sanhitá nævner i det geografiske 14. Kapitel Málava blandt Folkeslagene i Norden, men dets 69. Kap. handler om fem Stormænd (mahápurusha), der fødes under visse Constellationer; de ere mægtige Fyrster, udrustede med forskjellige gode Egenskaber, saavel aandelige som legemlige, der særskilt anføres for hver især, tillige med en Angivelse af hans Levealder og Dødsmaade. Deres ejendommelige Navne ere Hansa, Çaça, Ruchaka, Bhadra og Málavya. Af disse

17. [2]) Jfr. ovennævnte Afhandling § 20 med Anm. 2.

vil Ruchaka herske over Bjærgene Vindhya og Sahya samt over Ujjayiní, medens derimod Málavya vil herske over Málava tilligemed Bharukachha og Suráshṭra, over Láṭa, Sindhu-Syssel og andre Lande, med sin Bolig i Páriyátra Bjærgene.[1]) Málavas Forbindelse her med de anførte Lande og Steder tyder hen paa, at dette Navn alt da var bragt til de Egne, hvor det senere blev end mere omfattende, medens dets Modsætning til Ujjayiní viser, at det endnu i det sjette Aarhundrede ikke havde faaet den Udstrækning, det senere fik. Det var endnu heller ikke Tilfældet i det følgende Aarhundrede, da Hjunthsang drog fra Bharukachha til Málava, hvis Hovedstad efter hans Sigende laa SØ. for Mahífloden, og vel sagtens i Nærheden deraf; dets Konges Kaste angives ikke, men han styrede tillige to andre Smaariger, hvoraf det ene kaldes med chinesisk Udtale K'ie-tsh'a, og det andet var Ánandapura. Efter en Omvej kom han derpaa til Riget Ujjayiní, hvis Konge var af Brahmankasten; denne troede ikke paa den rette buddhistiske Lov, men var vel bevandret i sine hellige Bøger, som Hjunthsang fra sit Standpunkt kalder kjætterske; Befolkningen var talrig og levede i Velstand; der var flere Snese buddhistiske Klostre, men for største Delen i Ruiner, kun tre eller fire vare vel vedligeholdte. Hvorlænge denne Adskillelse mellem Málava og Ujjayiní (Avanti) har vedvaret efter Hjunthsangs Tid, er endnu uvist. Efterhaanden har Málava vundet større Udbredelse og er blevet Navnet for det hele Land, hvis Hovedstad var Ujjayiní og senere Dhárá. Intet af disse Navne nævnes i de Aktstykker, der haves fra det følgende Chálukya

18. [1]) Af de andre tre vil Çaça være en Fyrste over Grændselandene (pratyanta) eller en Vasalfyrste (máṇḍalika). Hansa hersker over Khasa og Çúrasena, over Gándhára og Landet mellem Yamuná og Gangá. Bhadra er en Fyrste i Midlandet (madhyadeça). Deres Alder og Dødsmaade er: Çaça, 70 Aar og Sygdom; Hansa, 90 Aar, vil døe i Skoven, d. e. som Eneboer forsagende Verden; Bhadra, 80 Aar, og Málavya, 70 Aar, begge dø paa et helligt Sted (tírtha), altsaa ved en frivillig Død. Ruchaka endelig vil 70 Aar gammel døe en voldsom Død enten ved Vaaben eller ved Ild (eller efter en anden Læsemaade, ved Vand; Haandskrifterne have athavánalena eller athavá jalena).

Kejserhus. Men i Hemachandras Ordbog (956) nævnes Málava og Ávantya som enstydige, og Somadeva synger om Ujjayiní med dets Málavapiger (19,98. 24,85).

19. Faa og fattige ere saaledes de Oplysninger, som de virkelige historiske Kilder yde. En fuldstændig Kongeliste kunde vel nok opstilles, hvis man vilde bygge paa de Slægtregistre, der tilhøre forskjellige Rájputra Fyrsteslægter og ere udgaaede fra deres genealogiske Barder, og man vilde jævnføre dem med Fortællinger hos Jaina Præster. Disse ere alle af en saadan Beskaffenhed, at de aldeles kunde forbigaaes med Tavshed, naar det ikke var Tilfældet, at enkelte Angivelser ere hentede ud derfra og have tjent som Grundlag for nye Bygninger og Slutninger. En stor Del af disse Slægtregistre og Slægtsagn ere samlede i den nyere Tid af J. Tod i hans fortjenstfulde Værker om Rájputrernes Land. De forefandtes ogsaa i det 16de Aarhundrede, og derfra hentede Abulfazl ved Aar 1596 sine Kongelister tilligemed sin Udsigt over Málavas Historie.[1]) Denne begyndte efter hans Angivelse i Aaret 760 f. Chr., og det første Kongehus talte fem Fyrster i 387 Aar 7 Maaneder og 3 Dage, thi nøjagtig vilde man være i sine Angivelser. Derefter fulgte Paramára Slægten med 18 Fyrster i 1062 Aar 11 Maaneder 17 Dage, og derpaa 5 andre Huse, hvis Hovedsummer tilsammenlagte udgjøre 706 Aar,[2]) indtil Málava igjen blev en Provinds af Delhi Kejserrige henimod den Tid, hvorpaa Abulfazl skrev. Han meddeler endvidere, at der i Paramára Slægten herskede efter omtr. 400 Aars Forløb Gardabharúpa (Æsel-Skikkelse) og derpaa hans Søn Vikramáditya, Tidsregningens Stifter, og at i denne Tidsregnings Aar 541 (ɔ: A. D. 484) fulgtes Munja af Bhoja, som regjerede i 100 Aar og var den næstsidste af sin Slægt. Landet har naturligvis havt sin Række af Herskere, Underkonger og Lehnsfyrster, skjøndt vi ikke kjende dem, og deriblandt kan der gjerne have været en Bhoja og endog flere, da det var et almin-

19. [1]) Ayeen Akberi, translated by Fr. Gladwin, II, 43 flg.

[2]) Sammenlægningen af de anførte Regjeringers Tal giver 898 Aar.

deligt Navn. Imidlertid kjender Abulfazl kun den ene Munja og den ene Bhoja, og Forbindelsen af disse to Navne, der tilhørte historiske Personer i det 10de og 11te Aarhundrede, viser klart, at der ene menes disse historiske Konger, og at Navnenes Forekomst saa langt tidligere ene skyldes en vilkaarlig Flytning af en udartet Tradition. Desuagtet grunder sig herpaa den ene berømte Kong Bhoja fra A. D. 483 eller 484, hvorpaa man stundom har troet at kunne stole, og desuden er der af det 11te Aarhundredes historiske Bhoja frembragt i selve Indien en eller to andre Bhoja, der i Jaina Skrifter ere knyttede til Samvat 631 eller 721 (ɔ: A. D. 575 eller 665), og en har der Navnet Vṙddha-Bhoja, den gamle Bhoja, til Særkjende fra sin yngre Navne og Archetype, hvis Berømmelse for Kjærlighed til Videnskab han ogsaa har laant. Og saa er Vṙddha-Bhoja sat i Forbindelse med Vikramáditya og opfattet som en historisk Vikramáditya, Videnskabernes Beskytter, ved hvis Hof Varáhamihira kunde have levet med andre Lærde og Digtere i det femte Aarhundrede.

20. Den poetiske Forfatter af Kashmírs Krønike eller Rája-Taranginí har ogsaa draget Vikramáditya-Sagnet ind i sit Lands Historie. Ifølge hans Fremstilling var Vikramáditya med Tilnavn Harsha i Ujjayiní Indiens Kejser (chakravartin); ved hans Hof tjente en Digter Mátṙgupta, der omsider vandt sin Herres Naade; denne sendte ham da til Kashmír med et skriftligt Budskab, hvori han havde skjænket Digteren dette Rige; uvidende om den Løn, der var blevet ham til Del, maatte Mátṙgupta vandre fattig og trængende den lange Vej til Kashmír, hvor han blev modtaget som Konge, men hvor han faa Aar derefter frivillig veg Pladsen for den mere berettigede Pravarasena, som kun er en anden Form af Folkeeventyrets sydindiske Çáliváhana.[1]) Efter Krønikens egen Tidsfølge skulde dette være foregaaet i Begyndelsen af det andet christ. Aarhundrede. Ved andre Berigtigelser af dens Chronologi er denne Vikramáditya jævnført med Chandragupta af Gupta-

20. [1]) Som alt er udtalt af R. Roth, i hans Bemærkninger til Vikrama-charitra, Journ. As. Paris 1845, VI, 298 flg. — Rája-Taranginí 3,102 flg.

Slægten, som bar dette Hædersnavn, eller endog sat senere ned i Tiden; og saa har man paa denne Maade faaet en berømt Konge Vikramáditya i Ujjayiní i det sjette Aarhundrede, hos hvem Varáhamihira har kunnet tjene tilligemed andre, og deriblandt Digteren Mátṛgupta, i hvem man har villet gjenfinde Kálidása. Sagn og Eventyr, hvor nøje de end drøftes og sigtes, hvor skarpsindig de end berigtiges og forbindes, kunne dog aldrig afgive sikkre Kjendsgjerninger eller danne noget fast Grundlag for en virkelig Historie.

21. Større Skin af en saadan synes Hjunthsangs Fortælling at have. Ved sin Omtale af Riget Málava (ved A. D. 640) siger han nemlig (II, 156), at man læste i Rigets Historie, at for en 60 Aar siden hed Kongen der Çíláditya; han var en from Buddhist, fra hans Fødsel til hans sidste Time viste hans Ansigt aldrig Vrede, og hans Hænder gjorde aldrig noget levende Væsen Fortræd; han lod endog det Vand sie, som gaves hans Elefanter og Heste, for ikke at dræbe Smaadyrene deri; i de 50 Aar han regjerede, bleve de vilde Dyr fortrolige med Menneskene. Hjunthsang selv har antaget, at denne Çíláditya har levet i en nær Fortid; thi paa et andet Sted siger han om de Valabhi-Fyrster, der vare hans samtidige, at de vare Neveuer af Málava Kongen Çíláditya.[1]) Men naar han i sin Fortælling endvidere siger, at Málava-Çíláditya hvert Aar afholdt en stor Forsamling (moxa-maháparishad), hvorved der uddeltes store Gaver, og naar han dertil føjer, at disse fortjenstfulde Gjerninger ere blevne fortsatte uden Afbrydelse fra Aarhundrede til Aarhundrede, saa tyder dette dog hen paa, at denne Çíláditya snarest tilhører den buddhistiske Legende og ikke den virkelige Historie.

22. Henimod det syvende Aarhundrede begyndte Herskermagten i Indien at gaae over til en Vaiçya Slægt, som fulgte efter Guptaerne i Kanyakubja, og i Forbindelse med denne omtales Málava i det historiske Digt Harsha-charita.[1]) Af det

21. [1]) Mémoires II, 163. De vare Brodersønner af Çíláditya i *Valabhi.*

22. [1]) Der fortælles nemlig, at samme Dag, som den første Hersker af denne

derpaa følgende Chálukya Kejserhus, der var udgaaet fra Sydindien, gjorde Vinayáditya ved A. D. 685 et Tog mod Nordlandet, som førte ham til Yamuná og Gangá, altsaa langt ud over Málavas Grændser, hvis Navn dog ikke nævnes, ligesaa lidt som de nærmere Omstændigheder ved dette Tog omtales i de Aktstykker, som haves fra dette Chálukya Hus. Dette blev i Midten af det ottende Aarhundrede fortrængt af en anden Slægt, Ráshtrakúṭa, der ligeledes var udgaaet fra Sydindien, som ogsaa dannede Hoveddelen af dens Rige. Den første Kejser af denne Slægt, Dantidurga, var alt før A. D. 754 paa sine Krigstog naaet op til Mahí-Floden, i hvis Nærhed Málavas Hovedstad laa et Aarhundrede tidligere. Hans Fætter Paura (den tredie Kejser) trængte frem over Ganges og vandt Lande paa dens nordlige Bred. Málavas Fyrste bøjede sig under hans Søn Govindarája før A. D. 807, og dennes Brodersøn, Karkarája kjæmpede ved A. D. 812 med Gurjara Folket, som havde truet Málava, der saaledes paa den Tid maa have udgjort en Del af Ráshṭrakúṭa Kejserriget. I de følgende Aktstykker fra denne Slægt nævnes ikke Málava; men efter en midlertidig Svækkelse af Kejserriget maa den 12te Kejser, Govindarája antages igjen at være trængt frem til Yamuná og Gangá før A. D. 933, og den sidste Kejser af denne Slægt, Kakkala kjæmpede atter med Gurjara Folket, som han undertvang, og førte sine Vaaben endnu længere mod Vest før A. D. 972; men Aaret derefter var Ráshtrakúṭa Slægten styrtet.[2])

23. Nu først begyndte Málava at indtage en fremragende Stilling i Indiens Historie, da det blev Sædet for et Kejserdømme, som i en 250 Aar bevarede sin Selvstændighed. Dette skyldtes en Slægt, som kaldte sig Paramára (Prámára), og som hørte med til Rájputrernes store og vidtudbredte Stammer. Efter Rájputrernes Opfattelse var Paramára en af de fire Stammer, som

Slægt, Prabhákara-vardhana døde, blev hans Svigersøn dræbt i Kanyakubja af Málavas Konge, som kort derefter blev angrebet og slaaet af hans Søn og Efterfølger Rájyavardhana. Jfr. Uddragene af Harsha-charita ved F. E. Hall i hans Udgave af Vásavadattá, Indledn. S. 52.

[2]) Jfr. Indiens Kejserhuse §§ 93-98.

kaldes Agnikula (Ild-Slægt) paa Grund af deres Oprindelse, og Sagnet derom var alt uddannet for Aarhundreder siden og træder fuldt udviklet frem i en Tempelindskrift fra A. D. 1104 (Samvat 1161, Nr. 2). Slægtens Oprindelse er da knyttet til Sagnkredsen om Vasishṭha og Viçvámitra. Begge tilhørte de alt Vedatiden, og mange af Rigvedas Hymner tilskrives dem og deres Slægt; men de fremtræde deri paa en ganske anden Maade end i den Sagnkreds, som tilhører den anden Kulturperiode, og som udførlig fortælles i Rámáyana (I, 50 flg.). Heri er Vasishṭha et Billede paa Brahmankastens Magt, ligesom Viçvámitra paa Krigerkastens, og deres fjendlige Sammenstød skal tjene til at vise den første Kastes Overlegenhed og Herlighed ogsaa i den fjærneste Oldtid. Hertil knytter sig da Paramára Slægtens egen Opfattelse. Der fortælles nemlig i Tempelindskriften, som er udgaaet fra denne Slægt, at Brahmans Søn Vasishṭha havde sit hellige Enebo paa det himmelhøje og himmelskjønne Bjærg Arbuda; did kom engang Fyrsten Kauçika (Viçvámitra), og han røvede fra den hellige Mand hans Ko Nandiní, der forsynede ham med alle jordiske Fornødenheder; vred herover udgød Vasishtha Offersmørret paa Alteret, og derved fremstod Helten, den uforlignelige çrí Paramára (Fjende-Dræber), hvis Navns Betydning stemmede med Virkeligheden, og hvis Slægt var det udtrykte Billede af de to Fyrste-Ætter, der vare udsprungne fra Solen og Maanen. Ved dette Sagn er tydeligt angivet, at denne Slægt, hvor mægtig og berømt den end var blevet, dog i det almindelige Omdømme ikke tilhørte den gamle Krigerkaste eller var udgaaet derfra. Lassen har (Ind. Alt. III, 150) gjort opmærksom paa Geografen Ptolemæus's Omtale i det andet Aarhundrede af en større Folkestamme Porvari i Landskaber noget øst for Ujjayiní, og tillige udtalt den Gisning, at deri laa Slægtens Navn. I saa Fald vil Navnets Ændring vistnok skyldes genealogiske Barder, som derved have kunnet give det en Betydning, der passede til den Oprindelse, der blev Slægten til Del, og denne krævede tillige Henlæggelsen af dens Hjemstavn til Bjærget Arbuda (nordvest

for Ujjayiní), eftersom det fra Oldtiden af var knyttet til Sagnet om Vasishṭha (Mahábh. 3,4098); og dette Bjærg (Abu) har vedblevet at bevare sit Helligheds Ry, hvorom dets mange Templer bære Vidnesbyrd.

24. Denne Slægt Paramára (Prámára), saa kaldt efter sin mythiske Stamfader, sad paa Málavas Kejsertrone i omtrent 250 Aar i to Grene, en ældre og en yngre, der begge have efterladt sig Aktstykker, der give Oplysning om Slægtens Forhold og dens Plads i Indiens Historie. Disse Aktstykker ere:

Nr. 1. Et Gavebrev, udstedt Samvat 1036 (A. D. 979) af Kejser Amoghavarsha-deva og indgravet paa to Kobbertavler. Det er fundet i en Ruin i Nærheden af Ujjayiní, og udgivet i Omskrift og med Oversættelse af Rájendralála mitra 1850 i J. Bengal A. S. XIX, 475. Et fem Aar ældre Gavebrev, Samvat 1031, fundet i Indore, er udgivet i et af de sidste Bind af samme Tidsskrift, som endnu ikke er naaet hertil; men det er omtalt af Udgiveren af det yngre, Rájendralála i en anden lille Afhandling om Bhoja-rája i Dhárá, hvoraf et særskilt Aftryk haves her.

Nr. 2. En Tempelindskrift, Samvat 1161 (A. D. 1104) fra Nágapura (21° 9′. 79° 11′) i Gondvana. Den er udgivet efter et uheldigt Facsimile af Ball Gangadhar Shastri i Omskrift og med Oversættelse 1843 i J. Bombay B. R. A. S. I, 259, og senere af Lassen efter en bedre Afskrift, ligeledes i Omskrift og med Oversættelse 1850 i Zeitschrift f. d. Kunde d. Morg. VII, 194.

Nr. 3. Tempelindskrift, Samvat 1164 (A. D. 1107), fra Madhukaraghar i Harávatí, et større Landskab Nord for Málava og mellem den 25de og 26de Bredegrad. Findestedets nærmere Beliggenhed er ikke angivet. Indskriftens Indhold er i Udtog, efter en Hindí Oversættelse ved en Indfødt, meddelt af J. Tod i Transactions Royal A. S. 1826 I, 226.

Nr. 4. Gavebrev, Samvat 1192, fra Kejser Yaçovarman; kun den sidste Tavle er bevaret;

Nr. 5. Gavebrev, Samvat 1200, af hans Søn Laxmívarman; ligeledes et Brudstykke;

Nr. 6. Gavebrev fra Jayavarman, en anden Søn af Yaçovarman; Brudstykke, der ikke naaer til Aarstallet. Alle tre Brudstykker

(Nr. 4—6) ere udgivne i Facsimile og Omskrift og med Oversættelse af Colebrooke 1826 i Transact. R. A. S. I, 230, og derfra i hans Essays II, 297.

Nr. 7. Gavebrev, Samvat 1235, fra Hariçchandra, Søn af Laxmívarman (Nr. 5). Det er fundet i Landsbyen Piplianagar i Kredsen Shujalpur (23° 24'. 76° 48') og udgivet af L. Wilkinson i J. Bengal A. S. VII, der ikke findes her; jeg kjender den derfor kun af andres Omtale, Lassens i Ind. Alt. III, 825, 866, og F. E. Halls i J. American Or. S. VII, 35.

Nr. 8. a. b. c. Tre Gavebreve, Samvat 1267, 1270 og 1272, fra Arjunavarman. Den historiske Indledning er ligelydende i alle, og de ere fundne paa samme Sted som Nr. 7. Det første er udgivet af L. Wilkinson i J. Bengal A. S. VIII, og de to andre i Omskrift og med Oversættelse af F. E. Hall i J. American Or. S. VII, 24.

Nr. 9. Tempelindskrift, Samvat 1275 under Devapálas Regjering. Den er indgravet paa en Stenplade, funden i Ruinerne af et Tempel i en Landsby ikke langt fra Chárvá (22° 5', 76° 57') i Khándeç. Udgivet af F. E. Hall i Omskrift og med Oversættelse 1859 i J. Bengal A. S. XXVIII, 1, hvortil der er knyttet nogle Rettelser i J. American Or. S. VI, 536.

Nr. 10. Indskrift paa en Tempelmur i Udayapura (23° 52'. 78° 9') i Nærheden af Ságar. Den er udgivet, men efter en meget unøjagtig Afskrift i J. Bengal A. S. IX (Ind. Alt. III, 823). Senere har F. E. Hall underkastet den en ny Undersøgelse, hvis Resultat han har kortelig meddelt i J. American Or. S. VII, 35. Ifølge denne er Indskriften sat af en Ságaravarman, der var en Ætling af Udayáditya, hvis Tid er angivet til Samvat 1116, Çaka 981, Kaliyuga 4160 (ↄ: A. D. 1059). Ætlingen selv levede efter Forløbet af 446 Aar, i hvilken Tid Yavaner (ↄ: Muhammedaner fra Vesten) havde været de herskende, og Indskriften er sat sex Aar derefter i det sydindiske (det. syvende) Aar Çrímukha, der ogsaa efter Telinga Brug svarer til Ç. 1433, A. D. 1511. [Ifølge denne Oplysning bortfalder den formodede Udayáditya Tidsregning, der antoges at have været begyndt 446 Aar før A. D. 1059; jfr. Prinseps Essays, Useful Tables S. 252, 1859 ved E. Thomas; Ind. Alt. III, 823; min Afhandling om Indiens Kejserhuse § 42, Anm. 2].

Derhos haves to indiske Værker, Bhoja-charitra og Bhoja-prabandha, som især dreje sig om Bhoja, den sidste Kejser af den ældre Gren; men de afvige i Fremstillingen af Slægtskabsforholdet saa meget fra de mere samtidige Aktstykker, og de have antaget saa meget af Eventyrets Præg, at deres Angivelser i det Hele taget maa modtages med største Varsomhed.[1])

25. Det ældste Aktstykke, jeg kjender, er Gavebrevet Nr. 1, udstedt Samvat 1036 (A. D. 979) eller sex Aar efter Omstyrtelsen af Ráshṭrakúṭa Slægtens Kejserdømme. Udstederen kalder sig çrímad-Amoghavarsha-deva, og hans fuldstændige Titel er: parama-bhaṭṭáraka mahárájádhirája çrí-parameçvara pṛthiví-vallabha çrí-vallabha-narendra kuçalin. Med Undtagelse af Tilføjelsen af Ordet çrí foran parameçvara og Brugen af det enstydige çrí-vallabha i Stedet for çrímad-vallabha, er det den samme Titel, som de sidste Ráshtrakúṭa Kejsere bare, og selve Navnet çrímad-Amoghavarsha-deva var den sidste Kejsers Hædersnavn, som efter Slægtens Skik blev brugt i Stedet for Særnavnet, hvor den fuldstændige Titel skulde anføres. Denne Optagelse af den faldne Slægts Titler og den sidste Kejsers Hædersnavn tjener til at vise, hvilken Pris man satte paa Herredømmets Legitimitet; thi der kan næppe ligge andet deri, end at Gavebrevets Udsteder har villet betegne sig som det foregaaende Kejserdømmes rette Arving, og sin lovlige Ret dertil overhovedet har han vistnok end mere villet udhæve ved den Maade, hvorpaa han omtaler sine Forfædre. I Ráshtrakúṭa Slægten var det Skik, ved den højtidelige Angivelse af den regjerende Kejsers Hædersnavn og fuldstændige Titel tillige at anføre hans Forgjænger med Hædersnavn og de

24. [1]) Bhoja-charitra af en Rája-vallabha, en Lærling af en Jaina-Præst Mahí-tilaka-súri, ifølge Angivelse af J. Tod, der har meddelt Uddrag deraf i Transact. Roy. A. S. I, 219 flg. — Bhoja-prabandha er forfattet af en Ballála-miçra; deraf er den første og mindre Del om Bhojas Ungdom, udgivet i J. As. Paris 1854 III, 185 af Th. Pavie, der ogsaa IV, 385 har meddelt af den anden og større Del det Stykke, som handler om Digteren Kálidása ved Bhojas Hof. — Begge disse Værker afgive ogsaa et Bevis paa, hvor hurtigt virkelige. Personer og Forhold kunde gaae over til Sagnets og Eventyrets Rige.

almindelige Kejsertitler, saaledes at begges indbyrdes Forbindelse betegnedes ved Ordet pádánudhyáta, et Høfligheds eller Underdanigheds Udtryk for det kjærlige og venlige Forhold, hvori en højere havde staaet til en ringere, den ældre til den yngre, og som oftest Forgjængeren til Efterfølgeren. Udstederen af Gavebrevet Nr. 1 har ogsaa optaget denne Form af den ældre Cancellistil, som han dog har givet en Udvidelse og en Ændring, idet han paa denne Maade nævner ikke blot sin Fader, men ogsaa sin Farfader og Oldefader, og det med deres Særnavne. Paa de Kejsertitler, paramabhaṭṭáraka mahárájádhirája çrí-parameçvara, der tillægges dem, kunne de ikke have havt noget Krav; thi om end denne Paramára Slægt, maaske endog længe, har været i arvelig Besiddelse af Málavas Rige, saa var det dog kun i en underordnet Fyrste-Stilling under Ráshṭrakúṭa Slægtens Overherredømme, hvem derfor hine Titler tilkom, og som i Virkeligheden ogsaa har baaret dem.

26. I Gavebrevet Samvat 1036 (Nr. 1) anføres ikke Slægtens Navn. Det begynder med en poetisk Paakaldelse af de to øverste Guder Çiva og Vishnu; dog har Udstederen særlig sluttet sig til Vishnu-Dyrkelsen, og Brevet viser derfor paa Bagsiden Billedet af Garuḍa, Vishnus Fugl. Efter Paakaldelsen gaaer Brevet strax over til Angivelsen i de formelle Udtryk af Navnene paa Udstederen og hans tre Forfædre. Disse ere Oldefaderen Kṛshṇarája, Bedstefaderen Vairisinha og Faderen Síyaka, hvorefter han selv følger med det ovenfor omtalte Navn Çrímad-Amoghavarsha-deva, der kun kan have været hans Hædersnavn, ligesom det andet og for ham ejendommelige Navn, som samtidig nævnes i Brevet, çrímad-Vákpati-rája-deva. Da Brevet ikke har nogen historisk Indledning, saaledes som det er Tilfældet i alle de kjendte Ráshṭrakúṭa Gavebreve, gives der ingen særlig Oplysning om nogen af disse Fyrster, ligesom derfor Udstederens Særnavn heller ikke er angivet deri. Dette Navn lærer man imidlertid at kjende af den før nævnte udførlige Tempelindskrift Samvat 1161 (Nr. 2), der tilhører den Tid, da den yngre Gren sad

paa Málavas Trone. Denne Indskrift, som er affattet i en højtravende og svulstig Stil, begynder med Paakaldelsen af alle tre Guder, Çiva, Brahman og Vishnu, giver derpaa det ovenfor omtalte Sagn om Slægtens Oprindelse og nævner derefter de enkelte Fyrster, den ene efter den anden, der alle lovsynges, men i ganske almindelige Udtryk, som krigerske og ypperlige Fyrster, uden at der anføres nogen særlig Daad ved nogen af dem, eller overhovedet siges andet om dem, end hvad enhver Hofskjald har kunnet sige om sin egen Herre. I Tempelindskriften nævnes ikke Kṙshṇarája; han var allerede da forsvundet fra Slægtens Erindring. Slægtrækken begynder med hans Søn Vairisinha og derpaa nævnes Síyaka og efter ham hans Søn Munja-rája, der saaledes i Slægtrækken indtager her samme Plads, som Amoghavarsha i Gavebrevet. Dette udviser, at begge Navne tilhøre en og samme Kejser, det ene som hans Særnavn og det andet som hans Hædersnavn, hvad ogsaa Gavebrevets Udgiver Rájendralála har udtalt i en senere Afhandling[1]; hvorimod Lassen (Ind. Alt. III, 841) vel har henført Brevet til Munjas Tid og Land, men tillige antaget, at Amoghavarsha ikkun havde været en underordnet Fyrste, uanseet de høje Kejsertitler, som han bærer.

27. Munjas Rige har i det mindste i Begyndelsen ikke strakt sig langt mod Nord. Thi allerede i Gvalior eller Gopagiri herskede da en anden Slægt ved Navn Kachhapagháta, hvoraf Laxmaṇas Søn Vajradáman, ifølge en lille Indskrift paa et Jaina Billede i denne By, Samvat 1034 var Mahárája-adhirája.[1]) Paa Munjas Tid havde Sabuktegin tiltraadt Regjeringen i Ghazni A. D. 977 (Samvat 1034), og Lahores Konge Jayapála havde snart derefter begyndt Kampen med ham, først alene og derpaa i Forbund med andre indiske Fyrster, ved hvis Hjælp han samlede en stor Hær; men han led et føleligt Nederlag paa Indusflodens vestlige Bred, nogle Aar før A. D. 993 (Samvat 1050). I dette

26. [1]) Rájendralálas Afhandling Bhoja Rájá of Dhár and his Homonyms, Særskilt Aftryk S. 17.

27. [1]) Jfr. Rájendralálas Afh. Vestiges of the kings of Gwalior, S. 21, og de der anførte Indskrifter Nr. 6 og 7.

Forbund nævne muhammedanske Forfattere Kongerne i Delhi og Ajmír, i Kálanjar og Kanyakubja.[2]) Derimod nævnes ikke Ujjayinís Herre eller Munja, og han var omtrent paa den Tid ogsaa sysselsat paa andre Steder. Hans samtidige i Sydindien var Chálukya Kejseren Tailapa; de havde hver taget sit Stykke af Ráshṭrakúṭa Kejserriget, og det maatte derfor komme til Kamp imellem dem. Herom haves endnu kun en tarvelig Oplysning i en Indskrift fra Tailapas Land, hvori der siges i al Korthed, at Tailapa slog den tappre Munja.[3])

28. Om Munjas Endeligt haves derhos i Værket Bhojacharitra en udførlig Fortælling;[1]) den gaaer ud paa, at Munja, efterat have afstaaet sin egen Trone til Brodersønnen Bhoja, drog ud med en stor Hær for at vinde sig et nyt Rige i Sydindien, hvor han da blev slaaet i Kampen mod en fjendlig Fyrste, hvis Navn ikke er angivet. Som Flygtning søgte Munja Ly i en Kohyrdes Hus, hvor han uforsigtig røbede sig selv; han blev da grebet og ført til sin Fjende, som dømte ham til livsvarig Fangenskab og indesluttede ham i et Taarn uden andet Selskab end en Trælkvindes. Bhoja søgte at befrie ham og førte en Minegang hen under Taarnet, hvorom det lykkedes at give Munja Underretning. Trælkvinden saa hans Glæde; han meddelte hende Hemmeligheden, og hun lovede at tage Del i hans Flugt. Øjeblikket kom; Jorden aabnede sig under Fangens Fødder, men ligesaa hurtigt viste hans Fjender sig, hidførte af den forræderske Trælkvinde. Fjenderne trak ham ved Haaret fra oven og Vennerne ved Fødderne fra neden, og i denne Kamp maatte den ulykkelige Munja selv bønfalde sine Venner om at overlade ham til sin Skjæbne og Fangenskab. Dette Befrielses Forsøg forøgede Munjas Lidelser; han blev nu tvunget til at gaae om i den fjendlige By for der at tigge sit Livsophold, og nogen Tid derefter

27. [2]) Jfr. Ferishta, by J. Briggs, I, 18. Elphinstone, History of India, 5th ed. S. 321.

[3]) Indskrift ved Gadaj, kortelig omtalt af W. Elliot i J. Royal A. S. IV, 12.

28. [1]) Meddelt af J. Tod i Transactions Royal A. S. I, 220 flg.

blev han naglet til et Kors. Denne Fortælling i Bhoja-charitra er vistnok udsmykket af den digteriske Fantasi, der efter de meddelte Uddrag gaaer igjennem dette Værk; men dens Kjærne indeholder dog ingen Umulighed og kan godt have stemmet med den historiske Virkelighed, og under den store Mangel paa characteristiske Træk er man altid fristet til at modtage med ikke ringe Villighed ethvert saadant, der dog kan have nogen Sandsynlighed for sig, hvor upaalidelig end ellers den Kilde er, hvorfra det maatte være at hente.

29. Aarstallet for den nævnte Indskrift fra Tailapas Land, hvori Munjas Nederlag er omtalt, er desværre ikke angivet; men da Tailapa døde A. D. 997 (Samvat 1054), maa dette Nederlag være indtruffet før dette Aar, uden at det for Tiden er muligt at sige hvor længe forinden. Colebrooke har forlængst (Essays II, 53. 462) gjort opmærksom paa et Digt med Titel Subhásitaratna-sandoha (Samling af Veltalenheds-Perler) af en Jaina-Bekjender Amitagati, som i sin Efterskrift selv angiver, at han forfattede sit Digt under Kong Munjas Regjering i Aar Vikramáditya 1050 (ɔ: A. D. 993), og dette kan muligvis stemme med Virkeligheden, skjøndt det ikke sjælden er Tilfældet, at der findes endog meget bestemte Tidsangivelser i Jaina Værker, som desuagtet maa modtages med største Mistillid. Men aldeles unøjagtig maa en anden Tidsangivelse være, som J. Tod (Transactions I, 222) har fundet i et andet Værk Kumárapála-charitra, der efter den af ham meddelte Oplysning er forfattet i det tolvte Aarhundrede af Sailug Súri Áchárya om Fyrstehusene i Pattan Nahrvala; thi deri fortælles, at Fyrsten i Pattan Durlabha, der havde afstaaet Tronen til sin Søn Bhíma, paa sin Pilegrimsrejse til Gaya i det østlige Indien besøgte Munja; dette skulde have fundet Sted A. D. 1023, men da var der alt gaaet mange Aar efter Munjas Nederlag og Død.

30. Munja eller Amoghavarsha giver i sit Gavebrev Samvat 1036 en lille Oplysning om en stedlig Guddom i Ujjayiní. Brevet er nemlig udstedt til Indbyggerne i Landsbyen Sembala-

puraka, der hørte til Tolvkredsen (dvádaçaka) Tiṇisapadra. Denne Landsby havde en Maháśáyanika Çrí-Maháika havt Nydelsen af.[1]) Efter Opfordring af dennes Kone, der hed Ásiní, har Kejseren nu for at forøge sine Forældres og sine egne gode Gjerningers Løn og Ry, under et Ophold i Byen Çrí-Bhagavatpura, skjænket denne Landsby til en Gudinde i Ujjayiní, den kejserlige (bhaṭṭáriká) Haṭṭeçvarí, saalænge Sol og Maane, Jord og Hav bestaae, saaledes at Indtægterne fra den skulde anvendes til hendes Dyrkelse og tjene til Anskaffelsen saavel af Fornødenhederne ved Bad og Salving, som af Blomster og duftende Sager, af Lys, Offerføde og Skuespil, samt til hendes Udsmykning i hendes flyttelige Hus, der var helt af Krystal. Derfor paalægges det Landsbyens Beboere at bringe Gudinden alle Skatter og Afgifter. Der vides ellers intet mere om denne Gudinde, end hvad man kan slutte sig til af hendes Navn; haṭṭa betyder et Torv eller Marked, og Haṭṭeçvarí altsaa dets Frue eller Herskerinde.

31. Kejseren har undertegnet Gavebrevet med sit andet Hædersnavn Çrí-Vákpati-rája-deva. Vákpati, Ordets Herre, er ogsaa et Navn paa Gudernes Lærer Bṛhaspati, og der maa vistnok have været noget i Munjas Væsen og Tilbøjeligheder, som har ledet til Valget af dette Hædersnavn. Han bliver ogsaa nævnet

30. [1]) Udtrykket maháśáyanika er af den indiske Udgiver af dette Gavebrev i Oversættelsen blot gjengivet med tre Stjerner, saa at dets Betydning maa være blevet fremmed ogsaa i Indien. Da Lassen stod i den Formening, at Brevets virkelige Udsteder var denne Çrí-Maháika, og at han var bosiddende i Bhagavatpura og Statholder i et lille Distrikt, har han bemærket om dette usædvanlige Udtryk, at det ingen Mening gav, da Ordet śáyana kun betød en Planets Længde beregnet fra Foraarets Jævndøgnspunkt, og han har derfor troet, at der her kunde have staaet maháçrayaṇika, ɔ: den som udmærkede sig meget ved at give andre Ly; (Ind. Alt. III, 842). Men Maháika havde kun havt Nydelsen af Sambalapuraka og behøver ikke at have været nogen meget fornem Person, og hans Titel kunde efter Ordet śáyanas Betydning muligvis have været et Udtryk for en Overastrolog. For Resten har den gamle indiske Cancellistil ogsaa sine Vanskeligheder; thi den indiske Udgiver har opfattet Brevets Ordlyd, som om det var til den nævnte Mands Hustru, og ikke til Gudinden efter hendes Bøn, at denne Gave skjænkedes.

som Digter i et indisk Værk,[1]) og der tilskrives ham et geografisk Værk med Titel Munja-pratideça-vyavasthá, som hans Brodersøn skal have bearbejdet paa ny under Titel af Bhoja-pratideça-vyavasthá.[2]) Det omtalte Gavebrev er først et halvt Aar, efterat Gaven var gjort, udfærdiget i selve Hovedstaden (vijaya-skandhávára), hvis Navn ikke er nævnet, saa at det er uvist, enten dermed menes det gamle Ujjayiní eller Byen Dhárá, der var Hovedstaden for de følgende Herskere af denne Slægt. Gavebrevet er udfærdiget af Ministeren Rudráditya; denne nævnes ogsaa i Digtet Bhoja-charitra, hvor der tillige gives den Oplysning, at han var en Søn af Çiváditya, der var Minister hos Munjas Forgjænger, (som der kaldes Sindhu), og at han selv ved Munjas Regjeringstiltrædelse af denne blev ansat til at være sin Faders Efterfølger.[3])

32. Hvad der med Sikkerhed vides om de to følgende Fyrster af den ældre Gren, findes alt i Aktstykkerne fra den yngre Grens Tid. Tempelindskriften Samvat 1161 (Nr. 2) siger, at Munja blev efterfulgt af sin yngre Broder Sinharája, og denne derpaa af sin Søn Bhoja-deva. Den samtidige Tempelindskrift Samvat 1164 (Nr. 3) synes at forbigaae alle ældre Led og at begynde med Bhojas Fader, som her kaldes Sindhula. Da denne Indskrift ikke er fuldstændig offentliggjort, men kun i Sammendrag efter en Hindí Oversættelse af en indfødt, er det nok muligt, at Navnet Sindhula i Indskriften hidrører fra hans Bekjendtskab med de to Sanskrit Værker, der dreje sig om Bhoja, og som begge stemme overens i at give hans Fader dette Navn Sindhula, og ikke Sinharája, som Tempelindskriften Nr. 2 gjør;

31. [1]) I Dhananjayas Daçarúpa (or Hindu canons of Dramaturgy; ed. F. E. Hall 1861. Calcutta), 4,80 ifølge Bøhtlingks Ordbog V, 821.

[2]) Ifølge F. Wilford i As. Researches XIV, 375; han kjendte imidlertid begge Værker kun af Navn, men de ved ham anstillede Efterspørgsler i Gujarat havde bestyrket Sagnet om deres Tilværelse. Jfr. Reinaud, Mémoire S. 283; Lassen, Ind. Alt. III, 853.

[3]) Ifølge Colebrookes Uddrag af Digtet i Transactions R. A. S. I, 220, Anm. — En Minister Rudráditya nævnes som Bedstefader til Ophavsmanden til Tempelindskriften Samvat 1164 (Nr. 3.)

imidlertid maa det heller ikke lades ude af Betragtning, at denne Tempelindskrift var alt saa langt fjærnet fra hins Tid, at det meget vel kan have været i denne, at Fejltagelsen er begaaet. Om denne Fyrste Sinharája eller Sindhula tale begge Tempelindskrifter ikkun i almindelige Udtryk.

33. Mere findes der om Sindhula og hans Slægt i de to Sanskrit Værker. Jaina Digtet Bhoja-charitra begynder med Sindhu (d. e. Aktstykkernes Síyaka), Fyrste i Dhárá. Han var barnløs, og da han engang fandt i Skoven paa en Bunke Munjagræs et yndigt Barn, antog han sig dette som sin Søn og gav det Navnet Munja. Derefter fødtes ham selv endelig en Søn Sindhula, men desuagtet afstod han alderstegen Tronen til Munja og indskrænkede sig til at betroe ham sin Søn, hvilken dog Munja siden i et Anfald af Mistænksomhed lod blinde. Sindhulas Søn var Bhoja. Værket Bhoja-prabhandha begynder med Sindhula i Dhárá, som her fremstilles som Munjas ældre Broder, og fortæller saa, at der fødtes Sindhula i hans høje Alderdom en Søn Bhoja, der kun var fem Aar gammel, da Faderen følte Døden nærme sig. Af Frygt for sin Søns Sikkerhed efter sin Død, foretrak han at overlade Tronen til sin yngre Broder Munja, idet han anbefalede sin Søn til ham. Derefter stemme begge Værker overens i Fortællingen om, at en Astrolog engang stillede den unge Bhojas Horoskop og forudsagde, at han skulde blive Munjas Efterfølger og regjere over Daxiṇápatha og Gauḍa i 55 Aar 7 Maaneder og 3 Dage. Af Ærgrelse herover paabød Munja Brodersønnens Henrettelse; men han blev frelst og skjult af den, hvem dette Hverv var overdraget. Munja angrede snart saa bitterlig, hvad han troede var skeet, at han ved at erfare Prindsens Frelse af Glæde herover strax afstod ham Tronen. Derefter fortæller Bhoja-prabandha, at Munja med sin Dronning drog ud i Skoven for der at hengive sig til fromme Spægelser; men det andet Værk Bhoja-charitra har den ovenfor anførte Fortælling om Munjas Tog mod Sydlandet, hans Nederlag, Fangenskab og Død. Om disse Enkeltheder findes endnu intet i Slægtens

historiske Aktstykker, og man maa derfor lade dem staae ved deres Værd.

34. Alle Angivelser stemme overens i, at Bhoja var Munjas Brodersøn; men medens de to Værker lade ham følge umiddelbart efter Munja, maa man derimod antage af de to Tempelindskrifters Fremstilling, at Sinharája eller Sindhula, Munjas Broder og Bhojas Fader, har hersket imellem begge, enten en kortere eller længere Tid. Bhoja hører til Indiens mest fejrede Navne, og han bliver, maaske dog navnlig i Málava, sammenstillet med den gamle, ligesaa fejrede Sagn- eller Eventyrhelt Vikramáditya, hvis himmelske Trone han siges at have gjenfundet, efterat den i Aarhundreder havde været skjult for Menneskenes Blik, og som han ligeledes siges at have været fuldkommen værdig til at beklæde. Men hvor højt han end staaer i det indiske Omdømme, saa vides der dog saa saare lidet virkeligt om ham. Tempelindskriften Nr. 2 helliger ham kun det samme Antal af tre Vers, som ogsaa er tilstaaet enhver af hans tre nærmeste Forgjængere, Sinharája, Munja og Síyaka;[1]) men den synger dog hans Lov og Pris i noget højere Toner. Der siges nemlig der (Vers 31): Udbredende sig over hans Lov i Gudernes Forsamling er endnu den Dag i Dag Vaikuṇṭha (Vishnu) misundelig paa den paa Lotosen siddende Gud med de fire Munde (Brahman), og denne Svayambhú er misundelig paa Hara med de fem Munde, og denne Çambhu er det paa sin Søn med de sex, medens denne Gudernes Hærfører misunder Slangefyrsten hans tusinde Munde. Men der nævnes desuagtet ikke nogen særlig Daad eller noget ejendommeligt Træk af Bhoja.

35. Heller ikke bliver der i Aktstykkerne yttret noget om den gavmilde Beskyttelse af Videnskab og Digtekonst, af Lærde og Digtere, hvorfor hans Navn især er blevet saa berømt. Forfatteren til Bhoja-prabandha forsikkrer, at der den Gang ikke

34. [1]) Stamfaderen Paramára og Bhojas Efterfølger Udayáditya have heller ikke mere end tre Vers, Vairisinha derimod har fire, og Çríaxmadeva, Udayádityas Søn, Tempelindskriftens egenlige Helt lovsynges i 20 Vers.

fandtes nogen Dumrian i Dhárá-nagara, men at derimod 500 lærde og vise Mænd tjente Kong Bhoja, og han anfører flere Navne, men for største Delen ukjendte eller tvivlsomme, og hvoraf nogle endog tilhøre en langt tidligere Tid.[1]) Blandt disse nævnes Kálidása, som dog vel kun er en Navne til den store Digter og maaske er Forfatteren til Konstdigtet Nalodaya. Den astronomiske Skole i Ujjayiní satte ved dette Aarhundredes Begyndelse paa Listen over berømte Astronomer selve Bhojarája ved Aar Ç. 964 (ɔ: Samvat 1099, A. D. 1042) ved Siden af de to samtidige, Varuṇa-bhaṭṭa Ç. 962 (ɔ: Samvat 1097, A. D. 1040) og den noget ældre Çvetotpala Ç. 939 (Samvat 1074, A. D. 1017); hvortil Colebrooke har bemærket (Essays II, 462), at Grunden til at Bhoja anføres paa denne Liste blandt Astronomerne, skyldes sandsynligvis den Omstændighed, at hans Navn er knyttet som Forfatternavn til en astrologisk Afhandling om Almanakken, med Titel af Rája-mártáṇḍa (Konge-Solen), som rimeligvis er forfattet ved hans Hof og af Astrologer i hans Tjeneste; men dette Værk indeholdt imidlertid ikke nogen Tidsangivelse.[2]) Hans Andel i et geografisk Værk Bhoja-pratideça-vyavasthá er omtalt ovenfor. Bhojas Ry gaaer langt tilbage i Tiden. Kalhaṇa, der forfattede Rájataranginí eller Kashmirs Krønike A. D. 1148, næppe hundrede Aar efter Bhojas Død, siger deri (7,259) om Bhoja-narendra og om den samtidige Konge i Kashmír, Anantadeva, at de begge vare berømte for

35. [1]) Jfr. Wilsons Sanscrit Dictionary, første Udg. Indl. 9, og Lassen Ind. Alt. III, 848 flg. Blandt ældre Navne anføres Vararuchi og Subandhu, Forfatteren af Vásavadattá.

[2]) Et andet Rája-mártaṇḍa er en Commentar til Yogasútra, og bliver baade i Fortalen og i Efterskriften tilskrevet en Raṇaranga-malla med Tilnavn Bhojadeva eller Bhojapati Dháreçvara, ifølge Colebrooke, On the philos. of the Hindus, i Essays I, 236. — Bhoja-rája nævnes blandt Commentatorerne til Amarakosha (Coleb. Ess. II, 55) og anføres i Mádhavíya-vṛtti (Coleb. Ess. II, 49 og Radices Sanscritæ Indl. 3). Bhojadeva nævnes som Forfatter til Sarasvatí-kaṇṭhábharaṇa (Ess. II, 22. 49). En Bhojadeva-anuçásana anføres af Ujjvaladatta i Commentaren til Uṇádisútra 1,93 (Aufrechts Udgave, jfr. Indl. XVI). — Der nævnes en medicinsk Bhoja og en Vṛddha Bhoja (Weber, Ind. Literaturg. 237), derhos en Bhoja-smṛti (Ind. Studien, I, 467), og Bhojadeva anføres som Commentator til Manu Lovbog af Kullúkabhaṭṭa 8,184.

deres store Gavmildhed, og at de begge i lige Grad vare baade selv lærde og dertil Digteres Frænde-Venner (súri og kavi-bándhava.) Den samme Krønike (7,190) fortæller ogsaa et andet lille Træk om denne Bhoja, Málavas Overherre (Málava-adhipati), nemlig at han havde gjort det Løfte kun at vaske sit Ansigt i Vand, der var hentet fra de hellige Steder, som tilintetgjøre al Synd; derfor havde han med stor Bekostning ladet anlægge en Dam ved Kapaṭeçvara i Kashmír, hvorfra Vandet bragtes ham den lange Vej. Det bliver nævnet blandt Çivas Helligdomme, uden at det derfor er klart, hvilken Betydning det har havt der i Landet eller for Bhoja i Málava.[3])

36. Astrologens Forudsigelse om en Regjeringstid for Bhoja af 55 Aar 7 Maaneder 3 Dage har man været tilbøjelig til at betragte som hans Samtids Angivelse af hans virkelige Regjeringstid, netop fordi den var givet i en saa omstændelig og nøjagtig Form. Men da den fremtræder som en astrologisk Forudsigelse, maatte den bestemt nævne Tiden i Aar og Dage, og den siger derfor i Grunden ikke andet end, at hans nærmeste Eftertid vidste eller antog, at han havde havt en meget lang Regjeringstid, hvad der ogsaa stemmer med Virkeligheden; thi om han end just ikke har regjeret lige i den angivne Tid, saa har han dog i al Fald indtaget omtrent den første Halvdel af det 11te christl. Aarhundrede. Den arabiske Forfatter Utbi fortæller, at da Mahmud af Ghazni rykkede frem A. D. 1018 (Samvat 1075), flygtede Kongen af Kabúl og tyede hen til Bhojadeva; og Albirúni, der skrev A. D. 1031 (Samvat 1088) efter nogle Aar forinden at have besøgt Indien, nævner ligeledes Bhojadeva som den samtidige Konge i Dhárá.[1]) Derhos have, som alt omtalt, Astronomerne i Ujjayiní knyttet til ham Aarstallet A. D. 1042 (Samvat 1099).

35. [3]) For saa vidt Navnet skal være Sanskrit, betyder Kapaṭeçvara Herre over Svig og Bedrag (jfr. Ind. Alt. III, 1052). Det kan for en Del tilhøre Folkesproget i Kashmír og have havt en ganske anden Betydning. Det nævnes af Somadeva 51,48 som Çivas Helligdom. Der nævnes ogsaa en Helligdom Karkeça, og en Bhappaṭeçvara anlagt af en Áchárya Bhappaṭa (Rájat. 4,214.)

36. [1]) Reinaud, Mémoire sur l'Inde, S. 261, 282; J. As. Paris 1844. IV, 250.

37. Bhoja levede i en bevæget Tid, der var fuld af Ulykke og Ødelæggelse for Indien. Sabuktegin var død A. D. 997, og efter to Aars Forløb blev hans Søn Mahmúd Ghaznis Herre og begyndte snart en Række af hærgende og ødelæggende Tog ind i Indien. Da Lahores Konge Ánandapála A. D. 1008 (Samvat 1065) havde samlet om sig i Forbund Fyrsterne fra de nærliggende Riger, da Bevidstheden om Faren var vakt og Villigheden til at møde den var stor, da endog Kvinder solgte deres Juveler og lode deres Guldsmykker indsmelte for at yde Bidrag til Kampen for Troen og deres Lands Frihed, saa nævne muhammedanske Forfattere blandt Deltagerne i Kampen ogsaa Kongen af Ujjayiní, som næppe kan have været nogen anden end netop denne Bhoja. Den Gang kjæmpedes der i Nærheden af Pesháwar paa den vestlige Bred af Indus-Floden; Kampen var haard og blodig, og et uventet Tilfælde rev Inderne Sejeren af Hænde.[1]) Mahmúd fortsatte sine hærgende Tog, som tilsidst førte ham ned til Halvøen Gujarat, der om den just ikke stod under Bhojas Overherredømme, dog i al Fald laa i hans umiddelbare Nærhed; men der er intet Spor til, at han har deltaget i nogen af disse Kampe, skjøndt den sidste drejede sig om det berømte Somanátha Tempel, som efter et heltemodigt Forsvar blev indtaget, plyndret og ødelagt A. D. 1024 (Samvat 1081).

38. Bhoja selv har ikke efterladt sig nogen Indskrift eller noget Aktstykke; heller ikke i dem, der haves fra hans Slægt, findes der nogensomhelst bestemt Angivelse om hans Krigstog eller krigerske Bedrifter. Vel hentyde Arjunavarmans Gavebreve (Nr. 8) fra Samvat 1267—72 paa, at Çrí Bhoja-deva, der var et Smykke for Paramára Slægten, lignede Sagnhelten Krishna og hans Broder Balaráma med Plovskæret; men det er ikke andet end hvad der kunde siges og, om end i andre Udtryk, ofte er sagt om mangen Fyrste, hvis Højhed skulde prises, uagtet Manglen paa egne Bedrifter. Hans Rige har ikke strakt sig videre

37. [1]) Ferishta by J. Briggs I, 46. Elphinstone, History of India, S. 328 flg.

mod Nord end Farbroderen Munjas; thi ogsaa paa hans Tid var der i Gvalior en selvstændig Fyrste, der, som det synes, kjæmpede heldigt med Bhoja i Málava.[1]) Bhoja-devas Hovedstad var Dhárá efter Albirúnis Sigende, og saaledes angives det ogsaa saavel i de to Sanskrit Værker, der dreje sig om Bhoja, som af Abulfazl der skrev A. D. 1596.[2]) Dhárá vedblev derefter at være Slægtens Hovedstad, men var dog en By af nyere Oprindelse. Mere vides ikke om Bhoja. Han blev saa berømt, at Eventyret optog ogsaa ham i sin Verden.[3])

39. I Midten af det 11te christl. Aarhundrede kom en Trængselstid over Málava ved eller med Bhojas Død. Dette har fundet et Udtryk i Tempelindskriften fra Nágapura (Nr. 2); deri hedder det nemlig (Vers 32): Da Bhoja var bleven Vásavas eller Indras Frænde (d. e. var død), og da Riget var oversvømmet og dets Herre druknet,[1]) saa blev Bhojas Frænde (bandhu) Udayáditya

38. [1]) I en meget mangelfuld Indskrift i det store Jaina Tempel i Gvalior Samvat 1150, meddelt i Omskrift (Nr. 7) af Rájendralála mitra i Afhandl. Vestiges of the Kings of Gwalior, hedder det om Gvaliors Konge Kírtirája, i Vers 10:
Kim brúmo 'sya kathá-'mŕtam narapater, etena çauryábdiná
dhatte Málava-bhúmipasya samare sankhyám atítorjitah,
et noget uklart Udtryk, som for stærkt er gjengivet ved: Málava was reduced by him to the rank of an appenage of Gwalior (S. 11). Kírtirája var en Sønnesøn af Vajra-dáman, der i Gvalior Indskrift Nr. 6 nævnes med Aarstal Samvat 1034 (jfr. § 27), og Kírtirája maa saaledes have været samtidig med Bhoja.

[2]) Bhoja-charitra og Bhoja-prabandha, samt Ayeen Akberi II, 42.

[3]) Jaina-Værket Bhoja-charitra fortæller: En Tyv, der var blevet straffet af Bhoja, gik for at hævne sig paa Kongen til Kashmír og lærte der Trolddomskonsten; derved tvang han Bhojas Sjæl over i en Papegøje og sendte sin egen ind i hans Legeme, hvorpaa han paabød at dræbe alle Papegøjer. Fuglen undslap, men blev derpaa fanget af en Pulinda og bragt til Kong Chandrasena; den blev hans Datters Yndling og fortalte hende om sin Skjæbne. Ved List lokkedes den falske Bhoja til at komme som hendes Bejler og blev da dræbt, hvorpaa den rette Bhoja blev sig selv igjen. (J. Tod i Transactions I, 223. Lassen i Ind. Alt. III, 847.)

39. [1]) Saaledes har jeg oversat med Lassen (Zeitsch. f. d. K. d. M. VII, 325) Textens Ord rájye kulyákule magnasvámini, og det hele Billede tyder hen paa, at Tanken er truffet rigtigt, hvorvel kulyá kun betyder en Bæk. I Ordet kulyákula er der vel ogsaa et Ordspil, idet kulya nemlig kan betyde en Familiens Ven, Raadgiver, og ved Ordet kan

Landets Hersker; han spillede det hellige Vildsvins Rolle, idet han atter hævede dette Land op, som blev pint (eller foragtet) af Jordens Vogtere, og som havde til Herre Karṇa, om hvem Karnáṭaerne strømmede sammen, ligesom det store Hav. Billedet er taget fra Mythologien; ved en Verdensperiodes Slutning var Jorden nedsunket i Havet, hvorfra da Vishnu i Vildsvine-Lignelse hævede den op. Hermed stemme Angivelserne i nogle Indskrifter fra Chálukya Kejseren Someçvara-deva I. Trailokyamalla, der paa den Tid regjerede i Sydindien.[2]) I en Indskrift i Nagari, hvis Tid ikke er angivet, bliver der blandt Someçvaras Bedrifter ogsaa anført, at han havde belejret Ujjayiní; Tempelindskriften i Yeur fra hans Søns Tid fortæller, at han satte Foden paa Nakken af Kongerne i Málava og Kanyakubja; og en tredie Indskrift (i Sudi) udsiger, at han var den Ødelæggelsens Ild, som udtørrede Málava-Havet. Someçvaras Krigstog mod Málava maa være foregaaet før A. D. 1059 (Samvat 1116), da den sidst nævnte Indskrift er dateret i det tilsvarende Çaka-Aar 981. Ordet Karṇáṭa i Málava-Tempelindskriften Nr. 2 var Navnet paa den væsenligste Bestanddel af Chálukya Kejserriget, og i det langt tidligere Aktstykke fra Samvat 811 (A. D. 754), udstedt af Stifteren af det foregaaende Ráshṭrakúṭa Kejserhus, bruges ligeledes Udtrykket Karṇáṭaka Styrken om den Magt, som den ældre Chálukya Slægt havde været i Besiddelse af.[3])

40. Sammenlægges disse Angivelser fra begge Sider, kan man danne sig en Forestilling om Datidens Forhold der i Málava-Landet. Chálukya Kejseren Someçvara har ved Vaabenmagt udvidet sit Riges Grændser og erobret Málava, hvilket kan have havt Bhojas Død til Følge eller være foregaaet kort derefter. Someçvaras Statholder, Underkonge eller Forbundsfælle i Málava var Karṇa, som holdt Landet i Ave med Karṇáṭa-Soldater,

man tillige have villet gjøre en Hentydning til de gamle Ministres Raadvildhed under Landets Trængsler efter Kong Bhojas Død.

[2]) W. Elliot, Hindu inscriptions i J. Royal A. S. IV, 13. 40.

[3]) Afh. om de indiske Kejserhuse § 93. Om Karṇáṭa jfr. Ind. Alt. I, 170.

indtil Udayáditya udfriede det fra dette Aag.[1]) Hvem Karna i øvrigt var, kan ikke siges med Sikkerhed, da Navnet ikke er usædvanligt. Lassen har (Ind. Alt. III, 857) henvist til en Fyrste med dette Navn af Kálachhuri-Slægten, der taltes blandt de mægtige Lehnsfyrster under Chálukya Kejserne.[2]) Denne kan have været den samme som Karna i Málava; Tidsfølgen strider i al Fald ikke derimod; thi da Kálachhuri Karṇas Sønnesønssøn Vijala regjerede som Kejser A. D. 1156-1165, kan hans Oldefader Karṇa vel have levet et Aarhundrede tidligere i sin Ungdoms eller Manddoms Alder. Der er imidlertid ogsaa en anden Karṇa, hvorom der kunde være Tale, nemlig Chedis Konge, hvis Sønnesøn blev gift med Udayádityas Datterdatter, og derfor har omtrent været samtidig med og vel lidt ældre end den sidste. Denne Chedi Karṇa skildres som en krigersk Konge, der var grum som en Ødelæggelses Ild mod alle Fyrsteslægter. Det kan derfor være denne Chedi Karna, som med Understøttelse af Chálukya Kejserens Karnáṭa Tropper havde erobret det vestlige Naboland Málava, ligesom han ogsaa har angrebet Kálanjara Riget mod Nord, hvis Hersker Kírtivarman dog tilsidst gik sejerrig ud af Kampen, som Dramaet Prabodhachandrodaya og en Indskrift fra Kálanjara meddele, og i den sidstes rigtignok hullede Text bruges netop om Chedi Kongen Udtrykket Karṇárṇava (Karna-Havet), hvormed der er sigtet til det samme mythologiske Tankebillede, som i Málava Tempelindskriften Nr. 2 (jfr. § 90.)

41. Som Bhojas Efterfølger nævnes Jayachandra af

40. [1]) Denne Overensstemmelse, som Angivelserne have i Indskrifterne fra Paramára-Slægten og fra Someçvara, har undgaaet Lassens Opmærksomhed, idet de Aarstal efter Çaka-Tidsregningen, som W. Elliot har angivet (J. R. A. S. IV, 4) for Chalukya Kejserne, ere komne ved en Uagtsomhed til at staae for ham som christelige, nemlig Ind. Alt. III, 856 Someçvara II. 991-998 og Vikramáditya indtil 1049, og III, 857 Someçvara III. 1049-1060 (ved en Trykfejl 1149-1160). Herved blev han forledt til at antage den sidst nævnte for at være den Chálukya, der var samtidig med Bhojas Død, (jvfr. Ind. Alt. IV, 105); men Someçvara den tredies virkelige Tid er A. D. 1127-1138 (Samvat 1184-1195), Someçvara den andens Regjering endte A. D. 1076 (Samvat 1133.)

[2]) Jfr. Elliots nævnte Afhandling, J. Royal A. S. IV, 19-22.

Abulfazl;[1]) men hans hele Fremstilling af Málavas Historie er i det hele, som før udtalt, altfor løs og upaalidelig til, at nogen enkelt Angivelse kan have mindste Vægt, uden for saa vidt som den er støttet af ældre Aktstykker, og i disse findes intet Spor til Jayachandra; men det maa dog heller ikke lades ude af Agt, at der ved Málavas Erobring af Chálukya Kejseren indtraadte en kortvarig Afbrydelse i Paramára Slægtens Herredømme imellem Bhoja og Udayáditya, hvorom Tempelindskriften Nr. 2, men ogsaa kun den alene af Slægtens Aktstykker, giver en Antydning. Ifølge Jaina Værket Bhoja-charitra havde Bhoja to Sønner, Devarája og Vachharája, som i den unge Alder af ni og syv Aar bleve forviste af Faderen, fordi de gjorde for megen Støj og forstyrrede hans Ro. Efter forskjellige Eventyr til Lands og til Søs kom de tilbage til Faderen, der modtog dem med Kjærlighed og gav den ældste Titel af Yuvarája. Begge tilhøre sagtens ene og alene Eventyret.[2])

42. Alle Aktstykker, som gaae saa langt tilbage i Tiden, ere enige i at nævne som Bhojas Efterfølger Udayáditya, hvem Tempelindskriften Nr. 2 udtrykkelig giver Æren for Landets Befrielse. Fra ham selv haves intet Aktstykke. Det eneste Aarstal, som er knyttet til ham, findes først i Indskriften Nr. 10 paa en Tempelmur i Udayapura, og hvorvel denne Indskrifts Angivelser tabe betydeligt i deres Vægt derved, at den hidrører fra en sildig Eftertid (A. D. 1511), turde dog det Aarstal, som deri er angivet ved Udayáditya betragtes som i al Fald nogenlunde paalideligt, da det ganske stemmer med den Tidsbestemmelse, som fremgaaer af den daterede Chálukya Indskrift. I Tempelindskriften Nr. 10 siges der nemlig, at Udayáditya regjerede Samvat 1116 og Çaka 981 (A. D. 1059), hvilket er det samme Aar,

41. [1]) Ayín Akbarí (forfattet A. D. 1596) II, 46. 50; Lassen, Ind. Alt. III, 855.

[2]) Saaledes bliver der fortalt: engang vilde Skibet ikke bevæge sig; Devarája gik til Bunds og fandt der et Tempel, helliget Ádinátha, Kongernes Stamfader efter Jaina Troen. Der opbrændte en Præstinde hans Legeme, hans Sjæl gik saa til Indra, som medlidende sendte ham tilbage til Jorden med et nyt Legeme. J. Tod, Trans. R. A. S. I, 224. Ind. Alt. III, 847. 855.

da Chálukya Kejseren satte den før nævnte Indskrift, hvori han omtaler Málavas Erobring i den foregaaende Tid. Han vilde i hvert Fald aldrig have yttret noget om et Nederlag, om det end var indtruffet før Indskriften blev sat; fra dens Tavshed kan derfor ingen Grund hentes mod Rigtigheden af Tempelindskriftens Angivelse, og det er heller ikke usandsynligt, at det i denne Tempelindskrift (Nr. 10) nævnte Aar Samvat 1116 var Udayádityas første Regjeringsaar eller det, hvori han befriede Málava fra Chálukya Kejserens Herredømme og saaledes gjorde sig selv til Landets Hersker. Med ham begynder den yngre Gren af Paramára Slægten; men om dens egenlige Forhold til den ældre gives der ingen Oplysning. I Tempelindskriften Nr. 2 hedder det blot, at Udayáditya var Bhojas Frænde (bandhu); Tempelindskriften Nr. 3 siger blot, at Udayáditya kom efter Bhoja, og samme Udtryk (tato 'bhút) have Gavebrevene Nr. 8. Hans Forgjængere nævnes hverken i Gavebrevene Nr. 4-7 eller i Indskriften Nr. 9.

43. Heller ikke er Forholdet til Bhoja angivet i Nr. 10, hvor der derimod findes Oplysninger om Udayádityas egen nærmeste Afbyrd, hvis man tør stole paa denne saa sildige Indskrift ogsaa i denne Henseende. Ifølge F. E. Halls Undersøgelse (J. American O. S. VII. 35) nævnes i Indskriften først en Gondala, hans Søn synes at hedde Gyátá og at have været en aribala-mathana, en Knuser af Fjenders Styrke, og dennes Søn er da Udayáditya.[1]) Foruden Landets Befrielse gives der kun ringe Oplysning om Udayáditya; han omtales som en tapper og lykkelig Kriger i Tempelindskriften Nr. 2 og i Gavebrevene Nr. 8, men dog kun i ganske almindelige Udtryk; hvorimod Indskriften Nr. 10 synes at antyde, at han havde erobret Midtlandet, madhyadeça (Ind. Alt. III, 856). I de to Gavebreve Nr. 5 og 6 fra hans

43. [1]) Ifølge Ind. Alt. III, 856 bliver i Indskriften Nr. 10 Slægten kaldt Povára; og den synes at være kaldt Súravíra (ɔ: çúravíra, rig paa Helte-Mænd), hvilket Ord efter Halls Bemærkning ikke er noget Egennavn, som tidligere blev antaget paa Grund af den offentliggjorte unøjagtige Afskrift. I Indskriften selv er heller ikke, efter Halls Bemærkning, Çáliváhana nævnet som en Søn af Udayáditya, (som i Tillæg til Prinsep, Useful tables S. 252, Ind. Alt. III, 858.)

to Sønnesønssønner tillægges der Udayáditya de tre Kejsertitler paramabhaṭṭáraka mahárája-adhirája parameçvara, som Munja (i Gavebrevet Nr. 1) ogsaa havde tillagt sine tre nærmeste Forfædre; men dennes Brug af Ordet çrí foran parameçvara er nu opgivet i Overensstemmelse med den ældre Ráshtrakúṭa Skik. I en Indskrift fra Chedi-Slægten fortælles, at Udayáditya, som der kaldes Málava-maṇḍala-adhinátha, Málava Kredsens Overherre, havde en yndig og elskelig Datter, Çyámala-deví, som blev gift med Vijaya-sinha af Gobhila-Slægten, og var Moder til Alhaṇa-deví, der ægtede Chedis Konge Gayakarṇa, en Sønnesøn af Karṇa.[2])

44. Udayádityas Søn var Çrí-Laxmadeva eller vel snarere Çrílaxma-deva, og det er hans Lov og Pris Tempelindskriften Nr. 2 fornemmelig synger (Vers 35-54), da han har skjænket en Gave til Templet i Nágapura. Der siges, at han beskyttede Folkene ligesom Prajápati, Skabningernes Herre, og at han ved sin Styrelse saaledes efterlignede Manu Vaivasvata, den første Konge, at dennes Ry blev fordunklet. Især fremhæves han som en stor Kriger, og hans Krigstog have ogsaa ført ham til Indiens mest forskjellige Egne, efter hvad Indskriften skildrer, men i et højtravende og svulstigt Sprog. Efter en Lovtale holdt i mere almindelige og ubestemte Udtryk (V. 36-37), gaaer Indskriften over til særlig at opregne de Lande og Egne, som han naaede

43. [2]) Indskriften paa en Stenplade fra Bherághát ved Narmadá er udgivet i Omskrift og med Oversættelse af F. E. Hall i J. American O. S. VI, 499. Indskriften har et Aarstal, der er læst Samvat 907, knyttet til Alhaṇadeví, to andre Indskrifter have lignende Aarstal, 928 knyttet til hendes Søn Jayasinha, og 932 til hendes Sønnesøn Vijayasinha (J. American O. S. VI, 512, Ind. Alt. III, 829). F. E. Hall har alt gjort opmærksom paa, at disse Aarstal ikke kunne tilhøre Vikramáditya Tidsregning. Dette vilde kun være muligt, hvis Taltegnet, som er læst 9, var en stedlig Betegnelse af 12; de nævnte Personer tilhøre i hvert Fald dette Samvat Aarhundrede. De to fra Udayáditya (Samvat 1116) gjennem hans Datter og hans Søn udgaaende Slægtrækkers første Led tillige med det til hver Person i Indskrifterne knyttede Aarstal ere:

Çyámaladeví.	Naravarman. S. 1164.
Alhaṇadeví. 907.	Yaçovarman. S. 1192.
Jayasinha. 928.	Laxmívarman. S. 1200.
Vijayasinha. 932.	Hariçchandra. S. 1235.

til paa sine Krigstog. Der nævnes (V. 38-54) i Række: Gauḍa-Fyrstens By, Tripuri paa Revás Bred, Vindhyabjærgene, Anga og Kalinga, det østlige Hav, Chola, Támraparṇí Floden og Páṇḍya-Fyrsten, Broen ved Indiens Sydspids og selve Øen (Ceylon, hvis Navn ikke anføres), den sydvestlige Egn, det vestlige Hav, Timingila, Maru eller Ørkenen, og endelig Turushka og Kíra-Fyrsten. Efter disse Angivelser ville Çrílaxmadevas Tog have strakt sig over den største Del af Indien. Indskriften er vistnok fuld af Overdrivelser og Smagløsheder ved Beskrivelsen af Enkelthederne; men desuagtet tør dog vistnok dens Fremstilling i det hele taget betragtes som paalidelig; der er i det mindste intet som taler imod, at denne Fyrste har gjort en Række af Tog, hvis væsenligste Udbytte var Krigerhæder og Berømmelse, der ogsaa i Indien havde sin store Betydning, hvorvel de ikke ved varige Erobringer knyttede nye Lande til Slægtens Herredømme, men tværtimod i deres endelige Udfald og Følger synes at have medført Ulykke og Nederlag for ham og hans Slægt.

45. Mod Nordøst omtales ikke det egenlige Madhyadeça; der var den saa kaldte Rathore Slægt i Begreb med at sætte sig fast i Egnen om Kanyakubja (jfr. § 97), medens Landet syd for Ganges omkring Kálanjara blev behersket af Chándrátreya Slægten, hvis Konge, den § 40 nævnte Kírtivarmans Søn, Sallaxaṇavarman, ifølge den hullede Kálanjara Indskrifts Antydning, har overvundet eller heldigt modstaaet en Málava-Overherre (Málavaadhipa), som efter Tidsfølgen synes snarest at have været denne Çrílaxmadeva (jfr. § 91). Nærved Paramára Slægtens Hjemland laa paa Bredden af Revá eller Narmadá Byen Tripuri, hvor Chedi-Slægten herskede, og ikke langt derfra var Vindhyabjærgene. Mod Øst nævnes Gauḍa, Anga og Kalinga, og her synes Elefanter at have været Kampens Maal og Sejerens Løn. Mod Syd herskede Chálukya Slægten; af den havde Someçvara I. vundet og tabt Málava før Samvat 1116 (Çaka 981, A. D. 1059); hans Søn Someçvara II. blev efter faa Aars slette Regjering Samvat 1133 (Çaka 998, A. D. 1076) afsat af sin Broder Vikramáditya, som

regjerede i 51 Aar indtil Samvat 1184 (Çaka 1049, A. D. 1127) og saaledes var samtidig med Çrílaxmadeva; hans Navn nævnes vel ikke i Indskriften, men det var overhovedet heller ikke Skik og Brug at nævne de fjendlige Fyrsters Egennavne, og det er kun meget sjælden, at det skeer. Tilstanden var den Gang saa ustadig og omskiftelig i Indien, at der aldeles intet usandsynligt er deri, at Forholdene saaledes havde vendt sig, at nu en Paramára Ætling kunde føre sine sejerrige Vaaben gjennem Chálukya Riget lige ned til Indiens Sydspids og derfra gjøre et Indfald paa Ceylon. Men paa den anden Side er det ogsaa muligt, at der ikke maa lægges for megen Vægt paa selve Enkelthederne, idet de anførte Navne maaske kun maa betragtes som en Prøve paa Lovsangerens geografiske Kundskaber, og kun have tjent til at udtrykke hans egen Forestilling om Udstrækningen af de Kampe, som hans Helt havde bestaaet i Sydlandet, saa at den hele Lovsang med alle sine Enkeltheder i Virkeligheden ikke vil sige andet, end at Çrílaxmadeva kjæmpede, og det sejerrigt, med Sydlandets Herre, Chálukya Kejseren med hans Lehnsfyrster, og til Sydlandet hørte Chola, Páṇḍya ved Támraparṇí-Floden og derfra Egnene og Landene indtil Timingila.[1]) For Paramára Ætlingens Indfald gjorde Chálukya Kejseren snart Gjengjæld; thi en Indskrift ved Yelwatti fortæller,[2]) at Vikramáditya Çaka 1010 (ɔ: Samvat 1145, A. D. 1088) satte over Narmadá og erobrede Kanama. Skjøndt dette Navn er ubekjendt, er det dog klart, at hans Tog over Narmadá Floden maa have bragt ham ind i Paramára Slægtens Rige, og Aarstallet passer godt med Çrílaxmadevas Tid.

46. Mod Nord havde Mahmud af Ghazni erobret Panjáb Samvat 1079 (A. D. 1022) og knyttet det umiddelbart til sit eget Rige, og det vedblev ogsaa efter hans Tid at staae under Muhammedanernes Herredømme, som her betegnedes med Navnet

45. [1]) Timingila er et Søuhyre, og Timingila-açana er Navnet paa et Folk i Sydlandet (Brh. S. 14,16). Timingila her maa søges paa Vestkysten, som Lassen har bemærket, Ind. Alt. I, 566.

[2]) W. Elliot, i J. Royal A. S. IV, 15.

Turushka eller Tyrker, som de vare efter deres Herkomst. Her herskede ved den Tid Ibrahím (Samvat 1116-55, A. D. 1059-98), der satte stor Pris paa Fred og Ro, og som helst syslede med Skjønskrift og Afskrivning af Koranen. Derfor naar Çrílaxmadeva var draget forbi Maru eller Ørkenen mod Nord, vilde han have mødt Turushka strax ved Panjábs Grændser, og det er her næppe tvivlsomt, at det kun er Lovsangerens geografiske Kundskab, som, ved Tanken om Turushka Landet og den yndede Safran-Plante derfra, har ledet ham til at bringe indenfor Omraadet af hans Helts Krigstog selve Floden Vánxu eller Oxus, der flød langt udenfor Indiens Grændser og gjennem et Land, som den Gang var i Seljukkernes Besiddelse. I Nordlandet, men uvist paa hvilket særligt Sted, boede et Folk Kíra; dette Ord betyder ogsaa en Papegøje, og derfra stammer saa Billedet i Tempelindskriften, at Çrílaxmadeva lærte Kíra-Fyrsten, indesluttet i det store Fuglebur, til at synge hans Pris, idet han efterlignede Sarasvatí; dette er Navnet paa Veltalenhedens Gudinde og tillige paa den hellige Flod ved Nordlandets Grændse.[1] Heller ikke paa denne Kant har Çrílaxmadevas Tog gjort noget varigt Indtryk eller formaaet at knække de fremmedes Magt; tværtimod faa Aar derefter under Ibrahíms Efterfølger Masáud (Samvat 1155-1171, A. D. 1098-1114) trængte dennes Hærfører frem ind i det indre af Indien, endog over Ganges.[2])

47. Med Nordlandstoget endes i Tempelindskriften Nr. 2 Fremstillingen af Çrílaxmadevas krigerske Bedrifter, og derefter tilføjes der saa i al Korthed Anledningen til Lovsangen, nemlig at han af Fromhed havde paa tilbørlig Vis skjænket til dette Tempel to Landsbyer i Vyápura-maṇḍala, hvilke hans Broder, Fyrsten (nṛpati) Naravarma-deva senere havde ombyttet med en

46. [1]) Folket Kíra nævnes ved Siden af Káçmíra i den nordøstlige Verdenskant i Bṛhat-sanhita 14,29; men den geografiske Rækkefølge bliver ikke iagttaget der. Det forekommer ogsaa i Indskriften fra S. 907 (det ukjendte, jfr. § 43 Anm. 2), hvor der i Vers 12 ligeledes siges om Chedi-Kongen Karṇa, at Kíra var ligesom en Papegøje i hans Fuglebur-Hus; jfr. J. American O. S. VI, 504. 528. — J. R. A. S. IV, 13.

[2]) Jfr. nedenfor § 99.

anden ved Navn Maukhalapáṭaka, og at han havde ladet dette Gudehus (devágára) opføre ved en Laxmívara. Baade Kredsens og Landsbyens Beliggenhed er ubekjendt; men da Indskriften er fundet i Nágapura, maa denne By have været Stedet, hvor Templet blev opført, og til denne By (79° 11' Ø.) i det mindste maa derfor Paramára Slægten have udstrakt sit umiddelbare Herredømme i sydøstlig Retning fra Málava. Tempelindskriftens Aarstal Samvat 1161 (A. D. 1104) maa efter den Maade, hvorpaa den slutter, tilhøre Broderen Naravarmans Regjering.

48. Der findes ikke i denne Tempelindskrift (Nr. 2) nogen bestemt Oplysning om Çrilaxmadevas Forhold til Regjeringsmagten, og han nævnes ikke i nogen af de andre Aktstykker. Kejserslægten forplantedes af hans Broder Naravarman, og denne nævnes i de følgende Aktstykker umiddelbart efter Faderen Udayáditya som hans pádánudhyáta. Man har derfor antaget, at Çrilaxmadeva ikke havde været i Besiddelse af den overordnede Magt, men ikkun været en Underkonge eller Lehnsfyrste under Faderens eller Broderens Overhøjhed; men dette behøver dog ikke at have været Tilfældet, efter hvad der foreligger. At Tempelindskriften Nr. 2 ikke tillægger ham nogen kejserlig Titel, men kun siger om ham i almindelige Udtryk, at han lignede Prajápati i den Beskyttelse, han ydede Folket, kan være en ligefrem Følge af Aktstykkets Form som Tempelindskrift, affattet helt igjennem paa Vers, hvorved der ikke var Brug for den sædvanlige Cancellistil, og derfor betegnes ogsaa hans Fader Udayáditya og hans Broder Naravarman kun med de almindelige og ubestemte Udtryk bhúpati og nṛpati, Landets og Mændenes Herre, medens de i Gavebreve, hvor den juridiske Form iagttoges, begge bære de almindelige Kejsertitler. At Çrílaxmadeva ikke nævnes i de følgende Aktstykker, kan hidrøre fra, at man i den historiske Indledning (Nr. 8) eller i den formelle Anførelse af Forgjængere (Nr. 5 og 6) ikke har villet give en fuldstændig Fremstilling af Fyrsternes Rækkefølge, men kun meddele hvad der vedrørte selve Familiens Forplantelse og Nedstammelse fra Led til Led, og hvis

Çrîlaxmadeva var død sønneløs eller hans Afkom ikke fulgte ham paa Tronen, var han i saa Henseende uden nogen Betydning og kunde forbigaaes med Tavshed, ikke at tale om, at Efterslægtens Erindring i Indien var paafaldende glemsom, hvorpaa andre Slægters Aktstykker give flere Exempler.[1]) Endelig kan Udtrykket pádánudhyáta i sig selv ikke afgjøre noget; man maa først kjende de virkelige Forhold, hvorunder det er brugt. Som jeg har paavist et andet Sted, var pádánudhyáta (tænkt paa med Velvillie af ens Fødder, d. e. efter indisk Udtryksmaade, af en overordnet Højhed) et Ydmygheds og Høfligheds Udtryk, der brugtes af den ringere og yngre til at betegne det venlige og kjærlige Forhold, hvori en højere og ældre havde staaet til ham, og det blev derfor ogsaa brugt af Vasallen lige overfor Overherren. Da Gavebrevene især hidrøre fra regjerende Fyrstehuse, er det en Selvfølge, at dette Udtryk pádánudhyáta hyppigst findes brugt af en Søn, enten han selv var bleven en Hersker eller kun var en Prinds, og i Gavebrevet Nr. 5, der er udstedt af en Prinds, bruges netop Ordet i denne dets dobbelte Anvendelse, og det betegner derfor ikke altid selve den umiddelbare Efterfølger i Regjeringen. Det er derfor meget muligt, at Çrîlaxmadeva var Udayádityas Efterfølger i Kejserværdigheden og sin Broder Naravarmans Forgjænger, og hvorvel der heller ikke vides noget om det Forhold, hvori han har staaet til denne, kan det dog netop have været dette, som bidrog til, at han ikke senere omtales.[2]) Den høje Lovsang i Tempelindskriften synes langt bedre at passe paa en mægtig Overherre, ligesom ogsaa Udstrækningen af de besungne Krigstog synes at forudsætte en langt større Magtfylde, end nogen Underkonge, var det end en Søn eller Broder, kunde have været i Besiddelse af under en Málava Kejsers Overherredømme, tilmed da dette selv i Virkeligheden ikke havde nogen meget betydelig Udstrækning. Den Afstand af 45 Aar, der er imellem Udayádityas sandsynlige Tronbestigelse i Samvat 1116 og Tempelindskriftens Aarstal Samvat

48. [1]) Jfr. Afhandlingen om de indiske Kejserhuse § 88, 103.

[2]) Et fjendligt Forhold antages ogsaa af Lassen, Ind. Alt. III, 859.

1161, er stor nok til at have kunnet strække sig ud over to Kejseres, endog ikke korte Regjeringstid. Men hvorledes Forholdene i Virkeligheden have været, kan man endnu ikke afgjøre med Sikkerhed, før nye Aktstykker med fyldigere Efterretninger kaste et klarere Lys over Slægtens Historie paa denne Tid.

49. Til Udayádityas Søn Naravarman, eller som han fuldstændigere hedder Çrí-Naravarma-deva, er ogsaa knyttet den anden Tempelindskrift (Nr. 3) fra Madhukarghar i Landskabet Hárávatí paa den nordvestlige Kant og ligeledes udenfor Málavas egenlige Grændser. Ifølge det offentliggjorte Uddrag nævnes i denne først Rájan Sindhula og hans Søn Bhoja, som ovenfor er omtalt, og derpaa Rájan Udayáditya (Opgangens, Lykkens Sol), hvorefter det hedder med et Billede laant fra hans Navn, at da han var gaaet ned, steg Naravarman op, som ved sine Armes Kraft fyldte sit Skatkammer med Sejerens Rigdomme. Indskriften er sat til Minde om, at Çrí-Hara, en Søn af Mahádeva og Sønnesøn af en Minister Rudráditya, havde til Ære for denne Fyrste med stor Bekostning opført et Çiva-Tempel ved Siden af Fyrstens. Indskriften er dateret Samvat 1164 Fuldmaanedagen i Pausha, Maaneden ved Vintersolhverv, (altsaa i Slutningen af A. D. 1107 eller Begyndelsen af A. D. 1108). Rudráditya var Navnet paa Munjas Minister i Samvat 1036; og skjøndt der ligger 128 Aar imellem disse to Tidspunkter, er det dog ikke usandsynligt, at det er den samme, som omtales i begge Aktstykker. Gavebrevene Nr. 8 sige, at Mændenes Hersker Naravarman var tapper, vis og gavmild mod Brahmaner, og i de to Gavebreve Nr. 5 og 6 fra hans to Sønnesønner bliver der tillagt ham, ligesom Udayáditya, de almindelige Kejsertitler. Det første af disse (Nr. 5) meddeler tillige, at hans Søn Yaçovarman havde i Byen Dhárá, efter at have dyrket Guden Bhavánípati (Çiva), skjænket noget Jordegods ved den aarlige Dødsfest for Faderen i Samvat 1191, den 8de Dag efter Nymaane i Efteraarsmaaneden Kártika. Herved er ikkun Naravarmans Dødsdag angivet; thi deraf følger ikke, at Dødsaaret netop var det foregaaende Aar Samvat 1190, som

Colebrooke og Lassen have antaget.[1]) Naravarmans Død maa i det seneste være indtruffet i dette Aar, men kan ligesaa vel have været det i et tidligere, hvad ogsaa er bemærket af andre;[2]) og det sidste er det sandsynligste, da han alt var en regjerende Fyrste Samvat 1161.

50. Naravarmans Søn var Çrí-Yaçovarma-deva, der uden videre Omtale blot nævnes i Gavebrev Nr. 8; men han bærer de kejserlige Titler, ligesom Faderen og Bedstefaderen, i sine to Sønners Gavebreve Nr. 5 og 6, medens han selv underskrev sig Mahárája çrímad-Yaçovarma-deva under sit eget Gavebrev Nr. 4, som er udstedt Samvat 1192 eller Aaret efter at han havde vist sin fromme Gavmildhed ved Faderens Dødsfest. Af Yaçovarmans eget Gavebrev er kun den sidste Tavle bevaret, og den viser for lidt af Brevets ejendommelige Indhold, til at man kan see, om den Momala-deví, paa hvis Aarsfest noget Jordegods er bortskjænket, har været hans afdøde Moder eller en stedlig Gudinde. Da den Gave, som han har givet Samvat 1191, bliver bekræftet af hans Søn Laxmívarmadeva i Samvat 1200 (Gb. 5) med det Udtryk, at det var til Faderens Bedste (çrímat-pitṛ-çreyo-'rtham), maa Yaçovarman være død forinden.

51. Omtrent til denne Tid hører en Begivenhed, der kortelig er omtalt i en Indskrift fundet i Chatterpúr i Bandelakhand, som senere skal omtales nærmere (§ 77). Deri siges, at Madanavarman oprykkede med Rode i faa Minutter Málavas hovmodige Herre;[1]) dette vil kun sige, at denne Madanavarman kjæmpede med og overvandt Málavas Hersker, hvis Særnavn ikke er angivet der. Indskriften selv har intet Aarstal, hvorimod det fremgaaer af en anden lille Indskrift i Kálanjara, sat af en Undersaat af samme Kejser Madanavarman, at han har regjeret Samvat 1188. Kampen med Málavas Hersker kan være foregaaet

49. [1]) Colebrooke, Essays II, 303. Ind. Alt. III, 862.

[2]) A. Weber i Z. d. d. m. G. IX, 629. Rájendralála i Afh. Bhoja Rája S. 8.

51. [1]) Der siges nemlig i denne Indskrift om Madanavarman: yen' auddhatyam dadhánah sa vata ghaṭi-samunmúlito Málaveças.

ligesaa godt før som efter dette Aar; men den maa have fundet Sted efter Samvat 1173, da en anden Fyrste herskede i Kálanjara.[1])

52. Yaçovarman havde to Sønner, Jayavarman og Laxmívarman. Den første af disse, Jayavarman, var Faderens Efterfølger i Kejserværdigheden. I sit Gavebrev bærer han de samme Kejsertitler som hans tre Forgjængere, og kalder sig çrímaj-Jayavarma-deva tilligemed et Hædersnavn *vijayodayin*, Besidder af Sejerens Lykke.[1]) Dette Brev (Nr. 6) har han udstedt fra Çrí-Vardhamána-pura, hvilket sagtens er et Hædersnavn (den fremblomstrende) for Dhárá, Slægtens datidige Hovedstad. Ved dette Brev har han kundgjort, at han under et Ophold i Chandrapurí, efter at have dyrket Guden Bhavánípati, havde skjænket en Landsby i Kredsen Vaṭa med de 36 Flækker til en Brahman af Bharadvájas Æt, der var udgaaet fra Adriyalavidávarísthána i Daxiṇadeça, og som det synes, var bosiddende i Rájabrahmapurí; men her ender det bevarede Brudstykke af Brevet, hvorfor dets Aarstal er ukjendt, ligesom ogsaa Modtagerens Navn og nærmere Slægtskabsforhold, som imidlertid turde fremgaae af Gavebrevet Nr. 5.

53. Yaçovarmans anden Søn Çrí-Laxmívarma-deva, der har udstedt Gavebrevet Nr. 5, var ikke nogen selvstændig Fyrste eller Overherre, men kun en mahákumára, Storprinds, der var begavet med alle Hædersmærker (samasta-praçasta-upeta), og straalede ved det Udmærkelsestegn panćamaháçabda (militær Musik), som han havde erholdt. Han var ved Kongens Brev i Besiddelse og Nydelse af mahá-dvádaçaka-maṇḍala (den store Tolv-Kreds), hvori de to Landsbyer laa, som hans Fader Samvat 1191 ved et udfærdiget Gavebrev havde bortskjænket, og som han selv ved sit Brev Samvat 1200 igjen skjænkede til den samme Karṇáṭa Brahman af Bharadvájas Æt, udgaaet fra Adrelavaddhá-

51. [1]) Jfr. nedenfor § 89.

52. [1]) Jayavarman bruger ikke Titlen pṛthvívallabha, som hans Forgjænger Munja brugte, og som var almindelig i de to foregaaende Kejserhuse, Chálukya og Ráshṭrakúṭa. Jayavarman sætter çrímat foran sit Navn, men çrí foran sine tre Forfædres.

vari-sthána, som saaledes højst sandsynlig er den samme, som ogsaa havde nydt godt af hans kejserlige Broders Gavmildhed.[1]) Der siges ikke, hvad der har foranlediget denne Bekræftelse af Faderens Gave eller gjort den nødvendig, enten det var, fordi det tidligere Gavebrev var gaaet tabt, eller der var fejst Tvivl om Gavens retlige Gyldighed, eller det var af andre Grunde. Hans Gavebrev har de samme to Indledningsvers til Çivas Pris som Broderens; men af det er ligeledes Slutningen med Underskriften gaaet tabt. — Denne Laxmívarmans Søn var Hariçchandra, som Samvat 1235 har udstedt et Gavebrev (Nr. 7). Ligesom Faderen var han mahákumára, Storprinds, og han fortæller, at det var ved den Naade, som hans blomstrende Herre (pushṭatama-prabhu), Farbroderen Jayavarman havde vist ham, at han opnaaede Bestyrelsen af Landskabet Nílagiri-maṇḍala ved Narmadáfloden. Dette vil sagtens være det datidige Navn paa det tildels bjærgrige Landskab paa Narmadás nordlige Bred i Nærheden af Brevets Findested, hvor Floden løber ovenover den 22de Bredegrad.

54. Om Paramára Slægtens Forhold i den derpaa følgende Tid give Gavebrevene Nr. 8 al den Oplysning, som endnu haves. De ere udstedte af den samme Fyrste Arjunavarman og have derfor ogsaa alle tre den samme historiske Indledning, affattet paa Vers. Den begynder Slægtrækken med Çri-Bhojadeva, Paramára Slægtens Hovedsmykke, gaaer derpaa strax over til den yngre Gren uden nærmere Omtale af dens Forhold til den ældre, og nævner saa, som før omtalt, i Række Udayáditya, Naravarman og Yaçovarman, Søn efter Fader. Saavidt stemmer den saaledes ganske med de ældre Angivelser; men det næste Led, Yaçovar-

53. [1]) Brahmanen var tri-pravara med tre Stamfædre eller første Aner, der nævnes Bháradvája, Ángirasa, Bárhaspatya, medens Ordenen er Ángirasa, Bárhaspatya, Bháradvája i den Fortegnelse over Ætter og Slægter, der er meddelt i M. Müllers Ancient Sanscrit Literature S. 382. Hin Brahman tilhørte Áçvaláyana-Skolen; var en Thakkur og bosiddende Mand (ávasathika), der havde lært to Veder (hvilke siges ikke); han hed Dhanapála (Rigdoms-Vogter), og var en Søn af Viçvarúpa og Sønnesøn af Mahira-svámin.

mans Søn, hedder ikke Jayavarman, som de ældre Aktstykker have, men kaldes (i Gb. Nr. 8) Ajayavarman. Det kan synes at have været to Brødre, hvad Udgiveren af de to yngste Gavebreve (Nr. 8 b. c.) F. E. Hall ogsaa har antaget, og man havde da her i Slægtrækken kun fremdraget i dette Led den, ved hvem Slægten forplantedes. Men i saa Fald vilde dog Navnet være underligt; thi vel kan ajaya betyde den uovervindelige, men lige overfor en Jaya-varman (hvis Brynje er Sejeren), vilde man dog ved en Broder Ajaya-varman naturligst være kommen til at tænke paa Usejer og Nederlag.[1]) Med god Føje har derimod Lassen (Ind. Alt. III, 864) henført begge Navne til samme Person; og da denne var Oldefaderen til Gavebrevenes Udsteder og allerede var død Samvat 1200, var der alt ved det ældste Brevs Udstedelse i Samvat 1267 henrundet en saa lang Tid, at det ikke vil være forunderligt under den almindelige Mangel paa Sands for den historiske Nøjagtighed, om der i Virkeligheden ogsaa her havde indsneget sig en Hukommelsesfejl, hvorved et oprindeligt Jayavarman var blevet til Ajayavarman. Om ham siger Indledningen til Gavebrevene Nr. 8 blot, at han var jaya-çrí-viçruta, berømt for Sejerens Lykke.

55. Hans Søn var Vindhyavarman, den første blandt Helte, og dennes Søn Subhaṭavarman, med en Kongelykke, som Sutráman (Indra). Begge kjæmpede med Gurjara Folket, og den sidste synes efter det brugte Udtryk at have afbrændt Gurjara-Byen (Analaváṭa, Anhilvárá). Derefter hedder det: da Subhaṭavarman var gaaet til Gudernes Verden, var det hans Søn, Fyrsten Arjuna, som da opholdt Jorden. Denne Arjuna eller Arjunavarman var Udstederen af Gavebrevene Nr. 8, og deri bliver der fortalt om ham, at han med Lethed jog Jayasinha paa Flugt, uden at det nærmere antydes, hvem denne var, og han er ogsaa

54. [1]) I det samtidige Kongehus i Chedi hed tre Led Jayasinha, Vijayasinha og Ajayasinha (jfr. Alhaṇadevís § 43 Anm. 2 omtalte Indskrift i J. American O. S. VI, 500); men da sinha er en Løve, fremtræder dog derved en Forskjellighed, og Navnene tilhøre ikke Personer i samme Led.

endnu ubekjendt.[1]) Arjunavarman satte stor Pris paa Digtekonst og Musik, og der siges, at han havde taget fra Gudinden Sarasvatí hendes Byrde af Bog og Lyre (bhára pustaka-víṇayos). Hans Fromhed fremgaaer af hans Gavebreve, og han synes at have rettet sin Dyrkelse saavel mod Çiva som mod Vishnu; thi det hedder i det yngste Brev (S. 1272), at han hædrede Bhavánís Husbonde Omkára og Laxmís Husbonde Diskus-Herren, og i de fælles Indledningsvers bliver Çiva paakaldt tilligemed Paraçuráma og Ráma Daçarathas Søn, der vare to af Vishnus Incarnationer.[2]) Ved alle tre Gavebreve skjænkedes Gaverne til den samme Govindaçarman, der var Fyrstens Purohita eller Huspræst.[3]) Gaverne vare dels Jordegods, beliggende i ubekjendte Landsbyer, og dels (Samvat 1270), som det synes, et Hus i Mahákálapura eller Ujjayiní.[4])

55. [1]) F. E. Hall (J. American O. S. VII, 39) henviser til, at der vel var en Jayasinha i Gujarat, men at hans Regjering faldt langt tidligere, Samvat 1150—1200, og han udtaler tillige den Formodning, at Gurjara Kongen Bhíma II. (Samvat 1225—1271) kunde muligvis som Hædersnavn ogsaa have baaret Jayasinhas Navn, ligesom han i en Indskrift kaldes en anden Siddharája, hvilket var Navnet paa en af Jayasinhas Forfædre. Lassen (Ind. Alt. III, 868, 870) har søgt denne Jayasinha i den Fyrsterække, som findes paa det store Segl, fundet i Assurghur, hvis Tid derved vilde bestemmes, idet han nemlig læste den fjerde Fyrstes Navn Sinhavarman efter Aftrykket i J. Bengal A. S.; men den rette Læsning af Navnet er Íçánavarman, efter Facsimilet og dets Tydning af Chr. Wilkins i J. Royal A. S. III, 379.

[2]) Efter disse to nævnes i Vers 4 Yudhishṭhira, hvis Fødder endogsaa Bhíma satte paa sit Hoved. Ret som om han ogsaa paa den Tid i Málava blev betragtet som en Incarnation; han anføres ikke blandt disse i Bhágavata Pur. I, 3.

[3]) Govindaçarman hørte til Nidhruva Grenen af Káçyapa Ætten, hvis Stamfædre vare: Káçyapa, Ávatsára og Naidhruva (jfr. M. Müller, Ancient Sanskrit Lit. S. 384); han var en Søn af paṇḍita Jaitrasinha, en Søn af paṇḍita Somadeva, Søn af ávasathika (bosiddende Lægmand) Delha; selv var han ogsaa en paṇḍita og tilhørte den hvide Yajurveda Skole (Vájasaneya-çákhá); han var kommen fra det ubekjendte Sted Muktávasthú-sthána.

[4]) Udtrykket Daṇḍádhipati vásavigraham er, saaledes som det staaer, uforstaaeligt og sagtens urigtigt. Udgiveren har foreslaaet: et Grundstykke til et Tempel for Daṇḍádhipati, som skulde være en Benævnelse for Çiva. Dette er et usædvanligt Udtryk; i vásavigraham stikker formodentlig gṛham, der er et Intetkjønsord, som Sammenhængen fordrer.

56. Gavebrevenes Aarstal Samvat 1267, 1270 og 1272 (A. D. 1210, 1213, 1215) angive Arjunavarmans Tid. Foruden de ubekjendte Landsbyer og de hellige Steder, Somavatí-tírtha (S. 1270) og Amareçvara-tírtha (S. 1272), samt Byen Çakapura (S. 1267), der ligeledes ere ubekjendte, nævnes Floden Kapilás Sammenløb med Revá eller Narmadá og dennes nordlige Bred (S. 1272) og det hellige Sted Bhṙgukachha (S. 1270), der antages at være det nuværende Bherághát ved Narmadá ikke langt fra Byen Jubbalpur.[1] Dennes Beliggenhed (23° 11′, 80° 16′) mod Øst og Brevenes Findested (omtr. 76°) samt Ujjayiní (75° 35′) mod Vest angive ikkun et lidet Omraade, der dog har strakt sig noget udenfor det egenlige Málava. Det fremgaaer ikke klart af Gavebrevene, hvilken Stilling Arjunavarman har indtaget indenfor Fyrsternes Kreds. I Underskriften kalder han sig Çrímad-Arjunavarma-deva, og betegner sig kun med Titlen Mahárája, hvilket ikke giver nogen sikker Oplysning her; thi hans Tipoldefader Yaçovarman bruger i sin Underskrift heller ikke nogen højere Titel, uagtet han dog var i Besiddelse af de kejserlige Titler. Men i selve Brevene bærer Arjunavarman ikke nogen af de sædvanlige Kejsertitler; paa det Sted, hvor ifølge Cancellistilen Fyrstens fuldstændige Titel ellers bliver anført, kalder kan sig kun *Nara-náyaka*, Mændenes Fører, hvilket ikke synes at antyde nogen høj Stilling, om han end tillige betegner sig som *sarvábhyudayin*, besiddende al Lykke og Højhed. At han opholdt Jorden ved sin Arm, som der siges Vers 16, er kun en almindelig Talemaade.

57. Den sidste uafhængige Hersker i Málava var Devapála, som kun kjendes af Indskriften Nr. 9, funden i Ruinerne af et Tempel i det samme Nabolav, hvorfra Gavebrevene Nr. 7-8 ere komne. Indskriften er forfattet af en Brahman ved Navn Devaçarman for at bære Vidnesbyrd om en rig Kjøbmand

56. [1]) Ifølge F. E. Halls Angivelse i J. American O. S. VII, S. 47 om Bhṙgukachha, og S. 41 om Kapilá, der udspringer i Khandeças Højland og udmunder lige overfor Omkára-Mandhátars Tempel, lidt østenfor „the Churar".

Keçavas Fromhed.[1]) Denne havde nemlig ved Harshapura opført et Tempel for Çambhu og derved anlagt en stor Dam, i hvis Nærhed han havde opstillet Billedstøtter af syv Guddomme.[2]) Dette skete under den blomstrende og lykkelige Regjering af Çrímad-Devapála-deva i Dhárá. Han var en Çivadyrker og havde erholdt sin Majestæts Højhed ved den fortrinlige Naade, der var vist ham af en Gudinde Çrí-Limbáryá eller Çrí-Litsváryá, der ellers er saa ubekjendt, at end ikke hendes Navn har kunnet læses med Sikkerhed. Kun Devapála selv nævnes i Indskriften, derimod ikke hans Slægt, ligesaa lidt som der siges noget om hans Forhold til Landets ældre Herskere. I Devapálas Titulatur er der en stor Synderlighed. Der gives ham de tre vanlige Kejsertitler paramabhaṭṭáraka mahárája-adhirája parameçvara; men dertil er knyttet andre Udtryk, hvori der siges, at han var begavet med alle Hædersmærker og straalede ved det Værdigheds Smykke panća-maháçabda, som han havde opnaaet (samastapraçasta - upeta - samadhigata - panćamaháçabda - alankára - virájamána), hvad der er de samme Udtryk, hvormed Kejsersønnen og Storprindsen (mahákumára) Laxmívarman betegner sig selv (i Gb. Nr. 5, § 53) lige overfor sine kejserlige Fædre. Derhos bliver Besiddelsen af Værdighedstegnet panćamaháçabda (militær Musik) paa alle andre Steder, hvor det omtales, aldrig anført i Forbindelse med Kejsermagten, hvorvel denne vistnok ogsaa benyttede det, endog i et større Omfang; men det er altid nævnet som Lehnsfyrsters Forrettighed, hvorpaa der sattes stor Pris.[3]) Naar der

57. [1]) Keçava var yngre Broder til Çri-Đhalla og Søn af Çri-Bilhaṇa, hvis Fader var Dosin i Undapura. Denne Bys Beliggenhed er ubekjendt, da Templet blev opført ved Harshapura, maa denne By have ligget i Nærheden af eller været den nuværende Landsby Harsaudá, hvor Indskriften er fundet i Ruinerne af et Tempel.

[2]) Disse vare: Hanumat, Gaṇeçvara, Kṙshṇa og Garuḍa, den kvindelige Guddom Ambiká (Moderen Párvatí), samt to mindre bekjendte, Nakulíça eller Çiva i en af hans Bhairava Skikkelser, og Xetrapála, en markvogtende Guddom, hvoraf der nævnes 49 i Çabdakalpadruma, jfr. Bøthlingks Ordbog (Nakulíça og Xetrapála.)

[3]) Jfr. Afh. om de Indiske Kejserhuse § 62 Anm. 2.

saaledes i Indskriften tillægges Devapála begge Arter af Titler, Kejserens og Lehnsfyrstens, kan Grunden dertil maaske have været, at han som Kejsersøn eller Lehnsfyrste har havt Ret til at bruge disses Titler, før han selv blev Kejser, og at hans Ophøjelse hertil først er indtruffet saa nær ved Indskriftens Affattelse, at dens Forfatter har troet at kunne hædre sin Herre bedst ved at anføre saavel de gamle Titler, som de nye og højere; skjøndt det heller ikke maa lades ude af Betragtning, at jo mere Indien deltes i selvstændige Stater, jo flere samtidige Kejsere der kom, og jo mere almindelig derved Brugen af de kejserlige Titler blev, desto mere maatte de ogsaa tabe i deres oprindelige Betydning og Anseelse.

58. En anden stor Synderlighed viser Indskriften ved Angivelsen af Aaret, hvori den er sat. Først angives der nemlig paa Prosa *Samvat* 1275 (udtrykt baade med Talord og med Taltegn) foran Kejserens Navn og Titler, men lige derefter bliver i et tilføjet Vers Tiden angivet *Çaka* 1275 (udtrykt med Talord) og Aaret Chitrabhánu. Ordet Samvat betegner almindeligst Aaret efter Vikramádityas Tidsregning fra 57 f. Chr.; men da det er en Forkortelse af samvatsara eller Aar, bruges det dog ogsaa stundom ved Çaka Tidsregningen fra A. D. 79, hvor dens Aarstal tillige bliver udtrykt med Taltegn.[1]) Udgiveren af denne Indskrift har ogsaa henført dens Aarstal til Çaka Tidsregningen, og derfor dens Tid til det fjortende christelige Aarhundrede, hvorvel han indrømmer, at dermed stemmer ikke den anførte Jævnstilling med Aaret Chitrabhánu eller det 16de i den indiske tresindstyveaarige Række. Det forholder sig heller ikke, som han har antaget. Enten er der i Indskriftens Vers begaaet en simpel Fejltagelse af begge Tidsregningers almindelige Benævnelser, hvad der er det sandsynligste, eller ogsaa maa Navnet Çaka den Gang og paa det Sted have kunnet anvendes paa Vikramádityas Tidsregning; thi at det er denne Tidsregning, som man har ment og

58. [1]) Saaledes: Çaka-nrpa-kála-atíta-samvatsara-çateshu navasu shaṭ-catvárinçad-adhikeshu, ankatah samvat 946, i et Chálukya Gb. J. Royal A.S. III, 264.

brugt, viser netop Jævnstillingen med Chitrabhánu, eftersom dette Aar svarer til Vikramáditya 1275 og Çaka 1140 (A. D. 1218) efter den nordindiske eller bengalske Brug.[2])

59. Hermed ender Rækken af Aktstykkerne til Paramára Slægtens Historie, der omfatter et Tidsrum af omtrent 250 Aar fra Slutningen af det 10de til Begyndelsen af det 13de christelige Aarhundrede. Den følgende Liste giver de af Slægtens Medlemmer, som nævnes i dem, tilligemed de til hver især knyttede Aarstal efter den indiske Vikramáditya Tidsregning, med Tilføjelse i Parenthes af de tilsvarende christelige Aar:

Kṙshṇarája.
Vairisinha.
Síyaka.
Munja *Amoghavarsha*. *S.* 1031-36 (974-9). Sinharája (*Sindhula*).
Bhoja-deva.

Afbrydelse i Slægtens Herredømme. Málavas midlertidige Erobring af Chálukya *Slægten,* Karṇa *og dennes Forjagelse.*

Udayáditya *fra* *S.* 1116 (1059)
Çrílaxmadeva. Naravarman. *S.* 1161-64 (1104-7)
Yaçovarman. *S.* 1191-92 (1134-35).
Jayavarman (*Ajayavarman*). Laxmívarman. *S.*1200 (1143)
Vindhyavarman. Hariçchandra. *S.* 1235 (1178)
Subhaṭavarman.
Arjunavarman. *S.* 1267-72 (1210-15)
Devapála *S.* 1275 (1218).

60. Kort Tid efter det sidst anførte Aar indtraadte der en væsenlig Forandring i Málavas Skjæbne. Hele Nordindien var forinden erobret af Ghoridernes Hus og var nu gaaet over til dets Efterfølgere af tyrkisk Byrd. Af disse havde Shams uddín

[2]) Samvat 1275 = Çaka 1140, og Regnestykket er da:
$\frac{1140 . 22 + 4291}{1875} = 15\frac{1246}{1875}$. $\frac{1140+15}{60}$
giver den forløbne Tid af 19 Cykler og 15 Aar, og Brøken viser hvor langt henne i Çaka-Aaret det 16de eller Chitrabhánu begyndte. Çaka 1275 var det 33te (Vikári) efter bengalsk Brug og det 27de (Vijaya) efter Telinga Brug.

Altamish besteget Delhis Trone Samvat 1268 (A. D. 1211), og efter at have sikkret sig sit Herredømme her, vendte han fra Samvat 1283 (A. D. 1226) sine Vaaben mod de Dele af Hindustan, som endnu stode under selvstændige indiske Fyrster. Nogle Aars Felttog førte ham til Málava, hvor han først indtog den betydelige By Mandu A. D. 1227. Fire Aar derefter besluttede han at tilbagevinde den stærke By Gvalior, som under hans Forgjængers korte og svage Regjering igjen var faldet i Indernes Hænder. Efter et Aars Belejring undslap Kongen om Natten, og Besætningen overgav sig. Kongen bliver i Oversættelsen af Ferishta kaldt Raja Dewbul, der minder om Navnet Devapála i det sidstnævnte Gavebrev, og det kan maaske være den samme, som da vil have benyttet Lejligheden efter Kutb uddíns Død A. D. 1210 til at bemægtige sig (som Lehnsfyrste eller Kejser) Gvalior udenfor Málavas egenlige Grændser. Fra Gvalior drog Altamish mod Málava, indtog den stærke By Bhilsa og erobrede derpaa den gamle Hovedstad Ujjayiní, hvor det berømte Mahákála Tempel plyndredes og ødelagdes. Herved fuldendte han Samvat 1289 (A. D. 1232) Landets Erobring;[1]) og fra den Tid af blev Málava knyttet til det muhammedanske Kejserrige.

Kanyakubja.

61. Den By, hvorefter Riget benævnedes, tilhørte den fjærneste Oldtid. Dens Navn skrives Kanyakubja, Kanyákubja og Kányakubja, og det frembyder Ordene kanyá Pige og kubja pukkelrygget, og dertil slutte sig Sagnene om dets Oprindelse. Derom bliver der i Rámáyana (I, 34 flg.) fortalt: en Ætling af Skaberen Brahman ved Navn Kuça havde med sin Kone fra Vidarbha fire Sønner, hvoraf den ene, Kuçanábha, anlagde Byen Mahodaya (den meget lykkelige). Han var en vis og from Konge

60. [1]) Ferishta, transl. by J. Briggs, I, 210; Elphinstone, History of India, S. 373 flg.

(rájarshi) og havde med sin Kone Ghṛtáchí hundrede yndige Døttre. Da de engang legede i Haven, bleve de bemærkede af Vindguden Váyu, som fattede Kjærlighed til dem alle og opfordrede dem til at give Slip paa den menneskelige Tilværelse, for at blive hans udødelige Hustruer. De afslog hans Bøn og henviste ham i øvrigt til deres Fader, som ene havde Ret til at raade over deres Skjæbne. Forbittret over dette Afslag gjennemtrængte Váyu deres Legemer og brød deres Lemmer. De kastede sig saa sørgmodige for Faderens Fødder og klagede for ham deres Nød. Han roste deres Opførsel, opfordrede dem til at være taalmodige og lovede at tænke paa deres Vel. Fordi Pigerne (kanyá) vare blevne pukkelryggede (kubjíkṛta), fik Byen Navnet Kanyakubja. Paa den Tid levede den meget fromme Chúlin under Udøvelse af store Spægelser. Ham tjente en himmelsk Gandharva-Pige, hvem han efter hendes Ønske skjænkede en Søn Brahmadatta, der blev Konge (rájaṇ) over Byen Kámpilya. Kuçanábha indbød til sig denne Brahmadatta, hvem han gav sine hundrede Døttre, og alt som denne ved Brylluppets Indvielse tog enhver af dem i Haanden, heledes hun strax til Glæde for Faderen, der med store Hædersbevisninger sendte Brahmadatta og hans Koner tilbage til Kámpilya, hvor Gandharva Moderen med Fryd modtog sine Sønnekoner. Efter Brylluppet fik Kuçanábha ogsaa en Søn Gádhi eller Gádhin, der blev Fader til to Børn, Viçvámitra, der ved sine strænge Spægelser endelig tiltvang sig Ret til at blive en Brahman, og Datteren Satyavatí, der ægtede Vismanden Rchíka og fødte ham Jamadagni, der blev Fader til Brahmankastens Helt Paraçuráma.[1]) Saaledes er Byen knyttet til to af de ældste Sagnkredse. Efter Kuça og Kuçanábha fik Byen Navn af Kauça og Kauçasthala, og efter Gádhi hed den ogsaa Gádhipura eller Gádhinagara, Gádhis Stad.

61. [1]) Satyavatí fulgte Rchíka til Indras Himmel og blev til Floden Kauçikí (Kosí), der fra Nepál løber gjennem Puraníya ud i Ganges. (Vishnu P. 400. Anm.). Efter et andet Sagn, hvortil der hentydes i Rigveda III, 33,5, var Viçvámitra en Søn af Kuçika, der kaldes Tvaishírathi i Comm. til Rigv. I, 10,11.

62. Noget anderledes hørte Hjunthsang i Begyndelsen af det syvende christl. Aarhundrede Sagnet om Navnets Oprindelse. Hans Fortælling gaaer ud paa følgende.[1] Paa den Tid, da det menneskelige Liv var af en overordenlig Varighed, herskede her en Konge Brahmadatta. Paa Grund af sin Klogskab og Dyd i de tidligere Liv var han nu udrustet med alle Fredens og Krigens Egenskaber; hans Magt bragte hele Jambudvípa til at skjælve, og hans Navn indjog alle Naboriger Skræk. Han havde tusinde vise og tappre Sønner og hundrede Døttre af en henrivende Skjønhed. Paa den Tid levede der en Rishi eller hellig Vismand paa Bredden af Ganges. Igjennem mange Aartusinder havde han holdt sin Aand nedsunken i den dybeste Andagts Henrykkelse, og hans Legeme lignede nu et udtørret Træ. Som Bevis paa hans Ufølsomhed for det omgivende Verdensliv fortælles der, at en Fugl engang havde ladet falde paa hans Skulder en Kjærne af Nyágrodha (det indiske Figentræ), og deraf var i Tidernes lange Løb opvoxet et stort og løvrigt Træ, hvorfor han kaldtes det store Træs Rishi. Endelig vaagnede han op af sin Andagts Henrykkelse, og idet han kastede sine Øjne rundtom paa Bredden af Ganges, bemærkede han Kongedøttrene, som spøgte der med hverandre. Kjærlighedens Følelser opflammede hans Hjærte, og han gik til Kongen for at bede om en af hans Døttre. Kongen blev i høj Grad foruroliget ved denne Bøn; han spurgte sine Døttre, den ene efter den anden; men ingen af dem vilde føje sig efter Vismandens Ønske. Kongen hentæredes af Sorg og Smerte; han frygtede for Vismandens Magt, da denne vilde være i Stand til i Vrede over et Afslag at tilintetgjøre hans Rige og hans hele Lykke. Da tilbød den yngste Datter at opoffre sig for Faderens Vel. Med Glæde kjørte da Faderen hende ud til Vismandens Opholdssted i Skoven; men da denne havde

62. [1]) Mémoires I, 244. Hjunthsang kalder her Brahmadattas By Kusumapura Blomsterbyen; men dette maa beroe paa en Misforstaaelse eller Hukommelsesfejl i Stedet for Kuçapura eller lignende; thi Navnet Kusumapura tilhører Pátaliputra i Magadha og anvendes ogsaa saaledes i Mémoires I, 413.

betragtet Pigen, følte han en heftig Misfornøjelse og udbrød Det er af Foragt for min Alderdom, at I vil gifte mig med denne Ubetydelighed. Kongen svarede: Jeg har spurgt alle mine Døttre, den ene efter den anden; men ingen har villet imødekomme eders Ønske; kun denne min yngste Datter har vist Beredvillighed til at blive eders Tjenerinde. Vismanden blev som ude af sig selv af Vrede og udtalte den Forbandelse: Gid de andre ni og halvfemsindstyve paa Øjeblikket maa blive pukkelryggede; thi saaledes vanskabte ville de ikke kunne gifte sig i dette Liv. Vismandens Forbandelse udøvede strax sin Virkning; og efter denne Tildragelse, forandrede Byen Navn og kaldtes nu Kanyakubja, de pukkelryggede Pigers By.

63. Udenfor disse Sagn høres der i meget lang Tid intet om denne By. Den bliver ved Midten af det andet christelige Aarhundrede omtalt af Geografen Ptolemæus under det let gjenkjendelige Navn Kanogiza; men uden at det er klart, til hvilken Omgivelse han har villet henføre den.[1]) Over denne By og dens omgivende Landskab maa de fremmede indoskythiske Fyrster have strakt deres umiddelbare Magt eller middelbare Indflydelse; i det mindste danne deres Mynter Forbilledet for dem, der prægedes af Gupta Slægten, som fra A. D. 319 samlede sig et stort Kejserrige, og hvis Hjemland netop disse Egne synes at have været. Denne Slægt uddøde lidt efter lidt i Løbet af det sjette Aarhundrede; men den havde dog forinden udbredt en saadan Glands over Kanyakubja, at selv efter Rigets Fald vedblev denne Bys Navn at staae højt over alle andres i Vestlandenes Forestillinger.[2]) Hertil bidrog ogsaa den følgende Slægt i Kanyakubja, som var udgaaet fra den tredie eller Vaiçya Kasten. Af denne herskede vel ikkun tre Fyrster, en Fader og hans to Sønner; men den sidste af disse, Harshavardhana med det fromme Hædersnavn Çíláditya, havde ved Vaabenmagt udbredt sit Herredømme over den største Del af Indien, og skjøndt han ikke antog Kejser-

63. [1]) Jfr. Lassen, Ind. Alt. III, 157; I, 128.

[2]) Reinauds Bemærkning i hans Mémoire sur l'Inde, S. 103.

værdighedens Titler, hævdede han det med Kraft gjennem en lang Række af Aar indtil sin Død i Midten af det sjette christelige Aarhundrede.[8])

64. Af det Rige, som kaldtes Kanyakubja efter Hovedbyens Navn, har Hjunthsang (I, 243) fra denne Tid givet en kort Skildring, som kan meddeles her under den store Mangel paa Efterretninger, der særlig angaae dette Landskab. Hovedbyen laa paa Bredden af Ganges i en Udstrækning af en Snes chinesiske Li (omtrent $1^{1}/_{2}$ Mil) og var fire til fem Li bred. Landets Byer vare forsvarede af stærke Mure og dybe Grave. Man saa der i stort Tal Taarne og Lysthuse, blomsterrige Lystskove, Damme og Parker med Vand saa rent og klart som et Spejl. Man fandt der i Mængde de sjældneste Varer fra fremmede Lande. Indbyggerne vare rige og lykkelige, og enhver Familie svømmede i Overflod. Blomster og Frugter fandtes i Overflødighed paa alle Steder; Udsæden og Høsten foregik til rette Tider, og Klimaet var mildt. Indbyggernes Sæder vare rene og sømmelige; de havde ædle og yndefulde Ansigtstræk, og de bare Silkedragter af glimrende Farver. De hengav sig med Iver til Dyrkelsen af Videnskaberne, talte med Klarhed og drøftede med Grundighed. En Halvdel fulgte den sande Lære (den buddhistiske), den anden derimod hældede til Vildfarelsen (d. e. fastholdt den gamle brahmanske Tro.) Der var vel hundrede Klostre med omtrent ti tusinde Gejstlige, hvor man samtidig studerede begge de to store buddhistiske Sekters Lære, Maháyána og Hínayána (det store og det lille Kjøretøj). Derimod var der omtrent to hundrede Gudetempler og mange tusinde Kjættere.

65. Ifølge de chinesiske Fortællinger styrtede ved Harshavardhanas Død A. D. 650 hans Rige sammen, og en af hans Ministre tilrev sig Magten; men han blev slaaet af en chinesisk Udsending, der førte ham fangen til sin Kejser.[1]) Om en noget senere Tid

63. [8]) Jfr. Afhandlingen om de indiske Kejserhuse § 7-36 og § 37-49.

65. [1]) Uddrag af Matuanlin meddelte af Stanislas Julien i J. As. Paris 1847. X, 107; jfr. Afh. om de indiske Kejserhuse § 48. Her kan tilføjes, at efter

fortæller den langtfra paalidelige Krønike Rája-taranginí om Kashmírs højt priste Hersker Lalitáditya, at han paa sit Sejerstog gjennem Indien havde overvundet Yaçovarman, Kanyakubjas Konge, og gjort ham til sin Vasal. Sikkrere Efterretninger om dette Lands Skjæbne komme først fra Tiden efter Midten af det ottende Aarhundrede; da var Magten gaaet over til en ny Slægt, hvis Byrd ikke er angivet; men da den i sine Aktstykker benyttede Byens ældgamle Navn Mahodaya, kunde den derfor kaldes Mahodaya Slægten til Forskjel fra de andre, der have regjeret her baade før og efter den.[2])

66. Denne Slægt i Mahodaya kjendes særligt af to Gavebreve, der ere udstedte af den sjette og den ottende i dens Fyrsterække.[1]) De have intet Begyndelsesvers til Guders Pris. Efter det hellige og det lykkevarslende Ord, *om* og *svasti*, gaae Brevene strax over til Anførelsen af Slægtrækken, der knytter Stamfaderen til Brevets Udsteder. Stamfaderen var Çrí-Devaçakti-deva, en Mahárája og Vishnu-Dyrker (parama-vaishnava), af ædel Vandel, som i Çrí-Mahodaya havde samlet sig overmaade mange Skibe, Elefanter, Heste, Vogne og Fodfolk. Om de følgende Fyrster meddeles der intet andet særligt, end den Tro, enhver bekjendte sig til, og Navnet paa hans Moder.[2]) Disse Fyrsters Navne og Tro vare:

Usurpatorens Nederlag og Tilfangetagelse søgte hans Kone med Resten af Hæren at holde Stand ved Floden Khiento-weï, men ogsaa hun blev fangen tilligemed sine Børn. Flodens Navn har Stanislas Julien troet at finde i Gandhára; men det skal vel være en Gjengivelse af Gandakí, der fra Tibet løber gjennem Nepal og falder ud i Ganges lige overfor Patna.

65. [2]) Mahodaya nævnes ogsaa som enstydigt med Kanyakubja af Hemachandra (973) og i Vishnu P. 399 Anm. 9.

66. [1]) Begge Gavebreve ere udgivne i Omskrift og med Oversættelse af Rájendralála Mitra i J. Bengal A. S., det yngste 1848 i XVII, 1. Del, S. 70-72, og det ældste i en Afhandling i et af de senere Bind, hvoraf her haves et særskilt Aftryk.

[2]) De syv Dronninger hedde: 1. Çrí-Bhúyiká, 2. Çrí-Sundarí, 3. Çrí-Mahísatá, 4. Çrí-Madappá (eller çrímad Appá), 5. Çrí-Chandrabhattáriká (Bhojas Dronning), og derefter Mahendrapálas to Dronninger, 6. Çrí-Dehanáçá og 7. Çrí-Mahádeví; alle syv med Tilføjelse af Dronningetitlen *deví* efter Særnavnet.

II. Çrí-Vatsarája-deva, parama-máheçvara,
III. Çrí-Nágabhaṭa-deva, parama-Bhagavatí-bhakta,
IV. Çrí-Rámabhadra-deva, parama-áditya-bhakta,
V. Çrí-Bhoja-deva, parama-Bhagavatí-bhakta,
VI. Çrí-Mahendrapála-deva, parama-Bhagavatí-bhakta,
VII. Çrí-Bhoja-deva, parama-vaishṇava,
VIII. Çrí-Vináyakapála-deva, parama-áditya-bhakta.

De to sidste vare Halvbrødre og Sønner af VI. Mahendrapála, af de andre var enhver en Søn af den foregaaende.[3]) Ingen af disse otte Fyrster bærer i Gavebrevene højere Titel end Mahárája, uden maaske VI. Mahendrapála, der i sit Gavebrevs Efterskrift synes at blive kaldt çrí (eller çrímad) bhaṭṭáraka.[4])

67. Til denne Slægt har man dernæst og aabenbart med Rette henført en Indskrift i Peheva (Pṙthúdaka), et helligt Badested paa Bredden af Sarasvatí Floden, midtvejs imellem Patiála (30° 16′, 76° 22′) og Thánesvar (29° 55′, 76° 48′). Af Indskriften er kun et Brudstykke udgivet. Deraf fremgaaer det dog, at den er sat til Minde om en eller anden Gave, som Stedets Herrer (çrí-Pṙthúdaka-adhipa) havde gjort til Gavn og Hæder for: paramabhaṭṭáraka-mahárájádhirája-parameçvara-çrí-Rámabhadra-deva-pádánudhyáta-paramabhaṭṭáraka-mahárájádhirája-parameçvara-çrí-Bhojadeva-pádánám.[1]) Navnene Rámabhadra og

[3]) I det 1848 udgivne yngste Gavebrev blev den anden Fyrstes Navn læst Vanyarája, og længere nede blev der læst: tasya bhrátá Çrí-Mahendrapála-*devas*, *tasya* putras .... Vináyakapála-devah, i Stedet for: tasya bhrátá, Çrí-Mahendrapála-*devasya* putras .... Vináyakapála-devah, hvorved denne blev opfattet som en Brodersøn af VII. Bhoja, medens han var hans Halvbroder, som senere Undersøgelser af F. E. Hall have godtgjort (Særsk. Aftryk S. 2. Anm.) Herved udgaaer Mahendrapála II. af Fyrsterækken i Ind. Alt. III. 827. 1169, hvor 2 Vináyarája og 3 Nágadatta ere Trykfejl.

[4]) Det ældste Gavebrev har nemlig blot çríma ṭṭáraka-prayuktasya çásanasya. Det andet har tilsvarende Çrí-Harsheṇa prayuktasya çásanasya, der synes at have været Vináyakapálas Hædersnavn.

67. [1]) Dette Brudstykke af Indskriften, affattet paa Prosa, blev i Forbindelse med et metrisk Brudstykke af en anden Indskrift fra samme By udgivet i Omskrift og med Oversættelse af Rajendralala Mitra i J. Bengal A. S. 1853, XXII, 673, og i sin Afhandling Bhoja

Bhoja ere vel ikke usædvanlige; men det er deres indbyrdes Forbindelse, som bestyrker Henførelsen til denne Fyrsteslægt, i hvilken de ligeledes forekomme i den samme Følgeorden, ligesom det muligvis heller ikke er en ren Tilfældighed, at v. Bhojas Dronning hed Chandra-bhaṭṭáriká-deví. Af dette Indskrift-Brudstykke fremgaaer det klart, at Bhoja eller Bhojadeva i al Fald paa dette Sted har været i anerkjendt Besiddelse af Kejserværdigheden; at Kejsertitlerne ogsaa tillægges hans Fader, kan derimod skyldes den Følelse af Opmærksomhed og Ærbødighed, som man derved vilde vise sin regjerende Fyrste, og en saadan Anvendelse af Titlerne synes i den følgende Tid ikke at have været nogen ualmindelig Skik. Indskriften har tydeligt Aarstallet Samvat 279, der paa ingen Maade kan tilhøre Vikramádityas Tidsregning; thi Skriftens Form viser hen til det tiende christelige Aarhundrede. Derfor, dersom der her ikke er brugt en rent stedlig og ubekjendt Tidsregning, hvad der næppe er Grund til at antage, kjendes der ikke nogen anden almindelig Tidsregning, som passer til den angivne Tid, end den, som bærer Navn efter Çrí-Harsha, og som Araberen Albirúni flere Aar før A. D. 1031 endnu fandt i Brug i selve Kanyakubja (27° 4′, 79° 47′) og det vestligere Mathurá (27° 31′, 77° 33′); men som dog ogsaa maa have været kjendt og brugt paa end nordligere Steder, eftersom den var optaget i en Almanak fra Kashmír, som Albirúni ligeledes havde havt for Øje.[2]) Denne Çrí-Harshas Tidsregning begyndte med A. D. 607 og derefter vil Peheva Indskriftens Tid være A. D. 886 (Vikramáditya 943.)

68. Herved bliver det endvidere højst sandsynligt, at det i Virkeligheden er den samme Fyrste, som en Indskrift i et Klippe-

rája of Dhár har han givet et ikke heldigt Facsimile deraf. Henførelsen til dette Fyrstehus i Kanyakubja skyldes A. Cunningham, der har vist, at Faderens Navn var, som ovenfor angivet, Rámabhadra og ikke Rámachandra, som Udgiveren først havde læst det, jfr. den nævnte Afhandling om det ældste Gavebrev, særskilt Aftryk S. 10—11, hvor der tillige henvises til Çrí-Harshas Tidsregning.

67. [2]) Jfr. om denne Çrí-Harshas Tidsregning Afhandlingen om de indiske Kejserhuse § 42.

tempel i Gvalior (Gopagiri, 26° 15′, 78° 1′) nævner parameçvara çrí Bhojadeva tilligemed Aarstallet 933 Mágha-maaned, der er A. D. 877 efter Vikramádityas Tidsregning.[1]) Da der var flere Tidsregninger i samtidig Brug i Indien, er det ikke forunderligt at finde to forskjellige Tidsregninger anvendte paa to nærliggende, men dog forskjellige Steder. Begge Indskrifter med de forskjellige Tidsregninger skyldes heller ikke selve den regjerende Fyrste; men de ere satte under hans Regjering af de to Steders Indbyggere, som hver for sig naturligen have brugt den Tidsregning, som var den almindelige og vel kjendte i deres eget Hjem.

69. Ogsaa de to Gavebreve have Aarstal, hvoraf Rájendralála mitra har givet et Facsimile i sin Afhandling om det ældste eller Mahendrapálas Gavebrev, hvis Aarstal han læser 389. Aarstallet i det yngste eller Vináyakapálas Gavebrev læste han først 65 bhás (J. Bengal A. S. XVII, 1, 70) og tilsidst 409, efterat i Mellemtiden F. E. Hall paa ny havde undersøgt Kobbertavlen, men kun fundet, that after the word samvatsara follow two unrecognized numerals, denoting a dynastic year, and an indistinct compound character of unknown significance. Hvor Originalen

68. [1]) Denne Klippeindskrift fra Gvalior er i Facsimile og Omskrift og med Oversættelse udgivet af Rajendrala mitra i en Afh. Vestiges of the kings of Gwalior, Særskilt Aftryk pl. II. og S. 17. Indskriften begynder: Om namo Vishṇave. Samvatsara-çateshu navasu traya-trinçad-adhikeshu. Dette er noget unøjagtigt udtrykt, men det kan ikke betyde andet end Aar 933. Men strax derefter staaer med tydelige Taltegn *Sam* 733, saa at det er klart, at Indhuggeren her har begaaet en Fejl, som heller ikke synes at være den eneste i denne Indskrift. Den er i det hele taget meget utydelig indhugget, at dømme efter Facsimilet, med hvis Træk imidlertid Læsningen Turkasthána, Púshṇáçá o. s. v. ikke stemmer, skjøndt jeg heller ikke kan tyde dem paa en tilfredsstillende Maade. — Indskriften er sat til Minde om flere Gaver, der paa forskjellige Dage i Maanederne Mágha og Phálguna ere gjorte til to Templer (devakula, Lin. 12, 17). Det ene var et Tempel for de ni Durgaer (Rudrá-Rudráṇí-Púshṇáçá [Púrṇáçá?] - 'di - nava-Durgáyatana), der til en Blomsterhave fik en Jordlod, hvis Størrelse er angivet efter paramaiçvarya hasta, kejserlige Alen. Det andet Tempel (áyatana) er nævnet Lin. 6, men jeg kan ikke tyde dets Navn. Begge modtoge i Forening to Marker for Tempeldyrkelsens Skyld og to Legater til deres Forsyning med Olie og Blomster.

er saa utydelig, kan Facsimilet let blive det end mere, og det bliver derfor vanskeligt at see det rette. Begge Aarstal bestaae af tre Taltegn, hvoraf det første i begge mere eller mindre tydeligt er 3, der viser, at Aarstallene tilhøre den samme Tidsregning, der anvendtes i Peheva Indskriften fra 279 under Bhojas eller Faderens og Bedstefaderens Regjering. I Gavebrevenes to Aarstal troer jeg at gjenkjende 319 og 324, der ere A. D. 926 og 931 efter den anførte Çrí-Harshas Tidsregning. Aaret A. D. 926 maa tilhøre Slutningen af Mahendrapálas Regjering, og Aarstallene 960 og 964, der skulle findes i en stor Indskrift i Gvalior, og som ere A. D. 903 og 907 efter Vikramádityas Tidsregning, betegne muligvis dens Begyndelse.[1])

70. Endelig har Rájendralála mitra i sin Afhandling om det ældste Gavebrev udtalt den sindrige Formodning, at den anden Fyrste af Mahodaya Slægten, II. Vatsarája, var den samme, som, ifølge en Angivelse i det af Ráshṭrakúṭa Kejseren Govindarája Çaka 730 (A. D. 807) udstedte Gavebrev, havde vundet Gauḍa Landet, men som derpaa var blevet fordrevet fra sit Rige af Govindarájas Fader, Kejseren Paura.[1]) Vatsarája maa derefter have levet omtrent ved A. D. 790. Det Tidsrum af en halvfemsindstyve Aar, som derved fremkommer fra II. Vatsarája til V. Bhojadeva i A. D. 877, kunde synes for stort for tre Fyrsters Regjering, da det overskrider det almindelige Middeltal. Imidlertid gaves der dog ogsaa i Indien enkelte Fyrster med en usæd-

69. [1]) I Afhandlingen Bhoja Rája of Dhar S. 6 anfører nemlig Rajendralala: in a paper entitled Vestiges of three Royal lines of Kanyakubja (J. Bengal A. S. XXXI), allusion has been made to a huge inscription at Gwalior, which has the name of a Mahendrapála with the date 960 close by it, then a Bhoja, and then again a Mahendrapála with the date 964 after it; men der tilføjes, at man ikke kan lægge nogen Vægt paa denne Angivelse, da den Afskrift, hvorfra den er hentet, var i høj Grad mangelfuld og upaalidelig. Begge Aarene 960 og 964 kunne tilhøre VI. Mahendrapála, da de kun ere 27 og 31 Aar yngre end det 933, hvori Gvalior Tempelindskriften blev sat under hans Fader V. Bhojas Regjering, og af denne Tempelindskrift fremgaaer det, at man i Gvalior brugte Vikramádityas Tidsregning.

70. [1]) Jfr. Afh. om de indiske Kejserhuse § 118.

vanlig lang Regjeringstid, saaledes som det havde været Tilfældet i det foregaaende Chálukya Kejserhus, ligesom ogsaa i den samtidige Ráshtrakúṭa Slægt. Derhos kunde her ogsaa være hændt det samme, som der haves flere Beviser paa i andre Slægters Historie, at et enkelt Led var udfaldet af Slægtrækken ved en Afbrydelse og Forstyrrelse i Traditionen under Ulykkens Dage. Den udtalte Formodning om Identiteten vinder desuden Bestyrkelse ved den i Govindarájas Gavebrev omtalte Begivenhed, at Vatsarája havde erobret Gauḍa Landet; han maa derfor have regjeret i et Naborige, som ogsaa var Tilfældet med denne Slægt, der herskede i Mahodaya eller Kanyakubja.[2])

71. Med Hensyn til det Omraade af Herredømme, som Slægten var i Besiddelse af, om end til forskjellige Tider, da træffes v. Bhojadeva længst mod Vest i Pṙthúdaka (omtr. 76° 30′) og Gvalior, og hans Søn vi. Mahendrapála længst mod Øst, da han under et Ophold i Çrávastí skjænkede til en Brahman en Landsby, beliggende i Valayiká-vishaya i Çrávastí-maṇḍala, der efter Brevets Findested (omtr. 84° 40′) maa have strakt sig til Gaṇḍakí, Grændsefloden mod Tirhut eller Mithilá.[1]) Midt imellem disse har viii. Vináyakapála under et Ophold i Pratishtána ved Gangás og Yamunás Sammenløb skjænket en Landsby i Váráṇasí-vishaya (Benares Syssel) til en anden Brahman.[2])

70. [2]) Det yngste Gavebrev blev skjænket til Calcutta Selskabet af General Stacy, og udgivet tilligemed en Solhymne fra Vijaya-mandira i Udayapura efter A. Cunninghams Afskrift i en Artikel med Overskrift Inscription from Vijayamandir, Udayapur &c. (J. Bengal A. S. 1848 I, 68 flg.). I den Formening, at Solhymne og Gavebrev kun udgjorde en sammenhængende Indskrift og væsenligt ledet derved, har Lassen (Ind. Alt. III, 822) henført dette Mahodaya Kongehus til Paramára Slægten og til det sydligere liggende Udayapura (23° 52′, 78° 9′).

71. [1]) Byen Çrávastí er nu forsvunden, og dens nøjagtige Beliggenhed er derfor ubekjendt (jfr. Ind. Alt. III, 201). Gavebrevet, der angaaer Provindsen Çrávastí, er fundet i den nuværende Kreds Manghí (25° 49′, 84° 35′) i Provindsen Saran (Çaraṇa, Ind. Alt. I, 132). Det yngste Gavebrevs Findested er ukjendt.

[2]) De to Brahmaner hed: Bhaṭṭa-Padmesara og Bhaṭṭa-Bhulláka, af Slægterne Sávarṇi og Darbhi i Bhṙgus og Bharadvájas Ætter (jfr. M. Müller Sanscrit Lit. 381, 383). Den første var en Kauthuma Chhandoga, og den anden tilhørte Atharva Skolen.

72. Efter disse rigtignok kun faa og magre Angivelser om dette Fyrstehus i Mahodaya (Kanyakubja) kan man dog nogenlunde danne sig et Begreb om dets Forhold til den samtidige Ráshtrakúṭa Kejserslægt, lige overfor hvilken det til sine Tider har indtaget en fremragende Stilling. Stamfaderen I. Devaçakti er da omtrent samtidig med Chálukya Slægtens Fald, eller omtrent et Aarhundrede efter Vaiçya Herskeren Harshavardhana Çíládityas Død, blevet Mahárája i Mahodaya efter Midten af det ottende Aarhundrede. Hans Søn II. Vatsarája erobrede Gauḍa Landet, men blev derpaa fordrevet ogsaa fra sit eget Rige af Ráshtrakúṭa Kejseren Paura (omtr. A. D. 790). Nogen Tid derefter synes der at være indtraadt en midlertidig Svækkelse i Ráshtrakúṭa Slægtens Magtfylde; thi Pauras Sønnesøn Karkarája kjæmpede ved A. D. 810 atter med Gauḍas Konge, som endog truede Málava Landet, og derfor forinden maa have tilbagevundet sit Fædrenerige. Det samme maa Kongeslægten i Mahodaya have gjort og dertil forstaaet at befæste og snart at udvide sin Magt i en betydelig Grad, hvorom der haves et Vidnesbyrd af Araberen Suleiman, der flere Aar før A. D. 851, da hans Beretning blev affattet, havde besøgt Indien, kort før eller i Begyndelsen af Kejser VII. Amoghavarshas Regjering. Han fortæller, at Balhará (eller Ráshtrakúṭa Kejseren) havde til Naboer flere Fyrster, med hvem han laa i Krig, skjøndt han i høj Grad overgik dem alle. Blandt disse nævnes der først Kongen af Jurz; han underholdt talrige Tropper, og ingen anden Fyrste havde et saa smukt Rytteri; han besad store Rigdomme, og havde Heste og Kameler i stort Antal; men hans Stemning var fjendlig mod Araberne, og mere end nogen anden indisk Fyrste hadede han Islám. Navnet Jurz er ubekjendt; men i Abu Zaids Tillæg til Suleimans Beretning siges der, at det store Landskab Kanyakubja (eller Kanoj) udgjorde Jurz's Rige.[1]) Lassen har fremsat (Ind. Alt. IV, 921) den tiltalende Formodning, at Ordet Jurz eller Juzr, som det ogsaa skrives, kunde være opstaaet af Gur-

72. [1]) Reinaud, Rel. des voyages, I, 26, 133. H. M. Elliot, History I, 4. 10.

jara Navnet. Mahodaya Slægtens Byrd er ikke angivet nogetsteds; dens Stamfader Devaçakti kunde være udgaaet fra Gurjara Folket, og derved have bragt dette Navn saa langt mod Øst.

73. Den Konge, som Suleimans Beretning nærmest angaaer, har sagtens været Vatsarájas Sön III. **Nágabhaṭa**, om hvem ellers intet vides, ligesaa lidt som om hans Søn IV. **Rámabhadra**. Dennes Søn V. **Bhoja** (Bhojadeva), der A. D. 877 kaldtes parameçvara i Gvalior, var anerkjendt som Kejser i Pṛthúdaka og vel over en stor Del af det nordlige Indien A. D. 886, eller faa Aar efter Ráshtrakúṭa Kejseren Amoghavarshas lange Regjering og Død. Hvor længe dette Kanyakubja Kejserdømme bestod ved Siden af Ráshtrakúṭa Slægtens er endnu ubekjendt. Det maa være styrtet, før denne Bhojas Søn, VI. **Mahendrapála** udstedte sit Gavebrev i Çrávastí A. D. 926, og vistnok ogsaa før A. D. 916, da Masudi besøgte Indien; thi han taler ligeledes kun om den ene Balhará i Mánakír (Ráshtrakúṭa Kejseren i Mányakheṭa), hvorvel han skildrer den Magt, som Kongen af Juzr i Kanyakubja besad, som meget betydelig.[1]) Kanyakubja Kejserdømmets Fald skyldes muligvis Ráshtrakuṭa Kejseren Govindarája (den tolvte i Rækken), da han i sit Gavebrev A. D. 933 (Çaka 855) udhæver, at Gangá og Yamuná tjente

73. [1]) Hos Masúdi, Prairies d'or, bliver Navnet skrevet Juzr, jfr. I, 178, 372, 374, 383. Masúdi tilføjer, at alle Kongerne i dette Rige da bare Titlen Baurah, der er uforklarligt; det eneste, som synes at komme det nær, er Bhoja, der i Oldtiden var Titlen for Sydlandets Konge. A. Cunningham har antaget, at det arabiske Navn burde læses Tovara, og at det var det samme som skrives Tomára i Sanskrit Indskrifter fra Gvalior Huset, jfr. H. M. Elliot, History of India, 1867, I, 22 Anm. I Gavebrevene anføres der ikke nogen ejendommelig Titel. — Det er en aabenbar Overdrivelse, naar Masúdi fortæller, at denne Konge havde fire Hære, hvoraf enhver talte 700,000 eller endog 900,000 Mand, og at efter Sigende hans Rige indeholdt et Tal af 1,800,000 Byer, Landsbyer og Flækker. Derimod havde han kun 2,000 Krigselefanter. — Ibn Khurdádbah, der skrev ved A. D. 873, nævner Kongen af Juzr kun som den fjerde i Rækken af Indiens mægtigste Fyrster, hvoraf Kongernes Konge Balhará var den første; (jfr. J. As. Paris 1865, V, 19, 257, og Elliots History I, 13.

hans Kongeborg. Dette synes nemlig at tyde hen paa, at han har udvidet saa langt sit Riges Grændser; men dette forudsætter igjen et Sammenstød med Mahodaya Kejserdømmet og dettes Fald. Efter Mahendrapála fulgte i Kanyakubja hans to Sønner, først VII. Bhoja, der kun kan have regjeret i kort Tid, og derpaa dennes Halvbroder VIII. Vináyakapála, der var Mahárája A. D. 931. Men ikke længe derefter styrtede den hele Mahodaya Kongeslægt; dens Overvinder var Kong Dhánga, der vandt et selvstændigt Overherredømme ved i Kampen at besejre Kanyakubjas Fyrste, og som døde i en høj Alderdom A. D. 962, efter hvad Indskrifter fra hans Hus fortælle.

74. Dette Hus herskede i Kanyakubjas Naboland, Syd for Yamuná Floden i det store Landskab, som nu kaldes Bandelakhand. De faa Aktstykker, der endnu haves, komme fra Omegnen af Chatterpur (24° 56′, 79° 35′) og fra Bjærgfæstningen Kálanjara (25° 6′, 80° 25′), og det er derfor vistnok Fyrsterne af dette Hus, som omtales af muhammedanske Forfattere under Navn af Kálanjaras Konger (rájá). De vigtigste Aktstykker til dette Huses Historie ere tre udførlige Indskrifter. Den ene af dem er fundet i Kajraha i Nærheden af Chatterpur, og er indgravet paa en Stenplade. Den bærer Aarstal Samvat 1173 (A. D. 1116), i hvilket Aar Kong Jayavarmadeva efter hans egen Angivelse lod omskrive i Kumuda Skriftarten en gammel og halvt udslettet Indskrift, som tilhørte Kong Dhángas Tid. Denne Indskrift er ikke tilgjængelig for mig, og jeg kan derfor kun kortelig angive dens Indhold efter andres Omtale og Uddrag.[1])

74. [1]) Indskriften er udgivet af J. C. C. Sutherland i J. Bengal A. S. i VIII. Bind, som ikke findes her. Den er blevet benyttet af Lassen i Ind. Alt. III, 783—87 og af Rajendralala Mitra i en lille Afhandling Two ancient Sanskrit inscriptions from Central India, særskilt Aftryk S. 3—5. I denne Afhandling er det oplyst, at, efter A. Cunninghams Undersøgelse af Stenen, hedder Kongen Dhánga og ikke Banga, som Navnet tidligere blev læst efter et mangelfuldt Facsimile. Hans Forfædres Navne ere angivne ovenfor saaledes, som de der ere anførte efter Cunninghams Undersøgelse; den tidligere Læsemaade af Navnene paa den anden og fjerde Fyrste var Vágyati og Va-

Ifølge disse tilhørte denne Slægt Brahmankasten og stammede ned fra den gamle Rishi Atri, gjennem hans Søn Chándrátreya og Sønnesøn Váyvaryama, der begge ere mig ubekjendte.[2]) Det ældste Medlem af Slægten, der nævnes, er Nannuka; men der gives ingen Oplysning om, hvorledes han vandt en fyrstelig Værdighed. Efter ham er Rækken, Søn efter Fader: Vákpati, Vijaya, Ráhila, Çríharsha, Yaçodharma-deva. Skjøndt de omtales i høje Udtryk efter almindelig Skik, kunne de ikke have indtaget nogen fremragende og mægtig Stilling ved Siden af det herskende Ráshtrakúṭa Kejserhus og de omgivende Fyrsteslægter mod Nord og Øst, som nævnes af Araberne Suleiman, Ibn Khurdádbah og Masúdi, medens dette Kálanjara Hus forbigaaes med Tavshed.[3]) Derhos synes selve Indskriften at antyde, hvorpaa Lassen har gjort opmærksom, at store Ulykker have truffet Slægten under de sidste af disse Fyrster.

75. Yaçodharma-devas Søn var Dhánga, og det var sagtens ham, der først hævede sin Slægt i Vejret, idet han erhvervede sig en ikke ringe Magt og Betydning, og vandt et selvstændigt Overherredømme (sámrájya), som den anden udførlige Indskrift angiver. Ifølge Kajraha Indskriften har Dhánga strakt sin Indflydelse langt ud over Nabolandene, om end i forskjelligt Omfang og Fylde; thi der nævnes deri Fyrsterne i Káçí og Koçala, hvoraf den ene, om ikke snarere begge tilsammen, vistnok er den, som i den anden Indskrift kaldes Kanyakubjas Fyrste; dertil nævnes der mod Øst Fyrsterne over Ráḍhá og Anga, eller de vestlige Dele af Bengalen, og mod Syd Fyrsterne over Andhra og Kratha eller Vidarbha-Landet. Derimod er det vistnok med

hila. I Ind. Alt. III, 784 er der efter Nannuka indskudt et Led Arjuna, der hverken findes Ind. Alt. III, 1165 eller i Rajendralalas Liste. Da Navnet tidligere læstes Banga, maatte det Forbindelsesled gaae tabt (Ind. Alt. III, 787), som sammenknytter de to Rækker af Dhángas Forfædre og Efterfølgere.

74. [2]) De nævnes ikke i Fortegnelsen over Brahman-Ætterne i M. Müllers Anc. Sanskrit Lit. S. 383; Chándrátreya findes heller ikke i Bøhtlingks Ordbog.

[3]) Medmindre det antydes ved *Táfak*, *Táfan*, arab. Navn paa et lille Rige, og Bjærgfortet *Taifand*, taget 1023 af Mahmud (§ 81); jfr. Elliots Hist. I, 360.

en betydelig Overdrivelse, at der tillige siges, at han kunde lade sit Bud udgaae til Sinhalas Konge og til Kuntalas Herre; thi dennne sidste var Ráshtrakúṭa Kejseren, der endnu var i fuld Besiddelse af sin Magt.[1]) Kajraha-Indskriften handler om nogle Bygninger, som Dhánga havde ladet opføre, og deriblandt et prægtigt Tempel for Çambhu under hans Navn eller Form af Pramatha-nátha, Herre over en Slags Trolde og Nisser.

76. Dertil er der af den gamle Indskrifts Fornyer, Dhángas sjette Ætling Jayavarma-deva, føjet den Oplysning, at Dhánga i den høje Alderdom af over hundrede Aar havde overgivet sit dødelige Legeme til Bølgerne paa det hellige Sted, hvor Ganges og Yamuná løbe sammen, hvor han altsaa efter indisk Skik har søgt en frivillig Død. Dette gjorde han Samvat 1019 (A. D. 962), elleve Aar før Ráshtrakúṭa Slægten blev styrtet. A. Cunningham har seet en lang Indskrift af Dhánga med et Aarstal, som var 45 Aar før hans Død; men denne er endnu ikke offentliggjort.[1]) En anden lille Indskrift, der ligeledes findes i Kajraha, og som er affattet paa Sanskrit med unøjagtig Stavemaade, er sat Samvat 1011 (eller otte Aar før Kongens Død) af en bhavya-Páhila, der kalder sig Dhánga-rájena mánya, agtet af Kong Dhánga, men ellers ikke angiver sin Stilling. Han var en Jina-Bekjender (Jina-nátha) og har skjænket nogle Havestykker sagtens til det lille Jaina Tempel, hvorfra denne ubetydelige Indskrift er kommen.[2])

77. Den anden udførlige Indskrift er fundet ved Byen Mow, der ligeledes ligger i Nærheden af Chatterpur.[1]) Den er indgravet paa en stor Sten, som har været brugt af de omboende

75. [1]) Jfr. Lassen, Ind. Alt. III, 785 og 752. — Den samtidige Ráshtrakúṭa Kejser var sagtens Kakkala, der regjerede indtil Samvat 1030 (Ç. 895), jfr. Afhandlingen om de indiske Kejserhuse § 112.

76. [1]) Ifølge Angivelse af Rajendralala mitra i hans Afhandling om Two inscriptions from Central India, S. 4 Anm.

[2]) Indskriften er udgivet af Rajendralála mitra i Omskrift og med Oversættelse i nysnævnte Afhandling S. 7—8. — Den anden i denne Afhandling meddelte Indskrift er fra Samvat 1207 og giver Bidrag til Chedis Kongeslægts Historie.

77. [1]) Udgivet af W. Price 1813 i As. Res. XII, 357.

til Hvæssesten; derfor har Indskriften lidt betydeligt, og store Stykker, hvoriblandt Slutningen med Aarstallet, ere nu aldeles ulæselige, hvilket har givet Anledning til enkelte Misforstaaelser af Indskriftens bevarede Indhold. Den er affattet paa 49 eller 50 Vers af forskjellige Versemaal, og den er sat af en Minister til Minde om Opførelsen af et Tempel eller en anden Stenbygning til gudeligt og fromt Brug. Indskriften giver, efter en Indledning til Vishnus Pris (Vers 1—2), saavel Rækkefølgen af Landets Fyrster (Vers 3—15), som derefter (fra Vers 17) en Liste over den Slægts Medlemmer, som gjennem flere Slægtled havde været hine Fyrsters Ministre, Søn efter Fader. Fyrsterne saavel som Ministrene omtales som højst fortrinlige; men som sædvanligt er det hele holdt i meget almindelige Udtryk, og det er kun faa virkelige Kjendsgjerninger, som deri anføres eller antydes.

78. Ligesom Fyrsteslægten, tilhørte Ministerfamilien Brahmankasten, og den var en Gren af Angiras' Æt, som nedstammede fra hans Søn, en Veda Rishi Gotama, der her (Vers 17—19) bliver identificeret med den Gotama, der har Navn af at være Stifter af den philosophiske Nyáya Skole; han siges derfor i Indskriften at have været en Fjende af den anden philosophiske Skole Mímánsá, og at have hævdet Içvaras Overhøjhed og baaret Tilnavnet Axapáda.[1]) I denne Slægt fødtes den dygtige, vise og veltalende Prabhása, der tjente som første Minister de to Konger Dhánga og Gaṇḍa (Vers 20—22). Fyrsterækken begynder i Vers 3, hvoraf der kun er bevaret Slutningen af anden Halvlinie, det meste af tredie og hele den fjerde;[2]) deri siges

78. [1]) Det Tilnavn *axapáda*, øjefodet, forklarer Indskriften derved, at ligesom Çambhu eller Çiva havde faaet et tredie Øje i Panden, saaledes havde han faaet Øjet paa sin Fod, der lignede et Ansigt.

[2]) Det bevarede af dette Vers er med Angivelse af de manglende Stavelsers Vægt:

2. ⏑⏑⏑⏑⏑⏑ — —
— ⏑ námá narendrah,
3. ⏑⏑ makhilavṙsam yah
Kányakubjam narendram
4. samara-bhuvi vijitya
prápa sámrájyam uććaih.

I anden Halvlinie er der læst náma, hvilket strider mod Versemaalets Bud, som aldrig overtrædes.

der, at en Fyrste ved Navn -⏑ (som mangler) havde i Kampen overvundet Kanyakubjas Fyrste og derved opnaaet et selvstændigt Overherredømme, som før er omtalt; derefter hedder det i Vers 4, at hans Søn var Gaṇḍa-deva, som forstod sig paa at tugte sine Fjender og som var Jordens Herre. Det fremgaaer af Ministerlisten, at det manglende Navn paa Indskriftens første Konge har været I. Dhánga, der har den Kvantitet, som Versemaalet fordrer, og han var Fader til II. Gaṇḍa eller Gaṇḍadeva; thi deva er ikke nogen væsenlig Bestanddel af Navnet, det betegner kun den fyrstelige Stilling i Almindelighed. Disse ere saaledes de to Konger, hvis Minister Prabhása var.

79. Derefter komme tre Slægtled af Fyrster (V. 5-8) og ligesaa mange af samtidige Ministre (V. 22 flg.), nemlig:

III.	Vidyádhara-deva.	Çivanáman.
IV.	Vijayapála.	Mahípála.
V.	Kírtivarma-deva.	Ananta.

Indskriften anfører intet særligt Træk om de to første Konger eller deres Ministre. Det er dernæst uvist, hvor længe Slægten bevarede Herredømmet over det vundne Kanyakubja Land, eller hvor vidt det overhovedet har strakt sig mod Nord. Da Dhánga i høj Alderdom døde Samvat 1019 (A. D. 962), maa hans Sønnesøn og Sønnesønssøn antages at have regjeret omkring Midten af det ellevte Samvat Aarhundrede, (eller i Slutningen af det tiende og Begyndelsen af det ellevte chr. Aarh.). En Indskrift fra denne Tid, fundet i Nærheden af Bareilly (28° 23′. 79° 16′), der er sat Samvat 1049 (A. D. 992), nævner Lalla i Viçálapura som sin Konge, og skjøndt han ikke var af Betydning, vil dog dette Sted betegne den nordligste Grændse for Slægtens umiddelbare Herredømme.[1]) Da Lahores Konge Jayapála nogle faa Aar før denne Tid til Kampen mod Sabuktegín samlede om sig Nabofyrsterne, nævner Ferishta Rájaerne over Kálanjara og Kanyakubja, og i

79. [1]) Indskriften er fundet af H. S. Boulderson og udgivet af James Prinsep i J. Bengal A. S. VI.; den er benyttet af Lassen i Ind. Alt. III, 803, hvorfra det ovenfor anførte er hentet. Viçálapuras Beliggenhed er mig ubekjendt.

det store Forbund, som Jayapálas Søn Ánandapála bragte til Veje mod Mahmud A. D. 1008 (Samvat 1065), nævnes ligeledes Kongerne over Kálanjara og Kanyakubja som Deltagere.[2]) Herefter maatte man antage, at de to Lande, hvis Hovedstæder de nævnte Byer vare, paa den Tid havde særskilte, selvstændige Fyrster; men Ferishta er imidlertid en saa sildig Forfatter, at hans Angivelse taber noget i sin Vægt, og under den almindelige Benævnelse Rája kan der være overseet Forskjellen mellem en Overherre og en Lehnsfyrste eller Statholder.

80. Da Mahmud af Ghazni A. D. 1018 (Samvat 1075) rettede sit Tog mod Kanyakubja, giver den arabiske Forfatter Utbí den regjerende Fyrste Navn af Rájayapála eller Rájapála. Dette kan meget vel være en Fejlskrift for IV. Vijayapála, og vilde i saa Fald bevise, at denne endnu havde hævdet, hvad Oldefaderen havde vundet. Utbi fortæller, at Byen Kanyakubja havde et betydeligt Omfang paa Bredden af Ganges, og syv Borge bidrog til dens Forsvar; Mahmuds Ærgjerrighed gik ud paa at maale sig med dens Fyrste og i hans Person at ydmyge den lange Række af Mahárájaer, som i saa lang Tid havde bragt Halvøen til at skjælve. Ved Mahmuds Komme havde Fyrsten og en stór Del af Indbyggerne trukket sig tilbage paa Gangás østlige Bred Januar 1019. Dertil føjer den samtidige Albirúni, at de Indere, som ikke vilde underkaste sig det fremmede Herredømme, grundede en ny Regjering tre eller fire Dagsrejser øst for Ganges i Byen Bári eller Bádi, hvor tre Floder flød sammen; men om denne midlertidige Regjeringsstad er der ikke Tale i andre Kilder.[1]) Ferishta fortæller (I, 58), at Kanyakubjas indfødte Konge hed Kur eller Kuvar Ráy, og at han underkastede sig og endog skal, efter en Forfatters Angivelse, have bekjendt sig til Islam. Men

79. [2]) Ferishta, transl. by J. Briggs I, 18, 46. — Ferishta var født i Asterábád, men kom som Barn til Indien, hvor han ved Fyrsten af Bíjapurs Hof fuldendte sin Historie ved A. D. 1611; jfr. Fortalen, S. XXXIX-XLVI.

80. [1]) Ifølge Uddrag af Utbi og Albirúni i Reinauds Mémoire sur l'Inde S. 263-65. I den persiske Oversættelse af Utbis Værk kaldes Kongen Haipal eller Jaipal; jfr. Kitáb-i-Yaminí, transl. by Reynolds, S. 456.

efter Utbis og Albirúnis Beretninger maa han snarest antages at have været indsat af Mahmud som Statholder i Kanyakubja eller som en ny Konge.[2]) Ferishta fortæller endvidere (I, 63), at Mahmud to Aar derefter (A. D. 1021) hørte, at Nabofyrsterne under hans Fraværelse havde angrebet denne Rája paa Grund af hans Underkastelse. Mahmud ilede til Hjælp; men forinden hans Komme havde *Nanda Ráy*, Konge af Kálanjara, indtaget Kanyakubja og dræbt den indfødte Rája med et stort Tal af hans vigtigste Høvdinger.

81. Ved Yamuná vilde Lahores Konge gjøre Mahmud Overgangen stridig, men blev slaaet. Kálanjaras Fyrste havde lejret sig paa Grændsen af sit Rige med en Hær paa 36000 Ryttere, 45000 Fodfolk og 640 Elefanter, men trak sig i Uorden tilbage ved Mahmuds Komme; denne gjorde et rigt Bytte, før han vendte hjem. I Aaret 1023 (Samvat 1080), fortæller Ferishta (I, 66), drog Mahmud atter mod Nanda Ráy af Kálanjara; hans Vej førte ham til Gvalior, hvis Fyrste kjøbte ham bort med rige Gaver og 35 Elefanter. Derpaa blev Kálanjara indesluttet, og Nanda Ráy tilbød 300 Elefanter og andre Gaver for at faae Fred, hvorhos han sendte til Mahmud en Lovsang paa indisk Sprog over hans Soldaters Tapperhed; dette smigrede Mahmud, især da den blev meget beundret af de lærde Mænd fra Indien, Arabien og Persien, som vare ved hans Hof; til Gjengjæld gav Mahmud Nanda Regjeringen over 15 Fæstninger, hvoriblandt selve Kálanjara; men Freden blev dog væsenlig opnaaet ved de mange kostbare Gaver af Guld og Juveler, som Nanda Ráy gjorde ved denne Lejlighed. Disse Mahmuds Tog mod Kálanjara maa have ramt den Slægt, som den udførlige Indskrift fra Mow omhandler; men i dens Fyrsterække er der ingen, der har et Navn, som kommer Ferishtas Nanda nær; derimod blev i Ministerrækken det lignende Navn *Ananta* baaret af Kírtivarmans højt betroede og højt priste

80. [2]) Saaledes som ogsaa baade Reinaud (Mémoire 265) og Lassen (Ind. Alt. III, 740) have opfattet Forholdet. Lassen har gjenfundet Navnet i Kuru; Cunningham sammenstiller det med Masúdis Baurah, jfr. § 73 Anm. 1.

Minister, der kaldes Fjendernes Overvinder og den ypperste af alle Helte, og det vilde slet ikke være forunderligt, om i Efterslægtens Erindring og Overlevering en berømt Ministers Navn var traadt i Stedet for den samtidige Konges eller endog for hans Forgjængers.

82. Imidlertid maa dog snart efter Mahmuds Tog (Samvat 1080) Landet om Kanyakubja paa den venstre Bred af Ganges og Yamuná være gaaet bort fra Kálanjara Slægten over i andre Hænder. Tæt ved Benares (Káçí) i Sáranátha fandtes nemlig 1794 i Ruinerne af en buddhistisk Tope to Urner og en Billedstøtte af Buddha med en lille Indskrift, som for længe siden er udgivet, men paa en mindre tilfredsstillende Maade.[1]) Det fremgaaer dog deraf, at Mahípála Gauḍa-adhipa, Herskeren over Gauḍa Landet, har i Káçí ladet opføre en Obelisk og andet (yashṭy-ádi), og der nævnes derpaa Çrí Sthirapála og hans yngre Broder Vasantapála, der begge have været Buddhister, men hvis Forhold til Mahípála ikke er angivet. Indskriften har Aarstallet Samvat 1083. Det er imidlertid ikke aldeles nødvendigt at antage denne Indskrift som et Bevis paa, at Mahípála har strakt sit Herredømme ud over Káçí; thi da Sáranátha var et helligt buddhistisk Sted, kunde han vel have bidraget til Troens Forherligelse her, om det end laa udenfor Gauḍas egne Grændser.[2]) Men noget længere mod Vest er der i Porten til Fortet Kurrah anbragt en lille, halv uforstaaelig Indskrift, der har Aarstal Samvat 1093 og nævner som sin Ophavsmand en Mahárája-adhirája Çrí-Yaçahpála, der har udstedt en Befaling til en Mahant (Kloster-

82. [1]) Denne Indskrift er udgivet alene i Omskrift af Jonathan Duncan 1798 i As. Res. V, 131 paa en Tid, da Sanskrit Studiet var i sin Barndom, og man plejede ganske at stole paa de indiske Panḍiter, der ofte læste mere med Fantasiens Hjælp end med Øjnenes; og naar man seer hen til den Maade, hvorpaa den almindelige og nu vel kjendte buddhistiske Trosbekjendelses Formel er læst, maa man blive mistænksom ogsaa mod den øvrige Del af denne Indskrift, tilmed da den, som den foreligger, frembyder flere uforstaaelige Steder. Jfr. Ind. Alt. III, 741.

[2]) Denne Indskrift afgiver et vigtigt Bidrag til Buddhismens indiske Historie. Sáranáthas Skjæbne var en voldsom Ødelæggelse ved Ild og Sværd, jfr. A. Cunningham, Bhilsa topes, S. 167.

forstander) i en Landsby i Kauçámba-maṇḍala.[8]) Da Kurrah (25° 41′, 81° 16′) ligger i Landet mellem Ganges og Yamuná, Syd for Kanyakubja, kan derfor Kálanjara Slægtens Herredømme paa den Tid ikke have strakt sig langt paa denne Kant mod Nordvest.

83. I denne Slægt blev ifølge den udførlige Mow Indskrift IV. Vijayapála fulgt af sin Søn V. Kírtivarma-deva eller, som Navnet ogsaa angives (V. 30-31), Kírtivarman med Tilføjelse af *íçvara* eller *prabhu*. Om ham tales ogsaa kun i almindelige og svævende Udtryk i Indskriften, saasom at han havde sejret over sine Fjender og bragt hele Riget i Flor (V. 7-8). Han har dog en vis Betydning for den senere indiske Literaturs Historie, idet hans Navn, som Indskriftens Udgiver W. Price forlængst med Skarpsind har gjættet, er knyttet til Dramaet Prabodhachandrodaya (Erkjendelses Maanens Opgang), hvis Digter er Kṛshṇamiçra. Dette Drama er træffende skildret af Lassen som et af den indiske Aands ejendommeligste Frembringelser; dets Indhold er theologisk-philosophisk, idet der fremstilles deri den sande Læres Sejer over Vildfarelsen, saaledes som dets Titel tilkjendegiver; hvorvel det ikke er virkelige Personer, der optræde, men Begreber, Sjæleevner, Lidenskaber og Sekter, har dog Digteren forstaaet saa skarpt at charakterisere disse ideale Væsener, saa grundigt at motivere deres Handlinger, og saaledes at indblæse dem virkelige Personers Liv, at Læseren følger med samme Deltagelse Kampen mellem Sandhed og Vildfarelse, som om det havde været en virkelig Kamp (Ind. Alt. III, 790).

84. Dette Dramas Forspil giver et Bidrag til Kongens og Tidens Historie; thi ifølge dette blev Stykket opført for Kong Çrí Kírtivarma-deva paa Foranstaltning af hans Hærfører çrímad-Gopála. Denne prises derfor i høje Udtryk, og skjøndt han ligesom

82. [8]) Kurrah Indskriften er udgivet af Colebrooke i Essays II, 277. Han har kun kunnet forstaae Begyndelsen, og mere er heller ikke siden den Tid blevet forstaaeligt. I Nærheden af Kurrah har man troet at finde Spor af den gamle By Kauçámbí, som nu er forsvunden; jfr. Ind. Alt. III, 201.

sin Konge tilhørte Brahmankasten, skildres han som en dygtig og lykkelig Hærfører. Der siges nemlig, at han lignede det mythiske Vildsvin ved at løfte Jorden (d. e. Kírtivarmans Land) op af det Ødelæggelsens Hav, som mægtigere Fyrsteslægter havde overskyllet det med; nu havde han fuldbragt Çrí-Kírtivarma-devas Verdenserobring (digvijaya, hvad vel kun vil sige, at han havde overvundet Nabofyrsterne) ved Sejre paa blodige Valpladse; han havde befæstet sin Konges Overherredømme (sámrájya) og hævet ham til denne høje Stilling, derfor vilde han nu adsprede sig ved Opførelsen af et fredeligt Skuespil. Af Kongens Fjender nævnes ved Navn ikkun Chedi Landets Konge, Karṇa af Maanens Æt, der havde været grum som Ødelæggelsens Ild mod alle Fyrsteslægter, men var bleven fuldstændig overvundet af Gopála, som derved havde grundet Kírtivarmans Lykke.[1]) Dramaets Angivelse vinder Bestyrkelse derved, at den nævnte Chedi Konge Karṇa findes anført i et tilsvarende Led blandt dette Lands Fyrster, som kjendes af samtidige Indskrifter.[2])

85. Den udførlige Mow Indskrift antyder intet om saadanne Kampe eller om Ulykker, der vare overgaaede Kírtivarman og hans Hus; heller ikke nævner den Hærføreren Gopála, hvad der er let forklarligt, da den angaaer den anden Slægt, som gjennem flere Led havde hos Kongehuset været i Besiddelse af Ministerværdigheden. Af denne Slægt beklædtes Posten under Kírtivarman af Ananta, der var Fader til Indskriftens Ophavsmand; til hans Pris tales der ogsaa i høje Toner, blandt andet siges der, at han ved sine Egenskaber ragede op over alle andre og var i enhver Sag sin Konges højt agtede Raadgiver.[1]) Han havde to Hustruer og tre Sønner, Vatsa, Vámana og Pradyumna (V. 27-36). Derefter siges der i to hullede Vers (37-38), at de bleve alle prøvede af Kongen Sallaxaṇa (Sallaxaṇa-xitibhuj) eller Sallaxaṇavarman

84.[1]) Dramaet Prabodha-chandrodaya, udgivet af H. Brockhaus 1835-45, S. 2-5.

[2]) Jfr. om Chedi Kongerne F. E. Hall i J. American O. S. VI, 500.

85. [1]) Anantas yngre Broder var Yogeçvara, der synes at have levet et fromt Bodsøver-Liv, som Navnet ogsaa antyder.

og anbragte i passende Stillinger, og de to af dem synes efter det ligeledes hullede Vers 39 at have været hans Skatmester og Hærfører, Styrerne af hans koça og daṇḍa. Det er ikke klart, hvilken Stilling Faderen Ananta indtog under Sallaxaṇavarman; han fandt (V. 40) en frivillig Død i Yamunás Vande, som det synes under Jayavarmans Regjering.

86. I Kongerækken nævnes v. Kírtivarmans Søn i Vers 9; vel er hans Navn hullet, men det kan dog udfyldes af selve Indskriften. Deraf er bevaret vi. Çrí--⏑⏑ varmadeva, med fire ulæselige Stavelser af den angivne Kvantitet. Hans Søn var vii. Jayavarmadeva (V. 11). Det derpaa følgende Vers 12 har en Fejl, saaledes som det er trykt, og det er anført nedenfor, da det har givet Anledning til nogen Misforstaaelse af Slægtfølgen.[1]) Det maa oversættes: Landsherren Çrí Sallaxaṇavarmans yngre kjødelige Broder, Kong viii. Pṛthvívarman bar saa Byrden af Slægtens Kongedømme, hvortil han var dygtig. Hans Søn var ix. Madanavarman (V. 14). Af det anførte Vers 12 fremgaaer det, at Sallaxaṇavarman har været Landets Konge (xoṇí-nátha), og hans Navn maa derfor have staaet i et af de tidligere Vers; men der er ingen anden Plads dertil end i det hullede Vers 9, hvor netop Sallaxaṇa giver de fire forsvundne Stavelser med den Kvantitet --⏑⏑, som Versemaalet (Çárdúlavikríḍita) kræver, saa at man trøstig kan antage, at det mangelfulde Navn har været fuldstændig vi. Çrí-Sallaxaṇavarma-deva, saa meget mere som det tilsvarende Stykke om Ministrene giver Kongernes Rækkefølge: Kírtivarman, Sallaxaṇavarman og Jayavarman, som ovenfor angivet, og nævner derefter Pṛthvívarman og Madana-xoṇípála, der er den samme som Kongelistens Madanavarman.[2]) Slægtfølgen og Kongerækken har derfor været:

86. [1]) Som det er trykt lyder Verset:

Çrí Sallaxaṇavarma-
xoṇínáthasya sodaro 'varajah
atha Pṛthvívarma-nṛpa
kula-rájya-dhuráṃ dadhau dhuryah.

Versemaalet er Árya, og det kræver i den tredie Halvlinie nṛpo, der ender paa en lang Stavelse.

[2]) Ligesom Madanavarman hedder Madana-xoṇipála i Vers 42, saaledes

V. Kírtivarman.

VI. Sallaxaṇavarman.	VIII. Pṛthvívarman.	Brødre.
VII. Jayavarman.	IX. Madanavarman.	Fættere.[8])

87. VI. Sallaxaṇavarman bliver i Vers 38 sat i Forbindelse med Antarvedí-vishaya, Landet mellem Yamuná og Ganges, uden at det kan sees af det mangelfulde Vers, hvad han har gjort der; efter dets Plads maa det formodes, at den ene af Anantas tre Sønner har været ham behjælpelig i hans Foretagende der. Hans Søn VII. Jayavarma-deva overstraalede alle andre Fyrster (Vers 11); den følgende Konge, hans Farbroder altsaa, VIII Pṛthvívarma-nṛpa var en god Fyrste; dennes Søn IX. Madanavarman prises som en dygtig Kriger, hvis Berømmelse naaede op til Brahmans Himmel, og der meddeles dertil (Vers 15) de særlige Kjendsgjerninger, at Chedi Kongen flygtede strax blot ved hans Navn, da han var Sejerherre i mange Slag, at Káçí-Kongen ved hans Venskab ombyttede Skræk med Glæde, og at den stolte Málava Herre blev oprykket med Rode i faa Minutter, medens de andre Fyrster fandt Sikkerhed ved Underdanighed mod ham. Málava Kongen (Naravarman eller Yaçovarman) er ovenfor omtalt (§ 51); den samtidige Chedi Konge maa efter Slægtrækken have været enten Gayakarṇa eller hans Søn Narasinha. Ved Káçí-Kongen menes vel snarest Fyrsten af det saakaldte Rahtor Hus, som herskede paa den nordlige Bred af

bliver Sallaxaṇavarman (V. 38) kaldt Sallaxaṇa-xitibhuj i V. 37, sagtens af Hensyn til Versemaalets Krav, og saaledes findes begge Former Madanavarman og Madana i Kálanjara Indskriften (jfr. § 92). I Ind. Alt. III, 794 er Madana opfattet som Madanavarmans Minister; denne hed vistnok Vatsa (jfr. § 88.)

86. [8]) Lassen har (Ind. Alt. III, 792) antaget, at Sallaxaṇavarman var Jayavarmans yngre Broder, men ikke Landets Konge, idet han har seet rigtigt, at Jayavarman blev efterfulgt af Pṛthvívarman, hvis Forhold til den foregaaende ikke har været ham klart. Hans Kongerække er derfor: Kírtivarman, ? varman, Jayavarman, Pṛthvívarman, Madanavarman. — Rájendralála Mitra i Afh. Sanscrit inscriptions from central India, S. 5 giver Rækken (talt fra Nannuka): XI. Kírtivarman; XII. —varman, Søn af XI.; XIII. Jayavarman, Broder til XII.; XIV. Sallaxaṇavarman, Søn af XIII.; XV. Madanavarman, Søn af XIV., og han har saaledes udeladt Pṛthvívarman eller identificeret ham med Sallaxaṇavarman.

Ganges, og hvis Riges Hovedstad var Kanyakubja; af dette Hus var den samtidige Hersker Govindachandra.

88. Madanavarman var den Konge, under hvis Regjering den udførlige Mow Indskrift blev sat. Navnet paa dens Ophavsmand er ikke angivet i Indskriften, som den foreligger, men kan findes ved en Gisning i Vers 40, der er mangelfuldt og tildels meningsløst, som det er udgivet; jeg formoder, at deri har staaet: efter Anantas Død blev hans Søn Vatsa ansat i pratihára-Posten af Landsherren Jayavarman i den Tanke, at han vilde holde Styr paa Fjenderne.[1]) Om denne (Vatsa) handler det øvrige af Indskriften. Han var ædel, veltalende, dygtig og krigskyndig; han blev siden af Pṙthvívarman gjort til den første Minister (Vers 41), og han tjente derpaa Landsherren Madana og gjorde ham til Enehersker over Jorden (Vers 42). Hans Pris fortsættes i Versene 43—46, hvori der tillige siges, at han havde flere Sønner, deriblandt Çrídhara og Vidyádhara, og i Indskriftens mangelfulde Slutning omtales Udførelsen ved ham af den Stenbygning ved Landsbyen Vedu, der har givet Anledning til Indskriftens Affattelse og Indristning.

89. Til de to Fættere VII. Jayavarman og IX. Madanavar-

88. [1]) Den sidste Halvdel af Vers 40 er udgivet:

çástá 'rínám iti sa Jayavarm-
âvaníndreṇa yatnád
átmá bhaktyai prathita-matiná
prátiháryе niyuktah.

I Oversættelsen er der antydet et Hul, hvortil der intet Spor findes, den er nemlig: hence the ... of the chastiser of his foes was employed in the guardianship by Jayavarman, og der er føjet dertil den Anmærkning, at prátihárya ogsaa har en anden Betydning, som er aldeles upassende her; denne er Gjøgleri. Men *átmá* maatte nødvendigvis gaae paa Jayavarman, og Meningen maatte være, at Jayavarman anbragte sig selv i prátihárya, i Ordets ene eller anden Betydning. Men jeg formoder, at Fejlen ligger i *átmá*; thi deri maa aabenbar stikke Navnet paa den, som Jayavarman troede vilde være en çástar arínám. Hele Indskriftens Sammenhæng viser, at dette maa have været en af Anantas Sønner, og af disse passer kun Vatsa (Nf. Vatso) til Versemaalet. Prátihárya er Posten som pratihára eller pratíhára, en Dørvogter, men som paa den Tid maa have været en anseelig Hofstilling; thi i den samtidige Rahtor Slægts Gavebreve indtager pratihára Pladsen imellem Kongens Huspræst og hans Overhærfører (purohita og senádhipati), jfr. § 104.

man ere Aarstal knyttede. Ifølge Kajraha Indskriften har VII. Jayavarman i Samvat 1173 ladet omskrive den gamle Indskrift fra Kong Dhánga. Tidsrummet fra Dhángas Død Samvat 1019 indtil kort efter S. 1173, eller noget over 154 Aar, har saaledes været optaget af sex Konger med en Middeltid af 26 Aar. Jayavarmans Indskrift Samvat 1173 maa nemlig have tilhørt Slutningen af hans Regjering; thi efter ham fulgte først Farbroderen VIII. Pṛthvívarman, og derpaa dennes Søn IX. Madanavarman, der var i Besiddelse af Kejserværdigheden allerede Samvat 1188. Dette Aarstal har en lille Indskrift, som er sat i Bjærgfortet Kálanjara til Minde om Udførelsen af et Billede af Gudinden Varadá (Kumárí, Kálí) ved en hengiven Tjener af Çivadyrkeren çrímad-Madanavarma-deva, hvem der er tillagt de sædvanlige Kejsertitler paramabhaṭṭáraka mahárájádhirája parameçvara, og som dertil kaldes çrí Kálanjara-adhipati, Kálanjaras Herre.[1]) Herved er IX. Madanavarman bestemt knyttet til Kálanjara; thi at det ogsaa er den samme, som Mow Indskriften omhandler, fremgaaer med tilstrækkelig Klarhed af den anden Indskrift fra Kálanjara, hvorvel den kun er højst ufuldstændig bevaret, hvad der er saa meget ærgerligere, som den aabenbar har hørt til de vigtigste af Indiens Indskrifter. Denne Indskrift viser Spor til 31 meget lange Linier, hvoraf kun det venstre Stykke med Begyndelsen af alle Linier er bevaret, medens Resten med mere end tre Fjerdedele af dem er aldeles forsvunden.[2]) Den er af-

89. [1]) Denne Indskrift er tilligemed den følgende efter Facsimile taget af F. Maisey udgivet i J. Bengal A. S. XVII, 1848, I, 321, 317, men kun i Omskrift og med en Oversættelse (of so much of them as was intelligible) ved Bábu Sárodáprasád Chakravarttí, der synes at have tilhørt den gamle Skole af Panditer. Indskrifterne slutte sig til F. Maiseys Description of the antiquities at Kálinjar i samme Bind S. 171 flg., hvor Findestederne ere angivne S. 191 og 193. Efter Omskriften er denne Indskrift Samvat 1188 kejtet affattet paa noget usammenhængende Sanskrit. Dens Ophavsmand, der kalder sig Kejserens páda-ambuja-árádhana-tatpara, synes at være Çrí-Vachharája, en mahárájaputra, hvilket vel snarere betyder en fornem Rájputra end en Søn af en Mahárája.

[2]) Indskriften er indhugget paa en blød Sandsten. Forholdet imellem det bevarede og det forsvundne kan om-

fattet paa Vers i forskjellige Versemaal, og Rækkefølgen synes at have været angivet med Tal, som gaae til 72 i den sidste Linie.

90. I denne Kálanjara Indskrift har der, efter Indledningsvers til Çivas Pris, været omtalt i Linie 1—5 mindst to Fyrster, hvis Navne ere forsvundne, og af hvilke den sidstes Søn (suta) nævnes i Vers 5 under det formummede Navn Veládhara, der uden Tvivl bør læses Vidyádhara. Derefter indeholder det bevarede af Lin. 6—13 omtrentlig:

Linie 6: (Vers 13). Da denne Landsherre var i Nydelse af Indras halve Sæde .... [1])

7: sejrende var født Vijayapála, hans Søn, en Landsherre,[2]) for hvis skarpe Klinge Fyrsternes Krandse faldt....

8: Søn, lig Kumbhodbhava en namita-avaníbhṙt,[3]) som

trentlig udfindes af de bevarede Steder, hvor to efter hinanden følgende Linier indeholde Begyndelsen og Slutningen af to Nabovers. Saaledes, Linie 3 har, efter de 14 sidste Stavelser af Vers 4, bevaret 20 Stavelser af Vers 5, medens Linie 4 begynder med de 17 sidste Stavelser af Vers 6, begges Versemaal er det samme Çárdúlavikríḍita med 76 Stavelser; derfor har Hullet i Linie 3 indeholdt 56 + 59 = 115 Stavelser, medens der er bevaret 34. — Linie 14 har, efter 20 Stavelser af Vers 33, bevaret 10 Stavelser af Vers 34 (samme Versemaal), og Linie 15 begynder med de 8 sidste Stavelser af Vers 35 (Upajáti, 44 Stavelser), saa at Linie 14 har bevaret 30 Stavelser og tabt 66 + 36 = 102. — Det samme har sagtens været Tilfældet i Linie 2, skjøndt Versemaalet er noget forkvaklet; Linie 2 begynder med de 6 sidste Stavelser af hvad der er angivet som Vers 1, men aabenbar skal være Vers 2; derpaa følge altsaa af Vers 3 (Çárdúlavikríḍita) 30 Stavelser, og Linie 3 begynder med de 13 sidste Stavelser af Vers 4, der næppe kan have været affattet i andet Versemaal, hvorfor to Stavelser her maa være udfaldne i Omskriften, saa at Linie 2 har tilbage 36 og mangler 46 + 61 = 107 Stavelser. Lignende har vistnok Forholdet været i de øvrige Linier.

90. [1]) Omskriften har her: tasminn *indámanardra*-sthitim *anuvadati* xonipále; men her er det let at see, at der har staaet: Indrásanárdha og sandsynligvis anubhavati, da det er et oftere forekommende Billede.

[2]) Bhúmipála er et Fællesnavn for Fyrster, og ikke et Særnavn, som Oversætteren har opfattet det.

[3]) I namita-avaníbhṙt er et Ordspil; det betyder baade bøjende Bjærge, hvad Agastya (Kumbhodbhava) efter Sagnet gjorde, og bøjende Fyrster.

havde gjort sig selv til en Prydelse for Sydlandet, og som havde Karṇa-Havet hurtigt bort....

9: (V. 20) Vædet ved en Taarestrøm fra Málava-Fyrstens gazel-øjede Piger....

10: Hans Søn Jayavarma-deva, en Dyrker af Náráyaṇa [Resten uforståaelig]....

11: efter til -varman at have overdraget Rigets Byrde, gik Fyrsten træt hen for at styrte sig i Gudeflodens Vand. (V. 25) — ....

12: opgivende Livet, naaede de hisset deres Maal. — (V. 29). Efter ham bar Madanavarman Jordens Byrde....

13: [er ogsaa mig uforstaaelig, og Versemaalet er forstyrret.]

14: af ham blev Gurjara Fyrsten overvundet, som Kansa fordum af Kṛshṇa. — (V. 34) En Fører, Sejerslyst....

91. De fuldstændig bevarede Navne IV. Vijayapála, VII. Jayavarman og IX. Madanavarman i denne Rækkefølge udvise, at denne Kálanjara Indskrift har handlet netop om Chándrátreya Slægten, hvis Medlemmer den har opregnet i det mindste fra Dhánga. Indskriftens store Hul kan vel for en lille Del udfyldes af den udførlige Mow Indskrift; men det er dog klart, at den ogsaa har indeholdt meget ejendommeligt og været end udførligere i sin Omtale af Fyrsterne. Om IV. Vijayapálas Søn have Lin. 7—8 handlet; hans Navn var V. Kírtivarman, og her har der været nævnet hans Sejer over Chedi Kongen Karṇa, der er omtalt i Dramaet Prabodha-chandrodaya, men ikke i Mow Indskriften. Hans Søn VI. Sallaxaṇavarman har Linie 9 tilhørt; i den anden Indskrift er han sat i Forbindelse med Antarvedí, og i denne har der været Tale om en Sejer over Málava Kongen, der efter Slægtfølgen og Tidsfølgen sagtens har været Çrílaxma-deva, en Søn af Udayáditya, da denne var samtidig med Faderen Kírtivarman, ligesom ogsaa Çrílaxma-devas Broder nylig havde begyndt sin Regjering Samvat 1161, og Sallaxaṇas Søn var ved at ende sin Samvat 1173. Om denne VII. Jayavarma-deva have Linierne 10—11 handlet, hvoraf det sees, at han er veget fra sine Fædres Tro og

har sluttet sig til Vishnu-Dyrkelsen, eftersom han siges at have været en Dyrker af Náráyaṇa. Træt søgte han en frivillig Død i Gangás Vande, efter at have overdraget Regjeringen til sin Efterfølger, af hvis Navn kun Slutningen -varman er tilbage. Denne Efterfølger var efter Mow Indskriften hans Farbroder Pṙthvívarman, og Vers 25, affattet i Árya Versemaal (Lin. 11), kan have begyndt med Ordene: pitṙvya-Pṙthvívarmaṇi. Denne VIII. Pṙthvívarman tilhører ogsaa Begyndelsen af Linie 12, hvori der vistnok har været Tale om en Heltedød i Kampen, hvad enten den har truffet ham selv og hans Folk eller ogsaa hans Fjender.

92. Efter ham fulgte hans Søn IX. Madanavarman, som ifølge Mow Indskriften havde sejret over Málavas Konge, og ifølge denne har han ført sine Vaaben endnu længere mod Vest, hvor Gurjaras Fyrste blev overvundet. Med Madanavarman standser Mow Indskriften, hvorimod denne Kálanjara Indskrift gaaer videre i Slægtfølgen. I Linie 15 (Vers 36), siges der, at Kong Madanas yngre Broder var den straalende Pratápavarman;[1]) om ham handle de følgende Linier (indtil 21), uden at det er aldeles klart af de bevarede Brudstykker, i hvilket Forhold han har staaet til Kongedømmet, skjøndt det synes at fremgaae af Udtrykkene prabhu og narendra i Lin. 17, at han har været en regjerende Fyrste, og derfor sin ældre Broders Efterfølger. Efter saadanne Indskrifters eller Mindetavlers almindelige Affattelsesmaade maa man endvidere antage, at den Víravarman, som nævnes Lin. 22, har været Pratápavarmans Søn og Indskriftens Ophavsmand, hvorfor det er disse to, Fader og Søn, hvis Pris indtager det største Stykke (Lin. 15—31) af Indskriften, der skulde vidne om den Fromhed, som Víravarman havde vist ved at anlægge Templer, Haver, Damme og Søer (Lin. 25), og ved at lade Guden Nílakaṇṭha og Gudinderne Kamalá og Kálí fæste Bo i skjønne

92. [1]) Af Vers 36 er bevaret: bhrátá kaníyán Madanasya rájnah Pratápavarmá 'bhavad utpratápah. Den forkortede Form Madana i Stedet for Madanavarman skyldes Versemaalet, og den findes ligeledes i Mow Indskriften (Vers 42) ved Siden af den fuldstændige Navneform.

Boliger, og ved mange andre gode Gjerninger, som have været udhævede i de øvrige nu uforstaaelige Brudstykker og hullede Linier. Han synes ogsaa at have været en regjerende Fyrste og kaldes nṛpa i Linie 30.

93. Madanavarman regjerede Samvat 1188; Kálanjara-Indskriften bringer ved Pratápavarman og Víravarman Slægtens Historie flere Aar videre frem, uden dog, som det synes, at kunne udfylde den hele Tid indtil Samvat 1259, da der indtraadte en væsenlig Vending i Slægtens Skjæbne. Ifølge Ferishtas Fortælling (I, 197), togede i dette Aar (A. D. 1202) Kutb-uddín mod Kálanjara, slog Landets Fyrste, hvis Særnavn ikke er angivet, og belejrede ham i hans Bjærgfort. Da han var bragt i Nød, tilbød han Kutb-uddín samme Skat og Gaver, som hans Forfædre havde ydet til Mahmúd af Ghazni. Dette Tilbud blev modtaget; men Kongens Minister vilde ikke indlade sig paa noget Forlig og lod ham myrde. Det indiske Flag blev atter hejset, og Belejringen begyndte paa ny; men først saa blev Fortet indtaget, da den Bjærgkilde udtørredes, som forsynede Besætningen med Vand. I Kálanjara gjordes et rigt Bytte af Guld og Juveler. Herved blev dette Land knyttet til det muhammedanske Kejserdømme; men Slægten fortsatte dog endnu en Tid sin fyrstelige Tilværelse, om end i en underordnet Stilling.[1])

94. Længe forinden vare Landene Nord for Ganges og Yamuná gaaede over til en anden Familie, som her grundede et

93. [1]) Bhojavarman af Chándrátreya Slægten nævnes som regjerende Fyrste Samvat 1345 i en Indskrift paa en Vishnu Billedstøtte i det i Nærheden af Kálanjara liggende Bjærgfort Ajayagaḍa (Adjyghur 24° 50′, 80° 3′). Indskriftens Ophavsmand er Fyrstens Minister Nána, hvis Bedstefader Málika vistnok er den Paramálika, som bliver nævnet i et Brudstykke af en anden Indskrift fra Bjærgfortet Kálaṇjara, hvor der, ifølge Ferishtas Fortælling I, 237, residerede de to Rájaer Dulky og Mulky [en Rája og hans Minister?], som havde bemægtiget sig Landet Syd for Yamuná, men som bleve slaaede af Altamish Samvat 1304 (A. D. 1247). Denne Sammenstilling skyldes Lassen, Ind. Alt. III, 800 flg., hvorfra jeg ene kjender de to Indskrifter, der ere offentliggjorte i J. Bengal A. S. VI., som er mig utilgjængeligt.

Kejserdømme. Denne Families Byrd er endnu ukjendt, da den ikke er angivet i noget af de samtidige Aktstykker, der haves fra den. Den er blevet henført til en Rájputra Stamme eller Slægt Rathore eller Rahtor; men som H. H. Wilson for længe siden har bemærket (As. Res. XV, 461), tilsyneladende kun i Henhold til en Hindí Folkebog, Prithu Rái charitra, om den sidste Hindu Kejser i Ajmír og Delhi; hvad der er overensstemmende med Nutidens Sagn i Rájputtana, som udlede det senere Fyrstehus i Yodhapura (Jodhpur), der tilhører Rathore Stammen, fra den sidste Kanyakubja Kejser, hvis Sønnesøn siges at have været Stamfader til Yodhapura Huset, saa at der dog uheldigvis mangler netop det vigtige Forbindelsesled.[1] Lassen har (Ind. Alt. III, 806) paa Grund af Navneligheden henført dette Kanyakubja Hus til den Ráshtrakúta Kejserslægt, der blev styrtet Samvat 1030; men alle andre Tilknytningspunkter mangle.

95. Dette sidste Kanyakubja Kejserhus kjendes fornemmelig af de Gavebreve, det har udstedt, samt af en lille Klippeindskrift. Disse Aktstykker ere:

Nr. 1. Gavebrev fra Madanapála, indeholdende Aarstallet Samvat 1154, og

Nr. 2. Gavebrev af Govindachandra, S. 1182; begge Breves Findesteder ere ubekjendte; de ere udgivne i Omskrift og med Oversættelse af F. E. Hall i J. Bengal A. S. 1858, XXVII, 220 flg.

Nr. 3. Govindachandras Gavebrev, Samvat 1177, jfr. Nr. 5 og 6.

Nr. 4. Gavebrev fra Vijayachandra, S. 1220, fundet i Benares; korte Uddrag efter en Pandits Afskrift og Omskrift ere meddelte af Colebrooke 1807 i As. Res. IX og derfra i Essays II, 286.

Nr. 5 og 6. fra Jayachandra, S. 1234 og 1236, fundne tilligemed fire andre Gavebreve S. 1234 fra samme Kejser samt med Nr. 3 paa en Mark ved Aaen Varanás Udløb i Ganges i Nærheden af Benares. Jayachandras sex Breve ere aldeles enslydende med

94. [1]) Yodhapura Slægtrækken er senest givet af F. E. Hall i J. Bengal A. S. XXVII, 219 efter Meddelelser af en Brahman, der angav sig (1857) som den daværende Rájas Familiepræst. Slægtrækken begynder med Çivájí Ráva, der siges at have været: Çvetaráya-kule játah, hvilket derefter maatte have været Familiens Særnavn. Byen Jodhpur ligger 26° 18′, 73°.

Undtagelse af Navnene paa det bortskjænkede Jordegods og Modtagerne. Det ene (Nr. 5) er i en nøjagtig Oversættelse af E. Fell meddelt af H. H. Wilson i As. Res. XV, 446 flg., hvor ligeledes Aarstallet i Nr. 6 er angivet og Nr. 3 er omtalt.

Nr. 7. fra Jayachandra, S. 1243, fundet i Fyzábád tæt ved Aude (Ayodhyá); det er udgivet 1841 i J. Bengal A. S. X., men jeg kjender det blot af Lassens Meddelelse i Ind. Alt. III, 807.

Nr. 8. en Indskrift paa en Klippe, der kaldes Tárácha̤ndí efter et Gudebillede derpaa, og som ligger i Nærheden af Sahasrám (Sassaram 24⁰ 58'. 83⁰ 58') i det nuværende Landskab Shahábád imellem Ganges og Çoṇa. Indskriften angaaer Vijayachandra, og er meddelt i Oversættelse af Colebrooke i Essays II, 289, 295 og senere af F. E. Hall i Omskrift ved Major Kittoe og med Oversættelse i J. American O. S. VI, 547.

96. Gavebrevene have enslydende samme historiske Indledning, saaledes at Efterfølgerens ligefrem fortsættes der, hvor Forgjængerens standsede;[1]) ligesaa er den juridiske Formular saa godt som den samme. Den historiske Indledning opregner syv Medlemmer af denne Slægt. Efter Indledningsverset, hvori Çrís eller Lykkesgudindens Velsignelse nedbedes, hedder det strax i Vers 2-3 om de to ældste Ætlinge, at da Sol-Ættens Fyrsterækker (xmápála-málá) vare gaaede til Himlen, fremstod som Solguden i menneskelig Skikkelse Yaço-vigraha (Hæders-Legeme), og hans Søn var Mahíchandra (Jord-Maane), hvis maaneklare og grændseløse Ry naaede til Havets fjærne Bred. Ingen af disse to kan antages efter de brugte Udtryk at have indtaget nogen fyrstelig Stilling, uden i al Fald en meget ringe og underordnet som stedlige Høvdinger eller Lehnsmænd.

97. Først den tredie, der nævnes, Mahíchandras Søn, I. Çríchandra-deva hævede sin Slægt i Vejret og grundede dens Kejserdømme. Han erhvervede sig nemlig ved sine Armes Styrke Overherredømmet i Gádhipura eller Kanyakubja;[1]) og han er den

96. [1]) Om Madanapála hedder det i hans Gavebrev Vers 6: tasy' átmajo Madanapála iti ... *vijayate*, og Verset er senere uagtet sin Nutidsform uforandret benyttet af hans Søn Govindachandra, og som det synes af hans Sønnesønssøn, jfr. Hall i J. Am. O. S. VI, 245.

97. [1]) Gádhipurádhirájya i Vers 4,

første af sin Slægt, der i Ætlingenes Gavebreve bærer Kejsertitlerne. Han var dertil en from Fyrste, som ofte gav Brahmaner sin egen Vægt i Guld, og som vogtede og besøgte de hellige Steder (tírtha) ved Káçí, Kuçika (Kanyakubja), det nordlige Kosala (Ayodhyá) og Indrasthána; og heraf fremgaaer det, at hans Rige mod Øst har strakt sig i det mindste til Káçí eller Benares.[2]) Det er ogsaa i denne By, at han har skjænket den Gave af Jordegods, hvorom Gavebrevet Nr. 1 handler. Brevet selv har hans Søn Madanapála udstedt under sit Navn og Segl for at give et gyldigt Vidnesbyrd om, at Faderen çrímad-rájádhirája Çríchandra-deva havde paa den vedbørlige højtidelige Maade i Váráṇasí skjænket en Landsby til en Brahman.[3]) Brevet viser Aarstallet Samvat 1154, og efter den hele Sammenhæng maa det være det Aar, hvori Çríchandra skjænkede Gaven, og som det ogsaa var magtpaaliggende at faae tilstrækkeligt godtgjort; hvorimod Aaret for Vidnesbyrdet var af mindre Vigtighed.[4]) Derfor have Çríchandras samtidige Nabofyrster nærmest været Sallaxaṇavarman i Kálanjara, der togede i Retningen af Kanyakubja, og Mahípála i Gvalior, samt noget sydligere Çrílaxmadeva i Málava.

og Kanyakubjâdhipatya i den juridiske Formel paa Prosa. Hans Navn har vistnok været Çríchandra, som Colebrooke og Fell have gjengivet det, da de fleste Navne i dette Hus ende sig paa -ćandra (Maanen). Almindeligere ere Navne sammensatte med áditya (Solen). Deva betegner kun den fyrstelige Stilling.

97. [2]) Kuçika-tírtha maa søges ved Kanyakubja, hvortil Sagnkredsen er knyttet (jfr. § 61). — Indrasthána er ubekjendt. F. E. Hall har gjættet paa Indraprastha, men den synes dengang at have tilhørt det selvstændige Rige under Tomára Slægten.

[3]) Brahmanen var Vámanasvámiçarman, en Søn af Varáhasvámin og Sønnesøn af Devasvámin; han var af Kauçika Slægten, hvis tre Stamfædre vare Viçvámitra, Audala, Devaráta (i Slægtfortegnelsen i M. Müllers Ancient Sanskrit Lit. 383 er Ordenen V., D., Au.), og han var en Chhandoga-çákhin.

[4]) Sammenhængen i Gavebrevet er nemlig: viditam astu bhavatám, yathá ... grámah ... Váráṇasyám ... samvat 1154 .. Gangáyám snátvá çrímad-rájádhirája - Çríchandra-devena vidhivat ..... havirbhujam hutvá .... Vámanasvámiçarmaṇe .... çásaníkṛtya pradatta, iti jnátvá 'smábhih pitṛ-dána-çásanapraká̂çanârtham ... pradatto, matvá .... samasta-dáyán .. dásyatha. F. E. Hall troer, at Aaret paa Grund af Formen snátvá maa henføres til Madanapála, J. Bengal A. S. XXVII, 233.

I den Tid af omtrent en Menneskealder, der var forløbet siden Yaçahpála herskede i Kauçámbí Samvat 1093, vides endnu intet særligt om Forholdene i disse Egne.

98. Çríchandra-devas Søn II. Madanapála eller Madanapála-deva skildres kun i almindelige Udtryk, som en from og mægtig Herre; fra hans Regjering haves endnu intet Aarstal. Hans Søn var III. Govindachandra eller Govindachandra-deva; han prises for sin Veltalenhed og uimodstaaelige Magt, og der siges særligt, at han hildede Navaráshṭra-Elefanten i sine lange Armes Slyngebaand. Herved antydes en heldig og sejerig Kamp med Fyrsten over Navaráshṭra, der, som Lassen har paavist (Ind. Alt. III, 793, 812), var Landet ved en Biflod til Charmaṇvatí (Chumbal). Dette Land kan efter sin Beliggenhed vist ikke have tilhørt Málava-Kejseren, (som antaget paa anførte Sted i Ind. Alt.), men har snarere været en Del af det Rige, som lød under Kachhapagháta Slægten, der herskede i Gvalior, og hvoraf en Kejser Vírasinha, Søn af Kejser Çaradasinha, i Samvat 1177 har udstedt et Gavebrev i Nalapura.[1]) I det samme Aar Samvat 1177 har Govindachandra udstedt Gavebrevet Nr. 3, og fem Aar derefter Samvat 1182 har han udstedt et andet (Nr. 2), hvorved han skjænkede en Landsby til to Brødre af Gautama Slægten.[2])

99. Blandt de Afgifter, som den bortskjænkede Landsbys Indbyggere skulde bringe deres nye Herrer, nævnes Turushka-daṇḍa, Turushka-Bøde. Ved Navnet Turushka (Tyrker) betegnedes da Ghaznaviderne, der navnlig fra Panjáb truede Indiens Selv-

98. [1]) Gavebrevet, hvis Findested er ubekjendt, er udgivet af F. E. Hall i J. American O. S. VI, 542. Farfaderen hed Gagaṇasinha og har blot Titlen mahárája-adhirája parameçvara; de to andre vare ogsaa paramabhaṭṭáraka. Beliggenheden af Nalapura kjender jeg ikke.

[2]) Deres tre Stamfædre vare Gautama, Angirasa, Autathya. (Ordenen i M. Müllers Fortegnelse S. 381 er Ang., Aut., Gau.). Baade deres Farfader Uttama og deres Fader Çćálháṇa vare ṭhakkura; de selv havde ogsaa sælsomme Navne ćhíćhá-çarman og Váćhaṭa-çarman. — Ved Gavebrev S. 1234 skjænkedes Jordegods til en Brahman af Vatsa-Slægt (med fem Stamfædre Bhárgava, Chyávana, Apnaváua, Aurva, Jámadagna), der ligeledes var Søn og Sønnesøn af ṭhakkurer.

stændighed. Af dette Hus regjerede ved denne Tid Musáud Samvat 1155-1171 (A. D. 1098-1114), og ifølge Ferishtas Fortælling (I, 143, 151) var hans Hærfører Hájib Tughántegín trængt frem over Ganges (altsaa forbi Kanyakubja) og havde ført sine Vaaben videre, end nogen anden Muselmand hidtil havde gjort, med Undtagelse af selve Mahmúd af Ghazni; ligesom denne, plyndrede han mange rige Byer og Templer, og vendte i Triumf tilbage til Lahore. Musáuds Søn Bahrám slog Samvat 1175 (A. D. 1118) den gjenstridige Statholder Muhammed Bhailím, som han dog gjenindsatte i hans Statholderskab, og derefter hærgede denne de selvstændige indiske Fyrsters Lande med et saa stort Held, at han endog tragtede efter Tronen, hvilket dog fuldstændig mislykkedes for ham. Et af disse to Tog maa vistnok have givet Anledning til den nye Afgift under Navn af Turushka-Bøde, hvad enten den er blevet paalagt som Afdrag paa en af Kanyakubjas Hersker udredet Afkjøbelsessum, eller overhovedet som Bidrag til Kampen mod Ghaznaviderne, hvis Indflydelse i Indien, til Trods for deres indre Uroligheder og Stridigheder, dog synes paa den Tid at have været i Tiltagende.

100. Govindachandras Søn og Efterfølger var IV. Vijayachandra. Ham tilhører Gavebrevet Nr. 4, hvoraf Colebrooke 1807 i As. Res. har meddelt korte Uddrag, men kun efter en Pandits Omskrift, da Originalen den Gang alt var bragt til England, hvor den sagtens endnu er forgjemt et eller andet Sted. Da han af egen Erfaring kjendte den Maade, hvorpaa Datidens Panditer tydede gamle Indskrifter, udtaler han sig ogsaa med stor Varsomhed om Indholdet. Ifølge hin Omskrift var Gavebrevet udstedt af Vijayachandra Samvat 1220 efter hans Indvielse til Yuvarája, til Faderens Medregent og Tronfølger, og hvis dette forholder sig rigtigt, maa Govindachandra den Gang endnu have været i Live og saaledes, da han alt herskede Samvat 1177, have naaet en Regjeringstid af mindst 43 Aar.[1]) I Oversættelsen af

100. [1]) Colebrookes Ord ere: a grant of land, conferred by him (Vijayachandra), subsequently to his inauguration as yuvarája. Dette har Lassen (Ind. Alt.

Sønnens Gavebrev Nr. 5 siges deri særligt om ham, at han bortskyllede al Jordens Nød ved Taarestrømmene fra Konerne til den Hammira, som kaad hærgede forskjellige Riger. Herved sigtes til en sejerrig Kamp og til Hammiras Nederlag, selv om det ikke gjorde hans Koner til Enker. I en anden samtidig Indskrift i Hansi fra Samvat 1224 siges der, at Pṛthivíràja skjænkede Fortet Asikí til sin Morbroder Kilhaṇa, fordi han havde slaaet Hammira, en Jordens Pil og en Slange mod Fjendernes Rigdomme. Det er alt bemærket af H. H. Wilson, at Ordet Hammira (eller Hamvira) næppe er andet end en indisk Gjengivelse af det arabiske Amír, som en almindelig Benævnelse for muhammedanske Høvdinger eller Hærførere.[2]) Skjøndt Ferishta ikke omtaler nogen Kamp med indiske Fyrster paa denne Tid, under Bahrám († Samvat 1209), eller hans Søn Khusrav († Samvat 1217), eller under dennes Søn Khusrav Malik, der sad paa Tronen indtil Samvat 1241, tør man dog vel antage som Følge af Sagernes hele Stilling, at Tiden da ikke hengik i uafbrudt Fred og Ro, men at der tværtimod jævnlig foretoges Strejftog og Hævntog, saavel fra den ene som fra den anden Side, om de end vare af underordnet Betydning og uden varige Følger.

101. Til Vijaychandras Tid hører ogsaa Indskriften paa Klippen Táráchaṇḍí (Nr. 8). Den skyldes en stedlig Høvding Çrí Pratápa-dhavala-deva, der var en Mahánáyaka og Herre (adhipati) over Jápila.[1]) I den har han først paa Vers og saa paa Prosa kundgjort for sin Slægt, Sønner, Sønnesønner og andre,

III, 813) gjengivet: nachdem er (Vijayachandra) einen yuvarája eingesetzt hatte. Dette er kun en Gjætning, men maaske har han dog truffet det rette; Tronfølgeren har da været Jayachandra, og dette kan have givet Anledning til den Misforstaaelse hos Panditen, der antog Vijayachandra og Jayachandra for enstydige Navne paa samme Fyrste.

100. [2]) Indskriften i Hansi (28° 54′, 75° 39′) meddelt i Oversættelse af E. Fell i As. Res. XV, 443. Wilsons Bemærkning S. 466.

101. [1]) Jápila er Navnet paa et stort Gods i Provindsen Rámaghar, Syd for Rautás (Rohitáçva, 24° 38′, 83° 50′) paa den højre Bred af Çoṇa, lige overfor Bandugháta, hvor der er en anden Indskrift af Pratápa-dhavala, saa at hans Omraade har strakt sig paa begge Bredder af Floden. Colebrooke Essays II, 293, 294.

at de ikke skulde fæste mindste Lid til det Kobber-Gavebrev paa to Landsbyer, som nogle Tølpere ved Svig og Bestikkelse havde faaet gjennem en Dásadeú hos Landsherren (bhúpa) çrí Vijayachandra, Overherren (adhipati) over Kanyakubja eller Gádhinagara; thi det var slyngelagtige Brahmaner, der ikke ejede saa megen Jord, som en Naalespids kunde stikkes i; og derfor skulde hans egne Folk indkræve og modtage alle Skatter. Af dette lille, men ikke uinteressante Aktstykke fremgaaer det, at Vijayachandras Overherredømme mod Øst har strakt sig syd for Ganges i det mindste til Indskriftens Findested paa den venstre Bred af Çonafloden i det i Nærheden af Benares liggende Landskab; men tillige at hans Herredømme der paa Indskriftens Tid ikke har været fastere, end at en stedlig Høvding af underordnet Betydning har følt sig stærk nok til aabenlyst at ringeagte et af ham udstedt Gavebrev, under Paaskud af, at det var tilvejebragt ved Svig og Bestikkelse af en af hans Hofsinder.[2]) Indskriftens Tid kjendes endnu ikke med Sikkerhed, da den ene Afskrift viser Samvat 1225 og den anden Samvat 1229, og da kun et af disse Aarstal kan være det rigtige.

102. Vijayachandras Søn og Efterfølger var V. Jayachandra, den sidste Kejser af dette Hus. Han prises kun i ganske almindelige Udtryk, uden at der anføres nogen særlig Daad i hans Gavebreve; hvoraf Nr. 5 er udstedt i Váránasí Samvat 1234 tilligemed fire andre, Nr. 6 Samvat 1236 og Nr. 7 Samvat 1243. Denne Slægt sluttede sig til Çivadyrkelsen, og i de fuldstændig udgivne Gavebreve (Nr. 1 og 3) bliver den første Kejser Çríchandra kaldt parama-máheçvara, ligesom hans to Efterfølgere, Madanapála og Govindachandra, og det har sagtens ogsaa været Tilfældet med de to sidste Ætlinge, skjøndt det ikke fremgaaer klart af den udgivne Oversættelse, da man længe selv i Indien misforstod Betydningen af den anførte Benævnelse paa en

101. [2]) Indskriftens dása deú er sagtens efter Folkesprogets Udtale af et Sanskrit *dása-deva* (Trælle-herre) som ogsaa er ubekjendt, men som vel kunde være brugt som Spotnavn for den, der stod for Kejserens Husholdning.

Çivadyrker. Alle Breve give en udførlig Fremstilling af den højtidelige Maade, hvorpaa Gaver af Jordegods bortskjænkedes. Fyrsten badede sig paa et helligt Sted; han gjorde Fyldest mod Vęda-Guder, hellige Vismænd, Mennesker, Dyr og Forfædre;[1]) han viste Hyldest mod Solen, dyrkede Guden med Halvmaanen eller Çiva, hædrede Treverdenens Opholder Vásudeva (Krishna eller Vishnu) og udgjød saa i Ilden en Offring af Ris, Mælk og Sukker (páyasa); hvorefter han med Vand i den højre paa en bestemt Maade udstrakte og aabne Haand skjænkede sin Gave.[2])

103. De to første Kejsere, Çríchandra og Madanapála, bære, saavel i Gb. Nr. 1 som i de senere Gbe. Nr. 3 og 5, de tre almindelige Kejsertitler paramabhaṭṭáraka mahárájádhirája parameçvara, hvorefter følger Angivelsen af deres Tro paramamáheçvara. Den tredie Kejser Govindachandra føjer til disse Titler to nye, hvoraf den første er: açvapati-gajapati-narapati-rája-traya-adhipati, Overherre over tre Konger, nemlig Heste-Herren, Elefant-Herren og Folke-Herren.[1]) Hermed har Govindachandra aabenbart villet fremhæve sig som Besidder af større Magt end sine to Forgjængere; men det er dog endnu ikke klart, hvilke særlige Fyrster han derved har betegnet som sit Riges nye Vasaller; thi i den digteriske Indledning omtales ikkun Tog mod et eneste Land, nemlig Navaráshṭra i vestlig Retning.[2]) Den anden nye Titel er:

102. [1]) De fem store gudelige Handlinger (mahâyajna), som daglig skulde udføres, Manu III, 70, 81 flg. Gavebrevene bruge for de to første Udtrykket mantra-deva-muni, der svarer til deva og ṙshi hos Manu.

[2]) Gavebrevenes Udtryk er: gokarṇakuçalatá-púta-karatala-udaka-púrvam. Gokarṇa er Ko-Øre og et Spænd fra Tommelfingeren til Ringfingeren. Den højre Haand nævnes udtrykkelig i et Vers, anført J. Bengal A. S. XXVII, 232 Anm.

103. [1]) Gb. Nr. 3 har rája-traya; men Oversættelsen af Gb. Nr. 5 har three empires, der vilde svare til *rájya-traya*; Meningen er den samme.

[2]) Ifølge Traditioner, der paa en langt senere Tid vare gængs i Orissa hos de lærde indfødte i disse Egne, opstod der efter Opløsningen af Páṇḍusætlingenes store Stat fire Riger, hvoraf Fyrsten i det vestlige hed Chhatrapati, i det nordlige Açvapati, i det østlige Gajapati og i det sydlige Narapati. Hermed stemmer den chinesiske Ind-

vividha-vidyá-vićára-Váćaspati, en Váchaspati (Gudernes Lærer) til at trænge ind i forskjellige Videnskaber. Begge disse nye Titler paa Magt og Lærdom gik i Arv, og hans Sønnesøn Jayachandra anvender dem uden nogensomhelst Ændring saavel ved sin Fader som ved sig selv, og de kunne derfor ikke tjene som Bevis paa den sidstes Fortrin fremfor hans Forgjængere.[3]) Enhver regjerende Kejser blev fremhævet ved Ordet vijayin (den sejerrige), og der siges om ham, at hans Fødder hædredes af den hele Kreds af Fyrster (rájan).

104. Ogsaa i en anden Henseende har denne Slægts Gavebreve noget ejendommeligt, som udviser, at Forholdene her vare langt mindre end under Ráshtrakúṭa Slægten, men som tillige giver et lille Bidrag til Oplysning om Rangfølgen ved et indisk Hof paa den Tid. Brevene udgaae nemlig saavel til Beboerne af de bortskjænkede Landsbyer, som til flere Personer af Myndighed, som komme derhen. Disse nævnes i følgende Orden: Kongens Dronning (rája-rájní), Tronfølger, Minister, Huspræst, Dørvogter (pratíhára), Hærfører, Skatmester, Dommer, Læge, Tegntyder, Kvindeburs Vogter, Sendebud og Tilsynsmændene ved Elefanter, Heste, Byer, Miner og Hjorde.[1]) Da en saadan Gave blev bortskjænket for al Evighed, kan der af Udtrykket Yuvarája, der anføres i alle Breve (Nr. 1, 3, 5), ikke drages den Slutning, at en saadan virkelig havde været tilstede i denne Slægt paa enhver af de i Brevene angivne Tider; men det viser vel blot

ledning til Hjunthsangs Siyuki, hvor dog Narapati sættes mod Øst og Gajapati i Syden. Jfr. Stirling, account of Orissa proper i As. Res. XV, 254; Hjunthsangs Mémoires I, LXXV; Lassen Ind. Alt. II, 27. — Ifølge en af Somadevas Fortællinger (38, 8 flg.) var Vikramáditya Konge i Páṭaliputraka, hans to Venner vare Kongerne Hayapati og Gajapati (hvis Lande ikke nævnes), og hans Fjende var Pratishṭhánas Hersker Narasinha, der var Narapati, og som ogsaa sejrede ved sit talrige Fodfolk. Alle tre Navne forekomme ogsaa i Chedi Kongen Vijayasinhas Titel (§ 43 Anm. 2), jfr. Z. f. d. K. d. M. V, 466.

103. [3]) Som antoges i Ind. Alt. III, 814, men før Govindachandras Gavebrev blev udgivet.

104. [1]) Efter sin Plads maa en pratíhára have indtaget en høj Stilling, og Navnet betegnede vel den, som vogtede Adgangen til Fyrstens egen Person.

hvilken Plads i Rangfølgen overhovedet den indviede Tronfølger indtog. Denne Slægts Rige synes at have været inddelt i pattalá, hvoraf flere nævnes.[2]) Af bekjendte Stæder nævnes kun Váráṇasí ved Siden af de ovenfor (§ 97) anførte hellige tírtha.[3])

105. Jayachandras Nabo mod Vest var hans Frænde Pṙthvírája i Ajmír og Delhi. Forholdet imellem dem synes at have været uvenligt, om end ikke ligefrem fjendligt, uden dog at noget sikkert endnu vides derom. Ifølge Ferishtas Fortælling (I, 178, 192) blev Pṙthvírája overvundet af Ghoriden Muhammed Shaháb uddín og dræbt Samvat 1250 (A. D. 1193). Det næste Aar S. 1251 drog Muhammed mod Jayachandra, som med en talrig Rytterhær og 300 Elefanter lejrede sig ved Etávah paa Yamunás østlige Bred, hvor han led et fuldstændigt Nederlag ved Muhammeds Fortrop under Anførsel af Kutb uddín, som selv fældede Jayachandra ved et Pileskud. De dræbtes Tal var da saa stort, at det varede længe, inden hans Venner, som havde faaet Tilladelse til at søge, fandt hans Lig, der kun blev gjenkjendt paa de konstige Tænder, der vare indfæstede med Guldtraad. Muhammed drog derpaa til Asní, hvor Fyrstens Skat bevaredes; han tog Fortet efter faa Dages Forløb og gjorde der et rigt Bytte. Derfra drog han mod Benares, hvor han lod Gudebillederne sønderslaae i henved 1000 Templer, som han derpaa rensede og indviede til Islams Dyrkelse. Hermed var dette Lands Skjæbne afgjort, da det nu blev varigt knyttet til det muhammedanske Kejserrige, og dermed begyndte tillige, som før er udtalt, et nyt Tidsrum i Indiens almindelige Historie.

104. [2]) Der nævnes Vaṇesaramaua-pattalá Nr. 1, Haladoya-p. Nr. 2, Ambulila-p. Nr. 3, og samme Ord findes vel i Devapallí-paṭṭana Nr. 4, Asureshapattaná Nr. 7 (Ind. Alt. III, 821 Anm.) og the pergannah of Ambee alli Nr. 5.

[3]) Til Váráṇasís Topografi hører Çrí-Trilocana-ghaṭṭa (Nr. 1). — Çrí-Íça-pratishṭhána (Nr. 2) laa ved Ganges; Hall bemærker, at hvis det ikke er Navnet paa en By, kunde det maaske antyde det berømte Tempel for Bindu-mádhava ved Benares paa Bredden af Ganges, da Çrí-Íça er Vishnu, Çrís Herre. (J. Bengal A. S. XXVII, 248 Anm.) — Efter en Tradition har Jayachandra gjenopbygget en gammel Stad, det nuværende Juanpur (25° 44′, 82° 40′) paa Bredden af Gomatí, jfr. Ind. Alt. II, 925. III, 819.

106. Den følgende Tidstavle giver et Overblik over de i denne Afhandling nævnte Personer fra det femte indiske Tidsrum, samt nogle andre af deres samtidige, tilligemed de til dem knyttede Tidsbestemmelser, der kun ere angivne efter vor Tidsregning.

954.		Krshnarája.		Dhánga. *Indskrift.*		
961.	Ráshtrakúta.	Vairisinha.				Alptegín.
962.		Síyaka.		Dhánga †. Ganda.		
973.	Tailapa.					
974.		Munja. *Gb.*				
977.			Vajradáman.	Vidyádhara.		Sabuktegín.
979.		Munja. *Gb.*			Jayapála *i Panjáb.*	
992.			Lalla.			
		Sinharája.				
997.	Satyáçraya.					Sabuktegín †.
999.						Mahmúd.
1001.					*Kamp med M.*	
1008.	*Gb.*	Bhoja.		Vijayapála.	Ánandapála.	
1017.	Vikramáditya.					Çvetotpala.
1018.		Kabul-Konge.		*M. Tog mod Kanyakubja,*		
1021.			Kírtirája *i Gvalior.*	*mod Kálanjara.*		
1022.					*Panjáb erobret.*	
1023.	Jayasinha (1018—40?).			(Nanda.)		
1024.	*Gb.*			*Somanátha ødelagt.*		
1026.		Bhoja.		Mahípála *i Sáranátha.*		
1030.					Mahmúd †.	Masáud.
1036.				Yaçahpála *i Kauçámbí.*		
1040.					Maudúd.	Varunabhatta.
1041.		Bhoja, *Astronom.*				
1049.					Abúl Hasan.	
1051.					Abúl Rashíd.	

1052.	Someçvara I. til 1069.							Farrukhzád.
			Bhoja †.			Kírtivarman.		
			Karṇa (*Chedi*).					
1059.	*Inds.*		Udayáditya.					Ibrahím.
1069.	Someçvara II.							
1071.	*Indskrift.*							
1076.	Vikramáditya.							
1081.	*Tog mod Pála,*							
1088.	*over Narmadá.*							
1093.		Çrílaxmadeva.	Mahípála.			Sallaxaṇavarman.		
1097.			*Gvalior.*	Çríchandra.	*Gave.*			Masáud II.
1098.								
1104.		Naravarman.	*Indskrift.*					
1107.			*Indskrift.*	Madanapála.		Jayavarman.		
1114.								Arslán.
1116.							*Indskrift.*	
1118.								Bahrám.
			Vírasinha.	Govindachandra.		Pṛthvívarman.		
1120.			*Inds.*		*Gb.*			
1125.					*Gb.*			
1127.	Someçvara III.							
1131.						Madanavarman.	*Indskrift.*	
1134.		Yaçovarman.	*Gave.*					
1135.			*Gb.*					
1138.	Jagadeka-malla.							
1143.		Jayavarman. Laxmívarman.	*Gb.*					
1150.	Tailapa.							(*Narasinha. Chedi.*)

1152.							Pratápavarman. (1152–1160)	Khusrav.	Alauddín.	
1156.									Seifuddín.	
1157.									Ghíasuddín	
									og Shahábuddín.	
1160.								Khusrav Malik.		
				Vigraha.	Vijayachandra. (1161–1171)					
1163.				*Indskrift.*		*Gb.*				
1168.				Pṛthvíràja		Pratápadhavala.				
1171.		Vindhyavarman. (1171–1179)	Hariçchandra. (1171–1178)	*i*						(*Jayasinha.*)
1175.				*Ajmír*						(*Vijayasinha.*)
1177.					Jayachandra. (1177–1182)	*Gb.*	Víravarman. (1177–1182)			
1178.			*Gb.*							
1179.				*og*		*Gb.*				
1182.	SomeçvaraIV.			*Delhi,*						
1184.								Ghoride-Huset.		
1186.						*Gb.*				
1189.	Yádava-	Subhatavarman. (1189–1202)		*hans*						
1191.	Huse.			*Sejer,*						
1193.				*Fald.*						
1194.					*Kanyakubja erobret.*					
1202.							*Kálanjara erobret.*		Shahábuddín.	
1206.									Kutbuddín.	
1210.		Arjunavarman. (1210–1215)	*Gb.*						Arám.	
1211.				*Gvalior tilbagetaget.*					Altamish.	
1213.			*Gb.*							
1215.			*Gb.*							
		Devapála.								
1218.		*Indskrift.*								
1227.		*Mandú indtaget af Altamish.*								
1231.				*Gvalior erobret.*						
1232.		*Málava erobret.*								

Navneliste.

Abu, Arbuda. 23.
Açoka. 7.
Áçvaláyana. 53,1.
Açvapati. 17. 103.
Ádinátha. 41,2.
Áditya. 66. 96,1.
Agastya. 90,3.
Agnikula. 23.
Ajayagaḍa. 93,1.
Ajayavarman. 54.
Ajmír. 27. 105.
Alaká. 13.
Alhaṇadeví. 43.
Altamish. 60. 93,1.
Amarasinha. 11.
Amarávatí. 13.
Amareçvara-tírtha. 56.
Amitagati. 29.
Amoghavarsha (se *Munja*).
Analaváṭa. 55.
Ánandapála. 37. 79.
Ánandapura. 18.
Ananta. 79. 81. 85.
Anantadeva. 35.
Andhra. 16. 75.
Anga. 44. 75.
Angáraka. 5.
Angáravatí. 5.
Angiras. 53,1. 78.
Antarvedí. 87.
Anuvinda. 3.
Appá (*Madappá*). 66,2.
Arbuda. 23.
Aribalamathana. 43.
Arjunavarman. 54-56.
Asikí. 100. — Asní. 105.
Asiní. 30.
Avanti, *Konge.* 3. 14. 15.
Avanti, *By og Land.* 2. 4. 13. 18.
Avantiká. 15.
Ávatsára. 55,3.
Axapáda. 78.
Ayodhyá. 14,1. 97.

Báhíka. 17.
Balhará. 73.
Ballálamiçra. 24,1.
Bári, Bádi. 80.
Baurah. 73,1. 81,2.
Bhadra. 18.
Bhagavatpura. 30.
Bhagavatí. 66.
Bhappaṭeçvara. 35,3.
Bhartṙhari. 12,1.
Bharukachha. 18.
Bhaṭṭáriká. 30.
Bhaṭta-bhulláka. 71,3.
Bhaṭta-padmesara. 71,3.
Bhaṭta-utpala. 9.
Bhavánípati. 49. 52.
Bhilsa. 63.
Bhíma. 29.

Bhíshma. 3. 18.
Bhoja, *Lærd.* 35,2.
Bhoja, *Eventyr.* 19.
Bhoja, *Mahodaya.* 66 flg.
Bhoja, *Paramára.* 11. 19. 28. 32-39. 42. 54.
Bhoja-anuçásana. 35,2.
Bhoja-charitra. 24. 28.
Bhoja-prabandha. 24.
Bhoja-pratideça-vyavasthá. 31.
Bhoja-smṙti. 35,2.
Bhojavarman. 93,1.
Bhṙgukachha. 56.
Bhúyiká. 66,2.
Bilhaṇa. 57,1.
Bimbisára. 6.
Bindumádhava. 104,3.
Brahmadatta. 61-62.
Brahmankaste. 15,1. 18. 23. 74. 84.
Bṙhaspati. 53,1.
Buddha. 6. 15.
Buddha, *Død og Tidsregning.* 6.
Buddhismen. 6. 7. 12. 14. 15. 18. 21. 64. 82.

Ceylon, Sinhala. 7. 44. 75.
Chakravartin. 20.
Chálukya. 18. 22. 27. 39. 40. 45.
Chaṇḍamahásena. 5.
Chaṇḍapradyota. 6.
Chaṇḍiká. 5.
Chaṇḍeçvara. 14.
Chandrabhaṭṭáriká. 66,2.
Chandragupta, *Maurya.* 7.
Chandragupta, *Gupta.* 12, 20.
Chandrapurí. 52.
Chandrasena. 38,3.
Chándrátreya. 74.
Charmaṇvatí. 1. 98.
Chedi. 40. 43. 45. 54,1. 76,2. 84. 87.
Chetiya, *Vetisa.* 7,1.
Chhichha. 98,2.
Chola. 44.
Çaça. 18.
Çaka, *Folk.* 9. 11.
Çaka, *Tidsregning.* 9. 10. 58.
Çakapura. 56.
Çakári. 9.
Çáliváhana. 9. 20. — 43,1.
Çálva. 17.
Çanku. 11,1.
Çaradasinha. 98.
Çćalháṇa. 98,2.
Çíláditya. 21. 63.
Çiváditya. 31.
Çivadyrkelse 14. 66.
Çivájí ráya. 94,1.
Çivanáman. 79.
Çrávastí. 12. 71.
Çríchandra. 97.
Çríçapratishthána. 104,3.
Çrídhara. 88.
Çríhara. 49.
Çríharsha. 66,4. 75.
Críharsha, *Tidsregning.* 67. 69.
Çrílaxma-deva. 44-48. 91. 97.
Çríviçálá. 13.
Çúrasena. 18,1.
Çvetaráya. 94,1.
Çvetotpala. 35.
Çyámaladeví. 43.

Daṇḍádhipati. 55,4.
Dantidurga. 22.
Darbhi. 71,3.
Dásadeú. 101.

Dehanáçá. 66,$_2$.
Delha. 55,$_3$.
Delhi. 27. 105.
Devaçakti. 66. 72.
Devaçarman. 57.
Devapála. 57. 60.
Devarája. 41.
Devasvámin. 97,$_3$.
Dhalla. 57,$_1$.
Dhanapála. 53,$_1$.
Dhánga. 73-76.
Dhanvantari. 11,$_1$.
Dhárá. 18. 31. 33. 36. 38. 49. 52.
Dháreçvara. 35,$_2$.
Dharmapada. 6,$_1$.
Dhauli Indskrift. 7.
Dosin. 57,$_1$.
Durgá. 68,$_1$.
Durlabha 29.
Dvárávatí. 14,$_1$.
Dyumatsena. 17.

Gádhi, Gádhipura. 61. 97.
Gaganasinha. 98,$_1$.
Gajapati. 103.
Ganda. 78.
Gandakí. 65,$_1$.
Gándhára. 18,$_1$.
Gandhavatí. 13. 14,$_2$.
Gangá. 18,$_1$. 22.
Gardabharúpa. 12,$_1$. 19.
Gauda. 44. 45. 70. 82.
Gautama. 98.
Gautamíputra. 16.
Gayá. 29.
Gayakarna. 87.
Ghatakarpara. 11,$_1$.
Ghaznavider. 99 flg.
Ghorider. 60. 105.
Ghŕtáchí. 61.
Godávarí. 12,$_2$.
Gokarna. 102,$_2$.
Gondala. 43.
Gopagiri (*Gvalior*) 27. 68.
Gopála. 84.
Gotama. 78.
Gotra. 53,$_1$. 55,$_3$. 71,$_2$. 97,$_3$. 98,$_2$.
Govindachandra. 87. 98.
Govindaçarman. 55.
Govindarája. 22. 70.
Gupta. 16. 17. 20. 22. 63.
Gurjara. 17. 22. 55,$_1$. 72. 92.
Gvalior (*Gopagiri*) 27. 38. 81. 97.
Gyáta. 43.

Haihaya. 2.
Hammira. 100.
Hansa. 18.
Hariçchandra. 53.
Harsha. 20. jfr. Çríharsha.
Harshapura. 57.
Harshavardhana. 63.
Hatteçvarí. 30.
Hínayána. 15. 64.

Indraprastha. 97,$_2$.
Indrasthána. 97.
Irávatí. 17.

Jaina. 19. 24. 76.
Jaitrasinha. 53,$_3$.
Jamadagni. 61.
Jápila. 101.
Jayachandra. 102 flg.
Jayachandra, *Málava*. 41.
Jayapála. 27. 79.

Jayasena. 3. 5.
Jayasinha. 43,2. 55.
Jayavarman, *Málava*. 52. 54,
Jayavarman, *Kálanjara*. 74. 87-91.
Jívaka. 6.
Juanpur. 104,8.
Jurz, Juzr. 72.
Jyotirvid-ábharaṇa. 11.

Kachhapagáta. 27. 98.
Káçí. 14,1. 75. 82. 87. 97.
Kaçyapa. 55,8.
Kakkala. 22. 75,1.
Kálachhuri. 40.
Kálanjara. 27. 74-93.
Kálidása. 8. 11. 13. 20. 24,1. 35.
Kalinga. 45.
Kaliyuga. 10.
Kámpilya. 61.
Kanama. 45.
Kánchí. 14,1.
Kanyakubja. 22,1. 27. 39. 61 flg.
Kapaṭeçvara. 35.
Kapilá. 56.
Karkarája. 22.
Karkeça. 35,8.
Karna. 39. 40. 43. 46,1. 84. 91.
Karnáṭa. 39. 53.
Kauça, Kauçasthala. 61.
Kauçámbí. 5. 82.
Kauçika. 23. 97,8.
Kauthuma. 71,8.
Keçava. 57.
Kejsertitler. 25. 43. 57. 98,1.
Khasa. 18,1.
K'ie-tsh'a. 18.
Kilhaṇa. 100.
Kíra. 44. 46.
Kírtirája. 38,1.
Kírtivarman. 79. 83. 91.
Kosala. 75. 97.
Kratha. 75.
Krigerkaste. 17. 23.
Kṙshnamiçra. 83.
Kṙshnarája. 26.
Kuça, Kuçanábha. 61.
Kuçávatí. 13,8.
Kuçika. 61,1. 97.
Kumára, *Prinds*. 7.
Kumárapála-charitra. 28.
Kumuda *Skriftart*. 74.
Kuntala. 75.
Kur, Kuvar. 80.
Kusumápura. 62,1.
Kutb-uddín. 93.

Lahore. 27. 79.
Lalla. 79.
Láṭa. 18.
Laxmadeva. 44.
Laxmaṇa. 27.
Laxmívara. 47.
Laxmívarman. 50. 53.
Limbáryá, Litsváryá. 57.

Madanapála. 97-98.
Madanavarman. 51. 86-92.
Madappá (*Appá*). 66,2.
Madra. 17.
Madhyadeça. 18,1.
Magadha. 6. 6,2. 15.
Mahábhárata. 18.
Mahádeva. 49.
Mahádeví. 66,2.
Maháika. 30.
Mahákála. 14. 60.

Mahákálapura. 14. 55.
Mahákumára. 53.
Mahánáyaka. 101.
Mahápurusha. 18.
Mahárája. 50. 56.
Mahárájaputra. 89.
Mahásáyanika. 30.
Mahásena. 5.
Maháyána. 64.
Mahendra. 7.
Mahendráditya. 12,1.
Mahendrapála. 66 flg.
Mahíchandra. 96.
Mahí *Flod.* 18. 22.
Mahípála. 79. — 82. — 97.
Mahirasvámin. 53,1.
Mahísaṭá. 66,2.
Mahítilaka. 24,1.
Mahmúd, *Ghazni.* 37. 46. 80.
Mahodaya. 61. 65.
Málava. 1. 15. 18. 21. — 17.
Málava *Konger.* 19. 22,1. 35. 38,1. 51,1. 90.
Málavya. 12. 18.
Málika. 93,1.
Mánakír, Mányakheṭa. 73.
Manḍala. 71. 82.
Mánḍalika. 18,1.
Mandu. 60.
Manu Lovbog. 2.
Maru. 44.
Mathurá. 14,1.
Mátṙgupta. 20.
Maukhalapáṭaka. 47.
Maurya. 7. 16.
Máyá. 14,1.
Meghadúta. 4, 13.
Mlechha. 12,1.
Momaladeví. 50.
Moxamaháparishad. 21.
Mṙchhakaṭika. 4. 13. 15.
Muktávasthú-sthána. 55,2.
Munja. 19. 26-32.
Munja-pratideça-vyavasthá. 31.

Nágabhaṭa. 66. 73.
Nágapura. 24. 47.
Nalapura. 98.
Nalodaya. 35.
Nána. 93,1.
Nanda ráy. 80-81.
Nannuka. 74.
Narapati. 103.
Narasinha. 12. 103,2. — 87.
Naravarman. 47-49.
Narmadá, Revá. 1. 3.
Naveráshṭra. 98.
Náyaka. 56.
Nidhruva. 55,8.
Nílagiri. 53.
Nirvindhyá. 13.

Páçupata. 14.
Pádánudhyáta. 24. 48.
Páhila. 79.
Panchamaháçabda. 53. 57.
Pánḍu. 3. 17.
Pánḍya. 44.
Paraçuráma. 55. 61.
Parama-máheçvara. 102.
Paramára. 19. 23-25. 70,2.
Páriyátra. 1. 18.
Páṭaliputra. 7. 12. 62,1.
Pattalá. 104.
Paura. 22. 70.
Páyasa. 102.

Porvari. 23.
Povára. 43,1.
Prabhákaravardhana. 22,1.
Prabhása. 78.
Prabodha-chandrodaya. 83.
Pradyota. 6.
Pradyumna. 85.
Pramatha-nátha. 75.
Pratápadhavala. 101.
Pratápavarman. 92.
Pratíhára. 88. 104.
Pratishṭhána *ved Godávarí*. 12.
Pratishthána *ved Ganges*. 71. 76.
Pratyanta. 18,1.
Pravarasena. 20.
Pṙthúdaka. 67.
Pṙthvírája. 100. 105.
Pṙthvívallabha. 52,1.
Pṙthvívarman. 86. 91.
Puṅyasena. 6,3.
Pushpakaraṇḍiní. 13.

Ráḍhá. 75.
Ráhila. 75.
Rahtor. 94.
Rájabrahmapurí, 52.
Rájamártaṇḍa. 35. 35,2.
Rájataranginí. 35.
Rájavallabha. 24,1.
Rájyavardhana. 22,1.
Rámabhadra. 66-73.
Rámagiri. 13.
Raṇaranga. 35,2.
Ráshtrakúṭa. 22. 25. 70. 72. 75.
Rathore. 94.
Rchíka. 61.
Revá, Narmadá. 44.
Ruchaka. 18.
Rudradáman. 16.
Rudráditya. 31. 49.
Rúmadeça. 11.

Sabuktegin. 27. 37. 79.
Ságaravarman. 24.
Sahadeva. 3.
Sahya. 18.
Sailugsúri. 29.
Sallaxaṇavarman. 85-87. 97.
Sambalapuraka. 30.
Sammatíya. 15.
Sámrájya. 75.
Samudragupta. 17.
Samvat. 10. 58. 67.
Sanghamitrá. 7.
Sanjaya. 5,1.
Sáranátha. 82.
Sarasvatí-kaṇṭhábharaṇa. 35,2.
Satyavat. 17.
Satyavatí. 61.
Sávarni. 71,3.
Sávitrí. 17.
Sindhu, *Konge*. 31, 33.
Sindhu, *Flod* (*Avantí*). 13.
Sindhu, *Syssel*. 18.
Sindhula. 32-34.
Sinharája. 32. 34.
Sinhásana-dvátrinçatí. 12,2.
Siprá. 13. 14. 14,2.
Síyaka. 26.
Somadeva. 5. — 55,3.
Somavatí-tírtha, 56.
Someçvara. 39. 40. 45.
Sthirapála. 82.
Subandhu. 35,1.
Subhásita-ratna-sandoha. 29.
Subhaṭavarman. 55.

Sundarí. 66,2.
Suráshtra. 16. 18.

Táfak, Táfan. (*Taifand*). 74,3.
Tailapa. 27.
Támraparni. 44.
Táráchaṇḍí. 95.
Thakkur. 98,2.
Tiastana. 16.
Tidsregning. *Çaka*, *Vikramáditya*, *Samvat*, *Buddha*, *tresindstyveaarig Cyklus*, *Çríharsha*.
Timingila. 44-45.
Tiṇisapadra. 30.
Tomára. 73,1. 97,2.
Tresindstyveaarig Cyklus. 10. 24. 58.
Triloćanaghaṭṭa. 104,2.
Tripuri. 44-45.
Trivikramasena. 12,2.
Turushka. 44. 46. 99.
Tvaishírathi. 61,1.

Udayáditya. 24. 39-43. 49. (*Tidsregning* 24).
Udayana. 4. 5. 5,1. 6. 13.
Udayapura. 70,2.
Ujjayaní. 2.
Ujjayiní. 1 flg. 13. 15. 18. 30.
Undapura. 57,1.
Upáli. 15.
Uttama. 98,2.

Vachharája. 41. — 89,1.
Váchhaṭa. 98,2.
Vaiçya. 63.
Vairisinha. 26.
Vájasaneya. 55,3.
Vajradáman. 27.
Vákpati. 74.
Vákpatirája. 26. 31.
Valabhi. 21.
Valayiká. 71.
Vámana. 85.
Vámana-svámin. 97,3.
Vanxu. 46.
Varadá. 89.
Varáha-mihira. 10-11. 15.
Varáha-svámin. 97,3.
Varaṇá. 95.
Váráṇasí. 71. 97. 104.
Vararuchi. 11. 35,1.
Vardhamánapura. 52.
Varuṇabhaṭṭa. 35.
Vasantapála. 82.
Vásavadattá. 5. 5,1.
Vásuladattá. 6.
Vasishthá. 23.
Vaṭa. 52.
Vatsa, *Land*. 4.
Vatsa. 85. 88. — 98,2.
Vatsarája. 66. 70. 72.
Váyvaryama. 74.
Veṇá. 13,3.
Vetálabhaṭṭa. 11,1.
Vetálapanchavinçatí. 11,1. 12,2.
Veṭisa. 7. 7,1.
Viçálá. 13.
Viçálapura. 79.
Viçvámitra. 23. 61.
Viçvarúpa. 53,1.
Vidarbha. 75.
Vidiçá. 7,1.
Vidyádhara. 79. 90. — 88.
Vijala. 40.
Vijaya, 74.
Vijayachandra. 100-3.

Vijayamandira. 70,2.
Vijayapála. 79. 80. 90.
Vijayasinha. 43,2. 103,9
Vikrama-charitra. 12,2.
Vikramáditya, *Málava.* 8—13. 19. 20. 34.
Vikramáditya, (*Çaka*). 9.
Vikramáditya, *Særnavn og Hædersnavn.* 12. 20. 45.
Vikramáditya, *Tidsregning.* 9-10.68.
Vikramáditya-kathá. 12,8.
Vikramárka. 11.
Vikramasena. 12,2.
Vikramatunga. 12.
Vináyakapála. 66-73.
Vinayáditya. 22.
Vinda. 3.
Vindhyavarman. 55.
Vipáçá 17.
Vírasinha. 98.
Víravarman. 92.
Vishamaçíla. 12,8.
Vishaya. 71. 87.
Vishnu. 39. 55.
Vishnudyrkelse. 26. 66. 91.
Vṙddha-Bhoja. 19. 35,2.
Vyápura. 47.

Xapaṇaka 11,1.

Yaçahpála. 82.
Yaçodharma. 75.
Yaçovarman. 50. — 65.
Yaçovigraha. 96.
Yádava Æt. 2.
Yaugandharáyaṇa. 5,1.
Yavaner. 24.
Yodhapura. 94.
Yogeçvara. 85,1.

1868.

